

Budapest,
2002. március 20.,
szerda

36. szám

I. kötet

Ára: 476,- Ft

TARTALOMJEGYZÉK

	Oldal
21/2002. (III. 20.) FVM r.	A szarvasmarhák enzootikus leukózisától való mentesítés szabályairól 2218
14/2002. (III. 20.) PM r.	A befektetési szolgáltatók üzleti, szolgáltatási tevékenységéhez, a befektetési vállalkozások és hitelintézetek kereskedési könyv vezetéséhez kapcsolódó, a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete részére történő adatszolgáltatási kötelezettségéről* 2222
9/2002. (III. 20.) AB h.	Az Alkotmánybíróság határozata 2225
10/2002. (III. 20.) AB h.	Az Alkotmánybíróság határozata 2227
11/2002. (III. 20.) AB h.	Az Alkotmánybíróság határozata 2230
12/2002. (III. 20.) AB h.	Az Alkotmánybíróság határozata 2233
13/2002. (III. 20.) AB h.	Az Alkotmánybíróság határozata 2238
14/2002. (III. 20.) AB h.	Az Alkotmánybíróság határozata 2245
1019/2002. (III. 20.) Korm. h.	A Magyar Köztársaság Kiváló Művésze, a Magyar Köztársaság Érdemes Művésze és a Magyar Köztársaság Babérkoszorúja díjak 2002. évi adományozásáról 2253
3/2002. (MK 36.) MNB rek.	A pénz- és elszámolásforgalom, valamint a pénzfeldolgozás szabályairól szóló 9/2001. (MK 147.) MNB rendelkezés módosításáról 2253
	A Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium Nógrád Megyei Földművelésügyi Hivatalának közleménye 2254
	Helyesbítés 2254
	Tárgymutató a 2002. február hónapban megjelent jogszabályokról, határozatokról és közleményekről

II. rész JOGSZABÁLYOK

A Kormány tagjainak rendeletei

A földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter 21/2002. (III. 20.) FVM rendelete

a szarvasmarhák enzootikus leukózisától való mentesítés szabályairól

Az állategészségügyről szóló 1995. évi XCI. törvény 45. §-ának 11. pontjában kapott felhatalmazás alapján a következőket rendelem el:

1. §

(1) A szarvasmarha enzootikus leukózisa (a továbbiakban: EBL) a felnőtt egyedek hosszú lappangási idejű, lassan kifejlődő betegsége, melyet a bovin leukózis retrovírus (BLV) okoz.

(2) Az EBL elleni mentesítés minden szarvasmarha-állományban kötelező.

(3) A mentesítést a területileg illetékes megyei (fővárosi) állategészségügyi és élelmiszer-ellenőrző állomás (a továbbiakban: állomás) irányítja és felügyeli.

Általános előírások

2. §

(1) Az EBL elleni kötelező védekezésben való részvételre minden szarvasmarhát tenyésztő, tartó mezőgazdasági egységnek (a továbbiakban: üzem) e rendelet hatálybalépésétől számított harminc napon belül, írásban kell az illetékes kerületi főállatorvosnál bejelentkezni.

(2) A járványvédelmi intézkedések sikere érdekében kötelező az állatok egyedi megjelölése az egyes állatfajok egyedeinek Egységes Nyilvántartási és Azonosítási Rendszere (a továbbiakban: ENAR) szerint, és pontos nyilvántartás vezetése. E nyilvántartás képezi a mentesítési folyamatok regisztrálásának alapját.

3. §

(1) A kerületi főállatorvos az üzemeket EBL mentesítés szempontjából nyilvántartásba veszi és az érintett szarvas-

marha-állományokat minősíti; ehhez a *mellékletben* szereplő igazolást állítja ki. A minősítés lehet

- a) EBL-lel fertőzött,
- b) EBL-től mentes

állomány.

(2) EBL-lel fertőzött az az állomány, amelyben

- a) a betegséget a tájékoztató vizsgálatot megelőző két éven belül megállapították, vagy
- b) a tájékoztató vizsgálatok során szeropozitív egyede(ke)t találtak.

Fertőzöttnek kell tekinteni azt az állományt is, amelyet még nem vizsgáltak, illetve nem minősítettek.

(3) EBL-től mentes az az állomány,

a) amelyben a betegséget klinikailag, kórbonctanilag vagy laboratóriumi diagnosztikai vizsgálatok során, a tájékoztató vizsgálatot megelőző két évben nem állapították meg,

b) amelynek valamennyi huszonnégy hónaposnál idősebb egyedét két alkalommal, nem kevesebb, mint négy és nem több, mint tizenkét hónap időközzel, szerológiailag megvizsgálták, és a vizsgálatok negatív eredménnyel zárultak,

c) amelybe az első, negatív eredményű vérvizsgálatot követően kizárólag BLV-től mentes állományból származó egyedeket állítottak be,

d) amelyben termékenyítésre kizárólag EBL mentes bikát, ilyen bikától származó spermát vagy embrió beültetésre EBL mentes állományból, EBL negatív szülőktől származó embriót alkalmaztak.

(4) EBL-től mentes az a régió, amelyben

a) az állományok legalább 99,8%-át EBL-től mentesnek minősítették; vagy

b) az elmúlt legalább három évben az EBL nem került megállapításra, és

ba) minden daganatos megbetegedést, ahol fennállt a veszélye, hogy azt EBL okozta kivizsgáltak,

bb) a régió minden huszonnégy hónaposnál idősebb szarvasmarháját huszonnégy hónapon belül legalább egyszer,

bc) a régióban az állományok szűrőpróbaszerűen kiválasztott legalább tíz százalékában, minden huszonnégy hónaposnál idősebb szarvasmarhát huszonnégy hónapon belül két alkalommal — nem kevesebb, mint négy és nem több, mint tizenkét hónap időközzel — legalább kétszer megvizsgáltak, és a vizsgálatok negatív eredményre vezettek; vagy

c) egy másik, legalább 99%-os biztonsággal működő módszerrel megállapították, hogy az állományoknak csak kevesebb mint 0,2%-a fertőzött.

4. §

(1) A korábban még mentesítés alá nem vont állományokban tájékoztató vizsgálatokat kell végezni.

(2) A tájékoztató vizsgálat a mentesítés kezdete előtt, a fertőzöttség mértékének felderítésére irányuló szerológiai vizsgálat, amelyet az állomány valamennyi (ENAR szerint egyedileg megjelölt), fél évesnél idősebb egyedén el kell végezni. Tejelő állományban a vérminta tejmintával helyettesíthető.

(3) A vizsgálatok során pozitívan reagáló egyedeket életük végéig vírushordozónak kell tekinteni. Ezeket az állományból ki kell emelni és elkülönítetten kell tartani, az elkülönítés helyéről csak vágóhídra szállíthatók. A vágásra történő értékesítés során keletkező értékcsökkenés esetén állami kártalanítás jár.

(4) Az elkülönített egyedeket nem szabad közös legelőre hajtani, közöttük termékenyítési tilalmat kell elrendelni, és a termelési ciklusuk végén kártalanítás mellett le kell vágatni.

5. §

(1) A tájékoztató vizsgálatok alapján az üzem ellátó állatorvosa köteles az állományra mentesítési tervet kidolgozni, amelynek elkészüléséért az üzem tulajdonosa felelős. A mentesítési tervet az állomás hagyja jóvá. A mentesítési tervnek tartalmaznia kell:

a) mentesítendő állomány szerkezetének pontos meghatározását;

b) a mentesítés módszerét;

c) a visszafertőződés megakadályozása és az utánpótlás fertőzéstől mentes felnevelése érdekében tervezett intézkedéseket:

ca) a szeropozitív egyedek elkülönített elhelyezéséről, tartásáról és levágatásáról,

cb) az állományon belüli állatmozgatások szabályozásáról,

cc) a legeltetési rend kialakításáról;

d) a karanténzási lehetőségét;

e) a fertőzési nyomás csökkentése érdekében elrendelt:

ea) hatékony tisztítási és fertőtlenítési munkát,

eb) a szeropozitív tehenek megszületett borjainak vizsgálatát (a colostralis immunitással rendelkező, illetve az immuntoleráns borjakban a BLV vírus kimutatása),

ec) a rendszeres rágcsáló- és rovarirtás módját.

(2) A mentesítési tervben előírtak betartását a kerületi főállatorvos felügyeli. A mentesítéshez vagy a mentesség fenntartásához előírt vér-, illetve tejminták vételének időpontját a kerületi főállatorvosnak előzetesen be kell jelenteni. A minták vételét állami állategészségügyi feladatokkal megbízott állatorvos végzi.

(3) A mentesítéssel kapcsolatos diagnosztikai vizsgálatokat az Állategészségügyi Intézetek (a továbbiakban: Intézet) végzik. A vizsgálatok időpontját az Intézetekkel előzetesen egyeztetni kell.

(4) A hatósági mintavételek és a diagnosztikai vizsgálatok díjkötelesek, melyekről külön jogszabály rendelkezik.

A mentesítés módjai

6. §

A mentesítés módját a mentesítés alá vont állományban elvégzett tájékoztató vizsgálatok eredménye és az állomány nagysága alapján kell megválasztani. Az EBL-től való mentesítés történhet:

a) *szelekciós eljárással* (azokban az állományokban, ahol a fertőzöttség aránya 50% alatt van):

aa) az ötvennél kevesebb tehenet tartó üzemekben a pozitív egyedeket el kell különíteni, és haladéktalanul le kell vágatni. Amennyiben a pozitív, vemhes tehenek elkülönítése megnyugtatóan megoldható, levágásukkal a leellésig várni lehet,

ab) az ötvennél több tehenet tartó üzemekben a pozitív egyedeket a többi szarvasmarhától haladéktalanul, megbízható módon el kell különíteni, és azokat legkésőbb termelésük megszűnésekor vágóhídon le kell vágatni,

ac) az elkülönítetten tartott pozitív állatokat fedeztetni, illetve termékenyíteni tilos,

ad) a pozitív egyedek eltávolítása után az állományokat zárt állományként kell kezelni, onnan szarvasmarhát csak levágásra szabad elszállítani, oda betelepíteni csak már mentesnek minősített állományból származó szarvasmarhát szabad,

ae) az ilyen zárt állományokban minden hat hónapnál idősebb egyedre kiterjedően addig kell négy hónapos időközönként a vérvizsgálatokat folytatni, amíg azok két egymást követő esetben az összes egyedre vonatkozóan negatív eredménnyel zárultak;

b) mentesítés *generációváltással* (olyan állományokban, ahol a fertőzöttség mértéke több mint 50%):

ba) a generációváltásos mentesítés során a tájékoztató szerológiai vizsgálatok után további vizsgálatokat a felnőtt állatokban nem kell végezni,

bb) a fertőzött állományt zárt állományként kell kezelni, az más szarvasmarhákkal nem érintkezhet,

bc) a születendő borjakat a colostrum kiszopása után, legkésőbb háromnapos korban el kell különíteni; az elkülönítésnek külön telepen, de minimálisan más istállóban kell megtörténnie, hogy fertőzött állatokkal se közvetlenül, se közvetve ne érintkezessenek; az így elkülönített borjakat izoláltan, tejpótló szerekkel, hőkezelt vagy mentes állományból származó tejjel kell felnevelni,

bd) az így felnevelt borjakat négy és hat hónapos koruk között szerológiailag meg kell vizsgálni, a szeropozitív egyedeket az állományból haladéktalanul el kell távolítani, és azokat le kell vágatni; a szerológiai vizsgálatokat a borjak tenyésztésbe vételéig hat hónaponként ismételni kell,

be) a fertőzött állományban született és elkülönítetten felnevelt, négy és hat hónapos koruk között szeronegatívnak talált borjakat a vírus kimutatását célzó vizsgálatnak is alá kell vetni az immuntoleráns egyedek kiszűrése érdekében,

bf) az így felnevelt állatokból kialakított állományokban a szerológiai vizsgálatokat négyhavonta, valamennyi hat hónaposnál idősebb szarvasmarhán mindaddig kell folytatni, amíg a két egymást követő vizsgálat valamennyi hat hónap feletti állat esetében negatív eredményt nem ad; mindaddig az állományból állatokat eltávolítani csak vágás céljára szabad, új egyedeket betelepíteni pedig csak mentes állományból lehet;

c) az állománycserével történő mentesítés során a fertőzött állomány felszámolását (legkésőbb a termelés befejezése után vágóhídon történő értékesítését) követően alapos takarítást, szigorított módon történő fertőtlenítést, rovar- és rágcsálóirtást kell végezni. Ez után lehet a telepet leukózistól mentes állománnyal vagy ilyen állományokból származó egyedekkel benépesíteni. Ezen állományok minden hat hónapnál idősebb egyedét két éven keresztül fél-évenként kell szerológiai vizsgálatnak alávetni, amennyiben ezek a vizsgálatok negatív eredménnyel zárultak, át lehet térni az állomány huszonnégy hónapnál idősebb egyedeinek háromévenkénti vizsgálatára.

Mentes állományok

7. §

(1) A három éven belül EBL-től mentesnek minősített állományok minősítése a következő vizsgálatig érvényben marad.

(2) Az EBL-től mentes állományokba csak mentes minősítésű állományokból szabad egyedeket beállítani.

(3) Az EBL fertőzés esetleges állományon belüli terjedésének megakadályozására, az állategészségügyi és tenyésztéstechnológiai beavatkozások során a sterilitás szigorú betartására figyelmet kell fordítani (bőrfertőtlenítés, egyszerűhasználatos eszközök, ezek híján a használt eszközök gondos fertőtlenítése — vérvételi tűk, szülészeti eszközök, krotáliázó fogó stb.).

A mentesség fenntartása

8. §

(1) Egy állomány mentes minősítésének megtartása érdekében annak minden, a vérvétel időpontjában huszonnégy hónaposnál idősebb egyedét háromévente EBL-re irányuló szerológiai vizsgálatnak kell alávetni, és annak negatív eredménnyel kell zárulnia.

(2) Az állománynak meg kell felelni a 3. § (3) bekezdésének *c)* és *d)* pontjában foglaltaknak.

9. §

(1) Mesterséges termékenyítő állomásokon csak BLV fertőzéstől mentes, EBL szeronegatív bikák tartózkodhatnak.

(2) A tenyészbika utánpótlásra kiválogatott, EBL mentes állományból származó, elkülönítetten felnevelt bikaborjakat kétszer, négy és hat hónapos korukban elvégzett szerológiai vizsgálat alapján kell minősíteni. A negatív egyedeket BLV fertőzöttség kiszűrésére (esetleges immuntoleráns borjak) vírusizolációs módszerrel is meg kell vizsgálni.

(3) A mesterséges termékenyítő állomásokon a bikákat félévente kell EBL-re irányuló szerológiai vizsgálatnak alávetni, az esetleges pozitív egyedeket azonnal vágóhídra kell szállítani. Amennyiben a vizsgálatok két éven keresztül következetesen negatív eredményre vezettek, át lehet térni a huszonnégy hónapnál idősebb egyedek háromévenkénti szerológiai vizsgálatára.

A mentesség felfüggesztése és visszaállítása

10. §

(1) A szarvasmarha-állomány mentességét fel kell függeszteni, ha

a) az EBL bármely formában az állományban megjelenik,

b) az állományba olyan egyed kerül be, amely nem EBL-től igazoltan mentes állományból származik,

c) az állomány minden huszonnégy hónapnál idősebb egyedén, a mentessé nyilvánítást követően három éven belül elvégzett szerológiai vizsgálat során pozitív egyedet találtak,

d) az előírt ellenőrző vizsgálatokat nem a rendeletben meghatározott rendszerességgel, illetve egyáltalán nem végezték el.

(2) A mentes minősítéstől megfosztott állomány ismétlen mentesnek minősíthető, ha

a) a pozitív reakciót mutató egyedeket és azoknak az utolsó szerológiai vizsgálat után született utódait az állományból eltávolították (az utódok közül azok, amelyeket születésük után bizonyíthatóan azonnal elválasztottak anyjuktól és szeronegatívnak, valamint vírusizolációs módszerrel vizsgálva BLV mentesnek bizonyultak, az állományba visszahelyezhetők),

b) az állományfennmaradó részének huszonnégy hónaposnál idősebb egyedeinél a 3. § (3) bekezdésének *b)* pontja szerinti, nem kevesebb, mint négy hónappal a pozitív egyedek eltávolítása után végzett szerológiai vizsgálat negatív eredménnyel zárult.

(3) Járványügyi vizsgálatot kell elrendelni minden olyan állományban, amely a járvány terjesztése szempontjából kapcsolatba került a mentesség alól felfüggesztett állománnyal, annak utolsó negatív eredményű vizsgálata óta.

Tájékoztatási, adatszolgáltatási kötelezettség

11. §

A mentesítés helyzetéről az állomás félévente köteles jelentést küldeni a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztériumnak.

Záró rendelkezések

12. §

(1) Ez a rendelet a kihirdetését követő 15. napon lép hatályba, egyidejűleg a 41/1997. (V. 28.) FM rendelet 1. számú mellékleteként kiadott Állategészségügyi Szabályzat 577—587. §-a és az azt megelőző „A szarvasmarhák enzootikus leukózisa” cím hatályát veszti.

(2) Ez a rendelet a Magyar Köztársaság és az Európai Közösségek és azok tagállamai közötti társulás létesítéséről szóló, Brüsszelben, 1991. december 16-án aláírt Európai Megállapodás tárgykörében, a Megállapodást kihirdető 1994. évi I. törvény 3. §-ával összhangban szabályozási körében az Európai Közösségek következő jogszabályaival összeegyeztethető szabályozást tartalmaz:

a) a Tanács 64/432/EGK irányelve a szarvasmarhafélék és a sertések Közösségen belüli kereskedelmét érintő állategészségügyi kérdésekről,

b) a Tanács 77/391/EGK irányelve a szarvasmarha brucellózis, tuberculosos és leukózis leküzdéséhez szükséges intézkedésekről,

c) a Tanács 98/46/EGK irányelve a szarvasmarhafélék és a sertések Közösségen belüli kereskedelmét érintő állategészségügyi kérdésekről szóló 64/432/EGK irányelv A, B (I. fejezete) és F mellékletének módosításáról.

Dr. Vonza András s. k.,
földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter

Melléklet a 21/2002. (III. 20.) FVM rendelethez

..... Állategészségügyi
és Élelmiszerellenőrző Állomás kerületi főállatorvos

Cím: .....

EBL mentesség igazolása

Igazolom, hogy a 21/2002. (III. 20.) FVM rendeletben előírt módon a(z) ..... Állategészségügyi Intézetben
200... év ..... hó ..... napján vett vérmintákból elvégzett hivatalos vizsgálatok alapján a

név: .....

cím: ..... tulajdonát képező, ...

tartási helyen lévő szarvasmarha-állomány EBL mentes.

EBL-lel fertőzött.

A telep ENAR kódja: .....

Kelt: .....

.....
kerületi főállatorvos

A pénzügyminiszter 14/2002. (III. 20.) PM rendelete

**a befektetési szolgáltatók üzleti, szolgáltatási
tevékenységéhez, a befektetési vállalkozások
és hitelintézetek kereskedési könyv vezetéséhez
kapcsolódó, a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete
részére történő adatszolgáltatási kötelezettségéről***

A tőkepiacról szóló 2001. évi CXX. törvény (a továbbiakban: Tpt.) 451. §-a (2) bekezdésének *l*) pontjában, valamint a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló, többször módosított 1996. évi CXII. törvény (a továbbiakban: Hpt.) 235. §-a (2) bekezdésének *g*) pontjában kapott felhatalmazás alapján az alábbiakat rendelem el:

1. §

E rendelet hatálya — a befektetési szolgáltatási engedéllyel nem rendelkező árutőzsdetag, az egyéni vállalkozó és a Tpt. 87. §-ának (7) bekezdése szerinti gazdálkodó szervezet kivételével — a Tpt. 81. §-ának (1) és (2) bekezdésében meghatározott befektetési szolgáltatási és kiegészítő befektetési szolgáltatási tevékenységet folytató befektetési szolgáltatóra, valamint a befektetési szolgáltatási tevékenységet nem végző, de a Hpt. 76. §-ának (3) bekezdése alapján kereskedési könyvet vezetni köteles hitelintézetre terjed ki.

2. §

(1) A befektetési szolgáltató a rendszeres helyszínen kívüli felügyeleti ellenőrzés érdekében napi, heti, havi, negyedéves és eseti jelentést, a kereskedési könyvet vezető hitelintézet napi és havi jelentést (a továbbiakban: felügyeleti jelentés) készít, amelyet e rendeletben meghatározottak szerint megküld a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete (a továbbiakban: Felügyelet) részére. A befektetési vállalkozás évenkénti jelentést is készít, amelyet e rendeletben meghatározottak szerint megküld a Felügyelet részére.

(2) Az adatszolgáltatási kötelezettséget a Felügyelet előírása szerint, elektronikus formában kell elkészíteni. Az elkészített jelentéseket a Felügyeletnek elektronikus formában, internetes kapcsolaton keresztül meg kell küldeni. A havi, a negyedéves és az éves jelentéseket emellett papíron is elő kell állítani, és egy példányban papír alapon is meg kell küldeni a Felügyelet részére. Az adatszolgáltató

valamennyi esetben köteles gondoskodni a jelentések és módosításaik nyilvántartásáról, illetve arról, hogy a jelentések a (3) bekezdésben előírt őrzési idő folyamán a Felügyelet számára mindenkor, ellenőrizhető módon rendelkezésre álljanak oly módon, hogy a Felügyelet felhívására a beküldött jelentésekkel megegyező formában és tartalommal papír formátumban, az adatszolgáltatásért felelős mindenkori személyek, illetve adatszolgáltatásért felelős személyek hiányában a cégjegyzésre jogosultak aláírásával ellátva elő tudja állítani.

(3) Az adatszolgáltató a napi, a heti és az eseti jelentéseket a jelentés készítését követő második naptári év december 31-éig, a havi, a negyedéves és az éves jelentéseket a jelentés készítését követő ötödik naptári év december 31-éig köteles megőrizni.

(4) Az értékatokat — a papiros formátumú és az elektronikus formátumú jelentésekben egyaránt — forintban kell megadni, más mennyiségi egységek nem szerepelhetnek. Az adatszolgáltatás teljesítésének részletes előírásait e rendelet 25. számú melléklete határozza meg.

3. §

(1) A befektetési vállalkozás, valamint a kereskedési könyvet vezetni köteles hitelintézet köteles a Felügyelet részére a Tpt. 173. §-a, illetve a Hpt. 76. § (9) bekezdése alapján meghatározott és a kereskedési könyvben nyilvántartott pozíciók, kockázatvállalások, a devizaárfolyamkockázat és nagykockázatok fedezetéhez szükséges tőkekövetelmény megállapításának szabályairól és a kereskedési könyv vezetésének részletes szabályairól szóló 244/2000. (XII. 24.) Korm. rendelet előírásai szerint naponta kiszámított tőkekövetelményeket megadni az alábbi bontás szerint:

- a) Pozíciókockázat tőkekövetelménye,
- b) Partnerkockázat tőkekövetelménye,
- c) Árukockázat tőkekövetelménye,
- d) Nagykockázat tőkekövetelménye,
- e) Devizaárfolyam-kockázat tőkekövetelménye.

(2) A befektetési szolgáltató, valamint a kereskedési könyvet vezető hitelintézet a tőkekövetelményekre vonatkozó jelentést naponta, az 1. számú melléklet szerinti formában és tartalommal, a tárgynapot követő munkanapon 17.00 óráig eljuttatja a Felügyeletnek.

4. §

(1) A befektetési vállalkozás a szavatoló tőke tíz százalékat meghaladó kockázatvállalásairól a 2. számú melléklet szerinti formában és tartalommal naponta készít jelentést.

* A rendelet mellékleteit a Magyar Közlöny 2002. évi 36. számának II. kötete tartalmazza, melyet az előfizetők kérésre megkapnak (telefon: 266-9290/237 és 238 mellék; fax: 338-4746; postacím: 1394 Budapest 62, Pf. 357).

(2) Az (1) bekezdésben meghatározott napi jelentéseket a befektetési szolgáltató a tárgynapot követő munkanapon 17.00 óráig eljuttatja a Felügyeletnek.

5. §

(1) A kereskedési könyvet vezető hitelintézet a szavatólő tőke három százalékát meghaladó kereskedési könyvi kockázatvállalásairól a 3. számú melléklet szerinti formában és tartalommal naponta készít jelentést.

(2) Az (1) bekezdésben meghatározott napi jelentéseket a kereskedési könyvet vezető hitelintézet a tárgynapot követő munkanapon 17.00 óráig eljuttatja a Felügyeletnek.

6. §

(1) A befektetési vállalkozás a pénzfedezettségről, a befektetési szolgáltató az értékpapír-fedezettségről és tevékenységének kockázatairól a 4. számú melléklet szerinti formában és tartalommal naponta készít jelentést.

(2) Az (1) bekezdésben meghatározott napi jelentéseket a befektetési szolgáltató a tárgynapot követő munkanapon 17.00 óráig eljuttatja a Felügyeletnek.

7. §

(1) A befektetési vállalkozás az általa nyújtott befektetési hitelek és halasztott pénzügyi teljesítések állományváltozási adatairól a 5. számú melléklet szerinti formában és tartalommal naponta készít jelentést.

(2) A befektetési szolgáltató a saját számlára és bizományosként teljesített értékpapír-kölcsönzési ügyleteinek állományváltozási adatairól a 6. számú melléklet szerinti formában és tartalommal, repo-ügyleteinek állományváltozási adatairól a 7. számú melléklet szerinti formában és tartalommal naponta készít jelentést.

(3) Az (1)—(2) bekezdésekben meghatározott napi jelentéseket a befektetési szolgáltató a tárgynapot követő munkanapon 17.00 óráig eljuttatja a Felügyeletnek.

8. §

(1) A befektetési szolgáltató valamennyi, a tőzsdén kívüli forgalom keretében kötött ügyletről köteles adatokat szolgáltatni.

(2) A befektetési szolgáltató a tőzsdén kívül kötött ügyletei közül

a) az azonnali ügyletekről a 8. számú melléklet szerinti formában, valamint

b) a határidős ügyletekről, az opciós ügyletekről, valamint az opció kiírójával szemben lehívott leszállításos

opciós ügyletek adatairól a 9. számú melléklet szerinti formában

és tartalommal hetente készít jelentést.

(3) A befektetési szolgáltató a (2) bekezdésben meghatározott tőzsdén kívüli ügyletekre vonatkozó heti jelentéseket hetente, a tárgyhetet követő hét második munkanapján 17.00 óráig megküldi a Felügyeletnek.

(4) A Felügyelet a tőzsdén kívüli forgalom azonnali ügyleteinek adatait hetente a tőzsde lapjában nyilvánosságra hozza.

9. §

(1) A befektetési vállalkozás a felügyeleti ellenőrzéshez szükséges, az adatszolgáltatás alapját képező magyar számviteli jogszabályok szerinti, havonta lezárt főkönyvi és egyéb analitikus nyilvántartásai alapján készített Havi jelentést

a) mérlegadatokat,

b) eredménykimutatás és eredményadatok részletezése,

c) egyéb tájékoztató adatok, derivatív ügyletek,

d) a Tpt. 175. § (4) bekezdése alapján meghatározott, a Hpt. 5. számú melléklete előírásai alapján kiszámított szavatólő tőke, és

e) a nem kereskedési könyvben nyilvántartott eszközök és mérlegén kívüli tételekre vonatkozóan a Tpt. 175. §

(3) bekezdése alapján meghatározott, és a tőkemegfelelési mutató számításáról szóló 13/2001. (III. 9.) PM rendelet alapján kiszámított tőkemegfelelési mutató

szerinti bontásban a 10. számú mellékletben foglaltaknak megfelelő tartalommal és formában köteles elkészíteni.

(2) A befektetési vállalkozás az (1) bekezdés szerinti Havi jelentést a beszámolás napját követő hónap 20. munkanapjáig köteles a Felügyelet részére megküldeni.

10. §

(1) A befektetési vállalkozás az ügyfelekkel szembeni kockázatvállalásokról havonta a 11. számú melléklet szerinti formában készít jelentést, és a tárgyhónapot követő hónap 20. munkanapjáig eljuttatja a Felügyeletnek.

(2) A befektetési vállalkozás a beszámolási időszak végén fennálló befektetési hitelek és halasztott pénzügyi teljesítések állományának adatairól, a befektetési szolgáltató a beszámolási időszak végén jegyzési garanciavállalás, valamint hozamra és tőkemegóvásra tett ígéret miatt fennálló kötelezettségeinek adatairól, a beszámolási időszak folyamán általa teljesített jegyzési garanciákról, és a hozamra és tőkemegóvásra tett ígéret miatti teljesítéseiről a 12. számú melléklet szerinti formában havonta készít jelentést, amelyet a tárgyhónapot követő hónap 20. munkanapjáig köteles a Felügyelet részére megküldeni.

(3) A befektetési szolgáltató a beszámolási időszak végén fennálló értékpapír-kölcsönzési ügyletekről, a befektetési vállalkozás a beszámolási időszak végén fennálló repo-ügyleteiről a 13. számú melléklet szerinti formában havonta készít jelentést, amelyet a tárgyhónapot követő hónap 20. munkanapjáig köteles a Felügyelet részére megküldeni.

11. §

(1) A befektetési szolgáltató köteles a Tpt. 82. §-ában meghatározott befektetési eszközökre kötött bizományosi és kereskedelmi tevékenység forgalmi adatait a Felügyelet részére megadni.

(2) A befektetési szolgáltató az (1) bekezdésben meghatározott forgalmi adatokat

- a) tőzsdei és tőzsdén kívüli ügyletek,
- b) befektetési eszközök típusai, illetve
- c) saját számlás és bizományosi ügyletek,
- d) devizabelföldi, illetve devizakülföldi befektetők, valamint
- e) forintban és devizában kötött ügyletek

szerinti bontásban, a 14. számú melléklet szerinti formában havonta, a tárgyhónapot követő hónap 20. munkanapjáig köteles a Felügyelet részére eljuttatni.

(3) A forgalmi adatokat mind a saját számlás, mind a bizományi ügyletekre minden befektetési szolgáltatónak magának kell jelentenie, függetlenül attól, hogy a tőzsdei kereskedéshez kapcsolódó elszámolási szolgáltatásokat közvetlenül — klíringtagként — vagy közvetve — alklíringtagként — veszi igénybe. Ennek megfelelően a forgalmi jelentésben az általános klíringtag csak a saját számlás és a saját ügyfelei részére teljesített bizományosi forgalmat jelenti.

12. §

(1) A befektetési vállalkozás a piaci kockázat alapú tőkekövetelmény számításához kapcsolódóan, a kereskedési könyvben nyilvántartott pozíciókról és a pozíciókockázat tőkekövetelményéről a 15. számú melléklet szerint, a partnerkockázat tőkekövetelményéről a 16. számú melléklet szerint, az árukockázat, a nagykockázat és a devizaárfolyam-kockázat tőkekövetelményéről a 17. számú melléklet szerint elkészített jelentést havonta, a tárgyhónapot követő hónap 20. munkanapjáig küldi meg a Felügyeletnek. A kereskedési könyvet vezető hitelintézet a piaci kockázat alapú tőkekövetelmény számításához kapcsolódóan, a 15. és a 16. számú melléklet szerint, valamint a 36D1, 36D2 és 36E táblák kivételével a 17. számú melléklet szerint elkészített jelentést havonta, a tárgyhónapot követő hónap 20. munkanapjáig küldi meg a Felügyeletnek.

(2) A belső modelleket alkalmazó befektetési szolgáltató és kereskedési könyvet vezető hitelintézet a belső modellekre vonatkozó információs jelentést a 18. számú

melléklet szerinti formában és tartalommal, havonta, a tárgyhónapot követő hónap 20. munkanapjáig eljuttatja a Felügyeletnek.

(3) A befektetési szolgáltató és a kereskedési könyvet vezető hitelintézet a kereskedési és nem kereskedési könyv közötti átsorolásokra vonatkozó információs jelentést a 19. számú melléklet szerinti formában és tartalommal, havonta, a tárgyhónapot követő hónap 20. munkanapjáig eljuttatja a Felügyeletnek.

13. §

A befektetési vállalkozás a 10/2002. (II. 20.) PM rendelet szerint minősített eszközeiről és a minősítés alapján elszámolt értékvesztés mértékéről, valamint a minősített mérlegen kívüli kötelezettségeiről és a minősítés alapján képzett céltartalék mértékéről a 20. számú melléklet szerinti formában készít jelentést, amelyet negyedévente, a tárgynegyedévet követő hónap 20. munkanapjáig megküldi a Felügyeletnek.

14. §

A befektetési vállalkozás a pénzmossással kapcsolatos bejelentések összefoglaló adatairól a 21. számú melléklet szerinti formában negyedévente készít jelentést, és a tárgynegyedévet követő hónap 20. munkanapjáig megküldi a Felügyeletnek.

15. §

A befektetési vállalkozás a 8/2002. (II. 20.) PM rendelet szerint az országkockázat tőkekövetelményéről a 22. számú melléklet szerinti formában negyedévente készít jelentést, és a tárgynegyedévet követő hónap 20. munkanapjáig megküldi a Felügyeletnek.

16. §

A befektetési szolgáltató a felügyeleti díj számítására a 23. számú melléklet szerinti formában negyedévente készít jelentést, és a tárgynegyedévet követő hónap 20. munkanapjáig megküldi a Felügyeletnek.

17. §

(1) A befektetési vállalkozás könyvvizsgáló által ellenőrzött éves beszámoló alapján évenkénti jelentést készít, amely a 10. számú mellékletben foglalt Havi jelentésben meghatározottak szerint

- a) a mérlegadatokat,

b) az eredménykimutatást és az eredményadatok részletezését,

c) az egyéb tájékoztató adatokat, a derivatív ügyletek adatait,

d) a szavatóló tőkére, illetve

e) a tőkeMegfelelési mutatóra vonatkozó számításokat tartalmazza.

(2) A befektetési vállalkozás az (1) bekezdésben meghatározott évenkénti felügyeleti jelentést, valamint az éves beszámolót — a Tpt. 395. § (4) bekezdés *h*) pontjában meghatározottak szerint — a közgyűlést követő 15. munkanapon belül kell benyújtani a Felügyelet részére.

18. §

A vevő pozíciójában lévő befektetési szolgáltató a Tpt. 123. § szerinti ügyletekről, a befektetési szolgáltató 124. § szerinti ügyletekről a 24. számú melléklet szerinti formában és tartalommal elkészített Eseti jelentést legkésőbb a tárgynapot követő második munkanapon 17.00 óráig eljuttatja a Felügyeletnek.

19. §

(1) Az e rendelet mellékleteiben foglaltaknak megfelelő formában és tartalommal meghatározott jelentések kitöltésére vonatkozó rendelkezéseket a 25. számú mellékletben foglalt Kitöltési útmutató tartalmazza. Az adatszolgáltatás alapját a magyar számviteli jogszabályok szerint készített főkönyvi és egyéb analitikus nyilvántartások képezik.

(2) A befektetési szolgáltató a felügyeleti jelentését a titokvédelmi rendelkezések megtartásával köteles elkészíteni és továbbítani.

Módosuló jogszabály

20. §

A 12/2002. (II. 20.) PM rendelet 4. §-ának bevezető szövegrésze helyébe a következő rendelkezés lép:

„4. § A Magyar Állam és a Magyar Nemzeti Bank kivételével az értékpapír kibocsátója”

21. §

Ez a rendelet 2002. március 31-én lép hatályba.

Tállai András s. k.,
pénzügyminisztériumi politikai államtitkár

III. rész HATÁROZATOK

Az Alkotmánybíróság határozatai

Az Alkotmánybíróság 9/2002. (III. 20.) AB határozata

A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG NEVÉBEN!

Az Alkotmánybíróság önkormányzati rendelet alkotmányellenességének utólagos vizsgálatára irányuló indítvány tárgyában meghozta a következő

határozatot:

Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy Pécs Megyei Jogú Város Közgyűlésének a települési szilárd hulladék összegyűjtésével, elszállításával és ártalommentes elhelyezésével kapcsolatos közszolgáltatásról és annak kötelező igénybeviteléről szóló 67/2001. (XII. 10.) számú rendeletével módosított 1996. évi 56. számú önkormányzati rendelete 3. számú mellékletének rendelkezései alkotmányellenesek, ezért azokat 2002. július 1-jei hatállyal megsemmisíti.

Az Alkotmánybíróság ezt a határozatát a Magyar Közlönyben közzéteszi.

INDOKOLÁS

I.

Az indítványozó a Pécs Megyei Jogú Város Közgyűlésének a települési szilárd hulladék összegyűjtésével, elszállításával és ártalommentes elhelyezésével kapcsolatos közszolgáltatásról és annak kötelező igénybeviteléről szóló 65/1999. (XII. 22.) számú rendelettel módosított 1996. évi 56. számú önkormányzati rendelete (a továbbiakban: Ör.1.) 3. számú melléklete alkotmányellenességének megállapítását és megsemmisítését kéri.

Az Ör.1. 3. számú melléklete a hulladékszállítási díjtételeket az egy háztartásban élő, illetve egy lakást használó személyek száma alapulvételével állapítja meg. Az indítványozó álláspontja szerint ez a szabályozás különösen az egyedülállókra sújtja, mert ugyanazon szolgáltatásért aránytalanul magasabb díjat állapít meg részükre. Az indítványozó úgy véli, hogy hátrányos megkülönböztetést jelent a díj megállapításának ez a módja, így a rendelkezés az Alkotmány 70/A. §-ába ütközik.

Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az Ör.1. 3. számú mellékletét Pécs Megyei Jogú Város Közgyűlése

az indítvány benyújtását követően több alkalommal is módosította. A jelenleg fizetendő közszolgáltatási díjtételeket a települési szilárd hulladék összegyűjtésével, elszállításával és ártalmatlan elhelyezésével kapcsolatos közszolgáltatásról és annak kötelező igénybeviteléről szóló 67/2001. (XII. 10.) számú rendeletével módosított 1996. évi 56. számú önkormányzati rendelet (a továbbiakban: Ör.2.) 3. számú melléklete tartalmazza. Tekintettel arra, hogy a módosítás a díjtételek mértékét érintette, de a lakossági szolgáltatási díjtételek megállapításának alapja továbbra is az — indítványban kifogásolt — egy háztartásban élő, illetve egy lakást használók száma, ezért az Alkotmánybíróság a vizsgálatot az Ör.2. 3. számú melléklete rendelkezéseire tekintettel folytatta le.

II.

Az indítvánnyal érintett jogszabályok:

1. Az Alkotmány hivatkozott rendelkezése:

„70/A. § (1) A Magyar Köztársaság biztosítja a területén tartózkodó minden személy számára az emberi, illetve az állampolgári jogokat, bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, szülei vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül.”

2. Az Ör.2. 3. számú melléklete:

„A hulladékszállítási szolgáltatás díjtételei 2002. január 1-jétől (havi díjtételek).

A közszolgáltatás díja a lakosság számára az egy háztartásban élő, illetve egy lakást használó személyek alapulvételével:

1 személy esetén	592 Ft
2 személy esetén	937 Ft
3 személy esetén	1146 Ft
4 személy esetén	1322 Ft
5 személy esetén	1484 Ft
6 személy esetén	1633 Ft
7 személy esetén	1769 Ft
8 személy, illetve ezt meghaladó létszám esetén	1890 Ft
Jelzett műanyag zacskók (80 literes)	185 Ft

A megállapított díjak 10,71%-os forgalmi adót tartalmaznak.

Azon igénybevevők felé, akik nem szolgáltatnak adatot a díjtétel megállapításához, jogosult a szolgáltató 5 fő figyelembevitelével számlát kiállítani.

Módosítás vagy pótlólagos adatszolgáltatás esetén, az adatszolgáltatás időpontját követő hónap első napjától a szolgáltató köteles a számlát módosítani.”

III.

Az Alkotmánybíróság a rendelkező részben foglalt döntését a következőkre alapozta:

1. Az Ör. kifogásolt rendelkezésével kapcsolatban az Alkotmánybíróság — az indítványozó által sérelmezett tartalmi alkotmányellenességet megelőzően — azt vizsgálta, hogy az Ör.-ben foglaltak megfelelnek-e a helyi önkormányzati rendeletek kiadására vonatkozó alkotmányi, illetve törvényi előírásoknak.

Az Alkotmány 44/A. § (2) bekezdése szerint a helyi képviselő-testület a feladatkörében rendeletet alkothat, amely nem lehet ellentétes a magasabb szintű jogszabállyal. A helyi önkormányzatokról szóló 1990. évi LXV. törvény (a továbbiakban: Ötv.) 16. § (1) bekezdése értelmében a képviselő-testület a törvény által nem szabályozott helyi társadalmi viszonyok rendezésére, továbbá törvény felhatalmazása alapján, annak végrehajtására alkot rendeletet.

A hulladékgazdálkodásról szóló 2000. évi XLIII. törvény (a továbbiakban: Hgt.) 21. § (1) előírása alapján a települési önkormányzat kötelezően ellátandó közszolgáltatásként az ingatlan tulajdonosoknál keletkező települési hulladék kezelésére hulladékkezelési közszolgáltatást szervez és tart fenn. A Hgt. 23. § f) pontja felhatalmazza a települési önkormányzat képviselő-testületét, hogy önkormányzati rendeletben állapítsa meg az elvégzett szolgáltatás alapján a tulajdonost terhelő díjfizetési kötelezettséget az alkalmazható díj legmagasabb mértékét, a díj megfizetési rendjét, az esetleges kedvezmények eseteit, vagy a szolgáltatás ingyenességét. A rendeletalkotási felhatalmazáson túl a törvény előírást tartalmaz a képviselő-testület számára a díjmegállapításhoz. A Hgt. 25. § (1) bekezdése szerint a hulladékkezelési közszolgáltatás díját az elvégzett közszolgáltatással arányosan, a közszolgáltatás jellegét, a kezelt hulladék mennyiségét és minőségét, a közszolgáltatást működtető szolgáltató hatékony működéséhez szükséges folyamatos ráfordításaihoz és a működés fejleszthető fenntartásához szükséges költségeket alapul véve a külön jogszabályban meghatározottak szerint kell megállapítani.

A települési hulladékkezelési közszolgáltatási díj megállapításának részletes szabályairól a 242/2000. (XII. 23.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Korm. r.) rendelkezik.

A Korm. r. 7. §-a szerint a közszolgáltatási díj megállapítása az általános forgalmi adó nélkül számított egységnyi díjtételek meghatározásával történik. Az egységnyi díjtétel a gyűjtődény egyszeri ürítési díja, illetve az elszállításra átvett hulladék tömege vagy térfogata szerint meghatározott díj lehet.

Az Ör.2. 3. számú melléklete a lakossági hulladékszállítási díjtételeket nem a gyűjtődény egyszeri ürítési díja vagy tömege, térfogata alapján állapította meg, ezzel túllépte a Hgt. 25. § (1) bekezdésében foglalt keretet, és figyelmen kívül hagyta a Korm. r. 7. § rendelkezéseit.

Az Alkotmánybíróság már korábban is megállapította, hogy „A felhatalmazás kereteinek túllépése — a jogforrási hierarchia rendjének megsértésén keresztül — alkotmányellenességet eredményez.” [19/1993. (III. 27.) AB határozat, ABH 1993. 431., 433.], továbbá „Egy felhatalmazáson alapuló jogszabály akkor alkotmányos, ha nem lépi túl (...) az Alkotmány szerinti, valamint a felhatalmazó jogszabály által meghatározott törvényi szintű keretet.” [551/B/1993.

AB határozat, ABH 1995. 840., 841., 842.] Mivel az önkormányzati szabályozás a magasabb jogszabályi előírások kereteit túllépte, azokkal ellentétes szabályozást tartalmaz, sérti az Alkotmány 44/A. § (2) bekezdését, ezért az Alkotmánybíróság a megjelölt rendelkezések megsemmisítéséről döntött.

2. Az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata szerint, ha az indítvánnyal támadott jogszabályt, vagy annak egy részét az Alkotmány valamely rendelkezésébe ütközőnek minősíti, és ezért azt megsemmisíti, akkor a további alkotmányi rendelkezés esetleges sérelmét — a már megsemmisített jogszabályi rendelkezéssel összefüggésben — érdemben nem vizsgálja. [4/1996. (II. 23.) AB határozat, ABH 1996. 37., 44; 61/1997. (XI. 19.) AB határozat, ABH 1997. 361., 364; 15/2000. (V. 24.) AB határozat, ABH 2000. 420., 423; 16/2000. (V. 24.) AB határozat, ABH 2000. 425., 429.]

Mivel az Alkotmány 44/A. § (2) bekezdésébe ütközése miatt az önkormányzati rendelkezések megsemmisítése indokolt volt, ezért az Alkotmánybíróság az Alkotmány 70/A. § vonatkozásában mellőzte az alkotmányossági vizsgálat lefolytatását.

3. Az Alkotmánybíróság a kifogásolt önkormányzati rendelkezések megsemmisítésének határnapját úgy állapította meg, hogy az önkormányzatnak kellő idő álljon rendelkezésre a megsemmisített rendelkezések alkotmányos keretek között történő módosítására.

A határozatnak a Magyar Közlönyben történő közzététele az Alkotmánybíróságról szóló 1989. évi XXXII. törvény 41. §-a előírásán alapul.

Dr. Bihari Mihály s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Strausz János s. k.,
előadó alkotmánybíró

Dr. Tersztyánszky dr. Vasadi Éva s. k.,
alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: 751/B/2000.

Az Alkotmánybíróság 10/2002. (III. 20.) AB határozata

A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG NEVÉBEN!

Az Alkotmánybíróság önkormányzati rendeleti előírás felülvizsgálatára és megsemmisítésére irányuló kezdeményezés tárgyában meghozta a következő

határozatot:

Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy a Sopron Megyei Jogú Város Önkormányzatának vagyonáról, a vagyontárgyak feletti tulajdonosi jogok gyakorlásáról szóló, a 45/2000. (XI. 30.) Ör. rendelettel módosított 8/1997. (III. 25.) Kgy. rendelete 19. § (2) bekezdés 4. pontjának a „kivéve a vízmérőket, szivattyúkat, transzformátorokat, légsűrítőket, rotorokat és keverőket” szövegrésze alkotmányellenes, ezért azt megsemmisíti.

A megsemmisítés következtében az önkormányzati rendelet 19. § (2) bekezdés 4. pontja a következő szöveggel marad hatályban:

„4. Közművek: a lakossági és üzemi szükségleteket kielégítő, a víz, a gáz, csatorna és a távfűtés vonalas létesítményei, berendezései, építményei. Így különösen a vízellátást szolgáló vízbázis, a magas-víztároló medence és tartozékai, a gerinc- és elosztóvezeték-rendszer tartozékaival együtt, az elválasztó és egyesített szennyvíz-csatornázási rendszerek, gyűjtő és főgyűjtőhálózatok a tartozékaival együtt, a szennyvíztisztító berendezések, a zárt önálló csapadékvíz-hálózat, hőközpont, hőfogadóállomások berendezései, a távhővezeték és tartozékai, a gázvezetékek, a körzeti nyomásszabályozó rendszerek.”

Az Alkotmánybíróság ezt a határozatát a Magyar Közlönyben közzéteszi.

INDOKOLÁS

I.

A Győr-Moson-Sopron Megyei Közigazgatási Hivatal vezetője — mivel a törvényességi ellenőrzés körében kiadott felhívásával a soproni városi közgyűlés nem értett egyet — az Alkotmánybírósághoz benyújtott indítványában a Sopron Megyei Jogú Város Önkormányzatának vagyonáról, a vagyontárgyak feletti tulajdonosi jogok gyakorlásáról szóló, a 45/2000. (XI. 30.) Ör. rendelettel módosított 8/1997. (III. 25.) Kgy. rendelet (a továbbiakban: Ör.) 19. § (2) bekezdés 4. pontja alkotmányellenességének megállapítását és megsemmisítését kezdeményezte.

Az indítványozó álláspontja szerint az Ör. 19. § (2) bekezdés 4. pontjának a „kivéve a vízmérőket, szivattyúkat, transzformátorokat, légsűrítőket, rotorokat és keverőket” szövegrésze ellentétes a vízgazdálkodásról szóló 1995. évi LVII. törvény (a továbbiakban: Vt.) 4. § (1) bekezdés b) pontjával és (2) bekezdésével, 6. § (3) bekezdésével és 1. számú mellékletének 26. pontjával, továbbá a helyi önkormányzatokról szóló 1990. évi LXV. törvény (a továbbiakban: Ötv.) 16. § (1) bekezdésével és 79. § (2) bekezdésével, ezért sérti az Alkotmány 44/A. § (2) bekezdését.

Az indítvány szerint a Vt. 4. § (1) bekezdés b) pontja és (2) bekezdése alapján a helyi víziközművek működtetése és a vízgazdálkodási tevékenységek körében a települések ivóvízellátásáról való gondoskodás a helyi önkormányzat feladatkörébe tartoznak, és a 6. § (3) bekezdése szerint a

külön törvények alapján az önkormányzatoknak átadott víziközművek törzsvagyonként tulajdonukat képezik.

A Vt. 1. számú mellékletének 26. pontja meghatározza a víziközmű fogalmát. A Vt.-ben meghatározott víziközművek rendszeréhez, rendeltetésszerű használatához tartoznak az e rendszerekben elhelyezett, a főművekben lévő vízmérők, szivattyúk, transzformátorok, légsűrítők, rotorkok és keverők, nélkülük az adott víziközmű nem üzemeltethető, így a vízellátási nem szolgálja a helyi önkormányzat törvényben meghatározott vízgazdálkodási feladatait, különösen a víziközművekkel nyújtott szolgáltatás ellátását.

Az Ör. kifogásolt módosított rendelkezése a víziközmű rendszer megjelölt elemeit kivette a korlátozottan forgalomképes vagyontárgyak köréből, azzal a céllal, hogy azokat az önkormányzat apportálja a több önkormányzat által alapított Sopron és Környéke Víz- és Csatornamű Rt. vagyonába. Az indítvány szerint a Vt. rendelkezései alapján a tulajdonos önkormányzatnak nincs törvényes lehetősége arra, hogy a víziközmű törzsvagyon részre bontva, annak egyes elemeit gazdasági társaság tulajdonába adja, mert az csak a Vt. 9. § (1) bekezdésében előírt módokon működtethető, és 10. § (1) bekezdése alapján csak használatba adható.

Az indítványozó kifejtette, hogy az Ötv. 79. § (2) bekezdése szerint a közművek az önkormányzati törzsvagyon korlátozottan forgalomképes körébe tartoznak. Az Ötv. e rendelkezése alapján az önkormányzat csak e vagyoni kör bővítésére kapott felhatalmazást, az Ör. kifogásolt szabálya pedig az Öt.-ben meghatározott víziközmű törzsvagyon körét törvényellenesen szűkítette. Álláspontja szerint az önkormányzat a víziközmű törzsvagyon a korlátozottan forgalomképesség szempontjából az Ötv. 16. § (1) bekezdése alapján sem szabályozhatja, és azzal csak az irányadó külön jogszabály, a Vt. keretei között rendelkezhet.

II.

Az Alkotmánybíróság a rendelkező részben foglalt döntését a következő jogszabályi rendelkezésekre alapozta:

1. Alkotmány:

„44/A. § (2) A helyi képviselő-testület a feladatkörében rendeletet alkothat, amely nem lehet ellentétes a magasabb szintű jogszabállyal.”

2. Ötv.:

„16. § (1) A képviselő-testület a törvény által nem szabályozott helyi társadalmi viszonyok rendezésére, továbbá törvény felhatalmazása alapján, annak végrehajtására önkormányzati rendeletet alkot.”

„78. § (1) A helyi önkormányzat vagyona a tulajdonából és a helyi önkormányzatot megillető vagyoni értékű jogok-

ból áll, amelyek az önkormányzati célok megvalósítását szolgálják.

(2) Az önkormányzati vagyon külön része a törzsvagyon (79. §), amelyet a többi vagyontárgytól elkülönítve kell nyilvántartani. A vagyonállapotot az éves zárszámadáshoz csatolt leltárban kell kimutatni.”

„79. § (1) Törzsvagyonnak az az önkormányzati tulajdon nyilvánítható, amely közvetlenül kötelező önkormányzati feladat- és hatáskör ellátását vagy a közhatalom gyakorlását szolgálja.

(2) A törzsvagyon körébe tartozó tulajdon vagy forgalomképtelen, vagy korlátozottan forgalomképes:

a) forgalomképtelenek a helyi közutak és műtárgyaik, a terek, parkok — a 68/D. §-ban foglalt kivétellel — és minden más ingatlan és ingó dolog, amelyet törvény vagy a helyi önkormányzat forgalomképtelennek nyilvánít;

b) korlátozottan forgalomképesek a közművek, intézmények és középületek, továbbá a helyi önkormányzat által meghatározott ingatlanok és ingók. A törzsvagyon korlátozottan forgalomképes tárgyairól törvény vagy a helyi önkormányzat rendeletében meghatározott feltételek szerint lehet rendelkezni.”

3. Az egyes állami tulajdonban lévő vagyontárgyak önkormányzatok tulajdonába adásáról szóló 1991. évi XXXIII. törvény (a továbbiakban: Övt.):

„20. § (1) A víziközmű tulajdonnal rendelkező önkormányzat gondoskodik a víziközművek jogszabályok szerinti, szakszerű és biztonságos üzemeltetéséről (fenntartásáról), a közszolgáltatás folyamatos teljesítéséről és a közművek szükséges fejlesztéséről.

(2) A víziközművek az önkormányzati törzsvagyon körébe tartoznak, és korlátozottan forgalomképesek, csak közszolgáltatási célra hasznosíthatók.

(3) A több települési önkormányzat szükségletét kielégítő víziközmű üzemeltetésének feltételeiről csak a közmű tulajdonosa rendelkezhet. A szolgáltatást végző üzemeltető a szolgáltatás rendjét és körét nem módosíthatja.”

4. A Vt.:

„4. § (1) A települési önkormányzat feladata:

b) a helyi víziközművek működtetése, a koncessziós pályázat kiírása, elbírálása és a koncessziós szerződés megkötése;

(2) A települési önkormányzat — a vízgazdálkodási tevékenységek, mint közfeladatok (közszolgáltatások) körében — köteles gondoskodni:

a) a települések lakott területén az ivóvízminőségű vízre vonatkozó előírásoknak megfelelő ivóvízellátásról;”

„6. § (3) A helyi önkormányzat tulajdonában vannak törzsvagyonként — a külön törvények rendelkezése alapján — a helyi önkormányzatoknak átadott vizek és vízellátási létesítmények (ideértve a víziközműveket is).”

„9. § (1) Az állam a kizárólagos tulajdonában lévő regionális víziközművek és csatornák vagy az önkormányzat, illetve az önkormányzati társulás (a továbbiakban együtt: önkormányzat) a törzsvagyonába tartozó víziközművek létesítésére, felújítására, karbantartására és üzemeltetésére (a továbbiakban: működtetés)

a) saját többségi részesedésével működő gazdálkodó szervezetet hoz létre, vagy költségvetési, illetőleg önkormányzati intézményt alapít, vagy

b) a működtetés időleges jogát koncessziós szerződésben a pályázat nyertesének engedi át.”

„10. § (1) A kizárólagos állami tulajdonban, illetve önkormányzati törzsvagyonban lévő közcélú vízellátási művek működtetését végző gazdálkodó szervezetnek a létesítmény közművagyont az állam nevében a miniszter, az önkormányzat nevében a képviselő-testület adja szerződéssel használatba.”

Vt. 1. számú melléklete:

„*Fogalom meghatározások*

E törvény alkalmazásában (...)

26. *vízilátási művelemény*: az a mű (víziközmű), műtárgy, berendezés, felszerelés vagy szerkezet, amelynek rendeltetése, hogy a vizek lefolyási, áramlási viszonyait, mennyiségét vagy minőségét, medrének vagy partjának állapotát, a vizek kártételeinek elhárítása, a vizek hasznosítása — ideértve a víziközművekkel végzett közüzemi tevékenységgel nyújtott szolgáltatást —, minőségének és mennyiségének megfigyelése, illetve ásványi és földtani kutatások végzése céljából vagy ásványi nyersanyag kitermelése céljából befolyásolja:

a) *közélcélú vízilátási művelemény*: amely az államnak, illetve a helyi önkormányzatnak törvényben meghatározott vízgazdálkodási feladatait, különösen a víziközművekkel nyújtott szolgáltatást, a vizek kártételei elleni védelmet, a vízkészletek feltárását, megóvását, hasznosítását, pótlását és állapotának figyelemmel kísérését, a vízkészlettel való gazdálkodását szolgálja;

b) *saját célú vízilátási művelemények*: rendeltetésük szerint üzemi, háztartási, mezőgazdasági vízellátást (így például szennyvízelhelyezést, átvezetést, tisztítást, öntözést) vízkárelhárítási, víztisztítási, vízerő hasznosítási feladatok ellátó művek;”

5. Az Ör. kifogásolt előírása:

„19. § (2) E rendelet alkalmazásában:

4. *Közművek*: a lakossági és üzemi szükségleteket kielégítő, a víz, a gáz, csatorna és a távfűtés vonalas létesítményei, berendezései, építményei. Így különösen a vízellátást szolgáló vízbázis, a magas-víztároló medence és tartozékai, a gerinc- és elosztóvezeték-rendszer tartozékaival együtt, az elválasztó és egyesített szennyvíz-csatornázási rendszerek, gyűjtő és főgyűjtőhálózatok a tartozékaival együtt, a szennyvíztisztító berendezések, a zárt önálló csapadékvíz-hálózat, hőközpont, hőfogadóállomások beren-

dezései, a távhővezeték és tartozékai, a gázvezetékek, a körzeti nyomásszabályozó rendszerek, kivéve a vízmérőket, szivattyúkat, transzformátorokat, légsűrítőket, rotorokat és keverőket.”

III.

Az indítvány megalapozott.

1. Az Ör. 4. § b) pontja alapján a korlátozottan forgalomképes törzsvagyontárgyak körébe tartoznak a közművek. Az Ör. 19. § (2) bekezdés 4. pontja határozza meg az e rendelet alkalmazásában a közművek fogalmát.

Az önkormányzat közgyűlése az Ör. e rendelkezését a 45/2000. (XI. 30.) Ör. rendelet 2. §-ával módosította, s annak eredeti szövegét a „kivéve a vízmérőket, szivattyúkat, transzformátorokat, légsűrítőket, rotorokat és keverőket.” szövegrésszel egészítette ki. Az Ör. kifogásolt módosító rendelkezése tehát kivette az önkormányzat korlátozottan forgalomképes közművagyona köréből a víziközművagyont egyes elemeit és ezáltal azokat forgalomképessé nyilvánította.

2. Az Ötv. 78. § (2) bekezdése kimondja, hogy az önkormányzati vagyon külön része a törzsvagyon, amelyet a többi vagyontárgytól elkülönítve kell nyilvántartani.

Az Ötv. 79. § (1) bekezdése alapján törzsvagyonnak az az önkormányzati tulajdon nyilvánítható, amely közvetlenül kötelező önkormányzati feladat- és hatáskör ellátását, vagy a közhatalom gyakorlását szolgálja. Az önkormányzati törzsvagyon tehát a kötelező önkormányzati feladatok és hatáskör ellátásához, a közhatalom gyakorlásához szükséges alapvető anyagi feltételek biztosítását hivatott szolgálni és garantálni.

Az Ötv. 8. § (4) bekezdése szerint az önkormányzat kötelezően ellátandó feladatát képezi a település egészséges ivóvízellátásáról való gondoskodás. Az Ötv. e rendelkezése, valamint a 79. § (1) bekezdése alapján a 79. § (2) bekezdés b) pontja az önkormányzati törzsvagyon korlátozottan forgalomképes körébe sorolja a közműveket.

Az önkormányzati víziközművagyont az Övt. külön is rendelkezik. Az Övt. 20. §-a kimondja, hogy a víziközmű tulajdonnal rendelkező önkormányzat gondoskodik a víziközművek üzemeltetéséről és azok az önkormányzati törzsvagyon körébe tartoznak, korlátozottan forgalomképesek és csak közszolgáltatási célra hasznosíthatók.

Az Ötv. és az Övt. fenti rendelkezéseivel összhangban a Vt. 4. § (1) és (2) bekezdése megállapítja a települési önkormányzatoknak a helyi víziközművekkel kapcsolatos és a vízgazdálkodási tevékenységével, mint közfeladatok körében kötelezően ellátandó feladatait, a 6. § (3) bekezdése pedig kinyilvánítja a víziközművek korlátozottan forgalomképes törzsvagyonon jellegét. A Vt. 9. § (1) bekezdése azt is meghatározza, hogy az önkormányzati víziközműva-

gyon milyen formákban működtethető és a 10. §-a pedig azok használatba adásáról rendelkezik.

A Vt. 1. számú mellékletének 26. pontja megállapítja a törvény alkalmazása szempontjából a vízellátás (víziközmű) fogalmát és ezen belül külön is meghatározza a közcélú vízellátás rendeltetését, amely szerint azok a helyi önkormányzatnak törvényben meghatározott vízgazdálkodási feladatait, különösen a víziközművekkel nyújtott szolgáltatást szolgálják. A Vt.-ben meghatározott e vízellátás képezik az önkormányzat korlátozottan forgalomképes víziközmű törzsvagyona körét. A Vt. által meghatározott víziközmű törzsvagyon körébe tartoznak az Ör. támadott rendelkezésének kifogásolt szövegében lévő, a közmű fogalmának köréből kivett vagyontárgyak is, mert azok a víziközmű-rendszer elengedhetetlen tartozékai.

3. Az Ötv. 79. § (2) bekezdés *b*) pontjának első mondata szerint korlátozottan forgalomképesek a közművek, intézmények és középületek, továbbá a helyi önkormányzat által meghatározott ingatlan és ingók. Az Ötv. e rendelkezése az önkormányzatokat csak a törvényben meghatározott korlátozottan forgalomképes törzsvagyon körének bővítésére hatalmazta fel.

Az Ötv. 79. § (2) bekezdés *b*) pontjának első mondata alapján az önkormányzat korlátozottan forgalomképes vagyontárgyai körébe tartoznak a közművek. Az Ötv. 20. §-a és a Vt. 6. §-a is kinyilvánítja a víziközművek korlátozottan forgalomképes törzsvagyoni jellegét, tehát azok *ex lege* tartoznak az önkormányzat törzsvagyoni körébe. Az önkormányzatok a törvényben meghatározott e törzsvagyoni kört nem szűkíthetik.

Az Ötv. 79. § (2) bekezdés *b*) pontjának második mondata szerint a törzsvagyon korlátozottan forgalomképes tárgyairól törvény, vagy helyi önkormányzat rendeletében meghatározott feltételek szerint lehet rendelkezni. Az Ötv. e rendelkezése nem az önkormányzati törzsvagyon korlátozottan forgalomképes vagyontárgyai körének megállapítására, hanem e vagyontárgyakkal való rendelkezés feltételeinek meghatározására ad felhatalmazást. Mivel a Vt. 9. §-a és 10. §-a meghatározza a víziközművek működtetésének formáit, az e vagyontárgyakkal való rendelkezés feltételeit, az önkormányzat e vagyontárgyakkal csak a Vt. keretei között rendelkezhet.

4. A vázoltak alapján az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az Ör. 19. § (2) bekezdés 4. pontjának a kifogásolt szövegrésze ellentétes a Vt. 4. § (1)—(2) bekezdésével, 6. § (3) bekezdésével, az 1. számú melléklete 26. pontjával, az Ötv. 20. §-ával és az Ötv. 16. § (1) bekezdésével, 79. § (2) bekezdésével, ezért az sérti az Alkotmány 44/A. § (2) bekezdését.

Mindezek alapján az Alkotmánybíróság a Ör. 19. § (2) bekezdés 4. pontjának kifogásolt szövegrészt a rendelkező részben foglaltak szerint megsemmisítette.

Az Alkotmánybíróság e határozatának a Magyar Közlönyben való közzététele az Alkotmánybíróságról szóló 1989. évi XXXII. törvény 41. §-án alapul.

Dr. Bihari Mihály s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Strausz János s. k.,
előadó alkotmánybíró

Dr. Tersztyánszky dr. Vasadi Éva s. k.,
alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: 484/H/2001.

Az Alkotmánybíróság 11/2002. (III. 20.) AB határozata

A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG NEVÉBEN!

Az Alkotmánybíróság önkormányzati rendeleti előírás felülvizsgálatára és megsemmisítésére irányuló kezdeményezés tárgyában meghozta a következő

határozatot:

Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy Ágfalva Község Önkormányzatának az egyes vagyontárgyak forgalomképesé nyilvánításáról szóló 17/2000. (XII. 13.) Kt. rendelete alkotmányellenes, ezért azt megsemmisíti.

Az Alkotmánybíróság ezt a határozatát a Magyar Közlönyben közzéteszi.

INDOKOLÁS

I.

A Győr-Moson-Sopron Megyei Közigazgatási Hivatal vezetője — mivel a törvényességi ellenőrzés körében kiadott felhívásával az ágfalvai önkormányzat képviselő-testülete nem értett egyet — az Alkotmánybírósághoz benyújtott indítványában az Ágfalva Község Önkormányzatának az egyes vagyontárgyak forgalomképesé nyilvánításáról szóló 17/2000. (XII. 13.) Kt. rendelete (a továbbiakban: Ör.) alkotmányellenességének megállapítását és a rendelet megsemmisítését kérte.

Az indítványozó az Ör.-t azért kifogásolta, mert az önkormányzat a korlátozottan forgalomképes vagyontárgyai körébe tartozó víziközmű vagyonából egyes vagyontárgyakat kivont, azokat forgalomképesé nyilvánította, és a Sop-

ron és Környéke Víz- és Csatornamű Rt. rendelkezésére bocsátotta az alaptőke emeléséhez.

Az indítványozó álláspontja szerint az Ör. ellentétes a helyi önkormányzatokról szóló 1990. évi LXV. törvény (a továbbiakban: Ötv.) 79. § (2) bekezdés *b*) pontjával, az egyes állami tulajdonban lévő vagyontárgyak önkormányzatok tulajdonba adásáról szóló 1991. évi XXXIII. törvény (a továbbiakban: Ötv.) 20. §-ával, és a vízgazdálkodásról szóló 1995. évi LVII. törvény (a továbbiakban: Vt.) 6. § (3) bekezdésével, 9. §-ával és 10. §-ával, ezért az sérti az Alkotmány 44/A. § (2) bekezdését.

Az indítványozó kifejtette, hogy az Ötv. 79. § (2) bekezdés *b*) pontja alapján az önkormányzati törzsvagyon korlátozottan forgalomképes vagyontárgyai körébe tartoznak a közművek. Az Ötv. 20. §-a és a Vt. 6. § (3) bekezdése értelmében ebbe a vagyoni körbe tartoznak a helyi önkormányzatok tulajdonába adott víziközművek, és azok csak közszolgáltatási célra hasznosíthatók. A Vt. 9. §-a meghatározza az önkormányzati törzsvagyonba tartozó víziközművek működtetésének lehetséges formáit, a 10. § pedig azok használatbaadásáról rendelkezik. Álláspontja szerint a Vt. rendelkezéseiből az következik, hogy az önkormányzat törzsvagyonába tartozó víziközmű vagyon csak használatba adható az erre a célra létrehozott gazdálkodó szervezet részére.

Az indítványozó álláspontja szerint az Ötv. 79. § (2) bekezdés *b*) pontjában foglalt az a szabály, amely szerint a törzsvagyon korlátozottan forgalomképes tárgyairól törvény vagy a helyi önkormányzat rendeletében meghatározott feltételek szerint lehet rendelkezni, nem értelmezhető úgy, hogy az önkormányzat rendelete a közművagyon korlátozottan forgalomképes jellegét megszüntetheti. Az indítványozó hivatkozott arra is, hogy az Ör. 2. §-ában foglalt szabályozással az önkormányzat nem általános érvennyel kívánt szabályozni egy helyi társadalmi viszonyt, hanem — visszaélve közhatalmi jogosítványával — konkrét, egyedi jogviszonyt szabályozott.

II.

Az indítvánnyal érintett jogszabályi rendelkezések a következők:

1. Az Alkotmány

„44/A. § (2) A helyi képviselő-testület a feladatkörében rendeletet alkothat, amely nem lehet ellentétes a magasabb szintű jogszabállyal.”

2. Ötv.:

„16. § (1) A képviselő-testület a törvény által nem szabályozott helyi társadalmi viszonyok rendezésére, továbbá törvény felhatalmazása alapján, annak végrehajtására önkormányzati rendeletet alkot.”

„79. § (1) Törzsvagyonnak az az önkormányzati tulajdon nyilvánítható, amely közvetlenül kötelező önkormányzati

feladat- és hatáskör ellátását vagy a közhatalom gyakorlását szolgálja.

(2) A törzsvagyon körébe tartozó tulajdon vagy forgalomképtelen, vagy korlátozottan forgalomképes:

a) forgalomképtelenek a helyi közutak és műtárgyaik, a terek, parkok — a 68/D. §-ban foglalt kivétellel — és minden más ingatlan és ingó dolog, amelyet törvény vagy a helyi önkormányzat forgalomképtelennek nyilvánít;

b) korlátozottan forgalomképesek a közművek, intézmények és középületek, továbbá a helyi önkormányzat által meghatározott ingatlanok és ingók. A törzsvagyon korlátozottan forgalomképes tárgyairól törvény vagy a helyi önkormányzat rendeletében meghatározott feltételek szerint lehet rendelkezni.”

3.Övt.:

„20. § (1) A víziközmű tulajdonnal rendelkező önkormányzat gondoskodik a víziközművek jogszabályok szerinti, szakszerű és biztonságos üzemeltetéséről (fenntartásáról), a közszolgáltatás folyamatos teljesítéséről és a közművek szükséges fejlesztéséről.

(2) A víziközművek az önkormányzati törzsvagyon körébe tartoznak, és korlátozottan forgalomképesek, csak közszolgáltatási célra hasznosíthatók.”

4. A Vt.:

„4. § (1) A települési önkormányzat feladata:

b) a helyi víziközművek működtetése, a koncessziós pályázat kírása, elbírálása és a koncessziós szerződés megkötése;

(2) A települési önkormányzat — a vízgazdálkodási tevékenységek, mint közfeladatok (közszolgáltatások) körében — köteles gondoskodni:

a) a települések lakott területén az ivóvízminőségű vízre vonatkozó előírásoknak megfelelő ivóvízellátásról;”

„6. § (3) A helyi önkormányzat tulajdonában vannak törzsvagyonként — a külön törvények rendelkezése alapján — a helyi önkormányzatoknak átadott vizek és vízellátási-tesztművek (ideértve a víziközműveket is).”

„9. § (1) Az állam a kizárólagos tulajdonában lévő regionális víziközművek és csatornák vagy az önkormányzat, illetve az önkormányzati társulás (a továbbiakban együtt: önkormányzat) a törzsvagyonába tartozó víziközművek létesítésére, felújítására, karbantartására és üzemeltetésére (a továbbiakban: működtetés)

a) saját többségi részesedésével működő gazdálkodó szervezetet hoz létre, vagy költségvetési, illetőleg önkormányzati intézményt alapít, vagy

b) a működtetés időleges jogát koncessziós szerződésben a pályázat nyertesének engedi át.”

„10. § (1) A kizárólagos állami tulajdonban, illetve önkormányzati törzsvagyonban lévő közcélú vízellátási-tesztművek működtetését végző gazdálkodó szervezetnek a léte-

sítmény közművagyonát az állam nevében a miniszter, az önkormányzat nevében a képviselő-testület adja szerződéssel használatba.”

Vt. 1. számú melléklete:

„*Fogalom meghatározások*

E törvény alkalmazásában

26. *vízilétesítmény*: az a mű (víziközmű), műtárgy, berendezés, felszerelés vagy szerkezet, amelynek rendeltetése, hogy a vizek lefolyási, áramlási viszonyait, mennyiségét vagy minőségét, medrének vagy partjának állapotát, a vizek kártételeinek elhárítása, a vizek hasznosítása — ideértve a víziközművekkel végzett közüzemi tevékenységgel nyújtott szolgáltatást —, minőségének és mennyiségének megfigyelése, illetve ásványi és földtani kutatások végzése céljából vagy ásványi nyersanyag kitermelése céljából befolyásolja:

a) *közcélú vízilétesítmény*: amely az államnak, illetve a helyi önkormányzatnak törvényben meghatározott vízgazdálkodási feladatait, különösen a víziközművekkel nyújtott szolgáltatást, a vizek kártételei elleni védelmet, a vízkészletek feltárását, megóvását, hasznosítását, pótlását és állapotának figyelemmel kísérését, a vízkészlettel való gazdálkodását szolgálja;”

5. Az Ör. rendelkezései:

„1. § Az önkormányzat korlátozottan forgalomképes vagyontárgyai közé tartozó 97 456 382 Ft nettó értékű víz és szennyvíz vagyonából az alábbi vagyontárgyakat kivonja és forgalomképesé nyilvánítja:

- vízmérők;
- szivattyúk és tartozékaik;
- transzformátorok;
- légsűrítők, rotorok és keverők — nettó értékük 1 701 425 Ft.

2. § Az 1. szakaszban forgalomképesé nyilvánított vagyontárgyakat az önkormányzat a Sopron és Környéke Víz- és Csatornamű Rt. részére rendelkezésre bocsátja az alaptőke emeléshez.

3. § E rendelet kihirdetése napján lép hatályba; a kihirdetésről a jegyző gondoskodik.”

III.

Az indítvány megalapozott.

1. Az Ör. 1. §-a az önkormányzat korlátozottan forgalomképes törzsvagyonra körébe tartozó víziközmű vagyonának egyes megjelölt vagyontárgyait a törzsvagyonából kivonta és azokat forgalomképesé nyilvánította. Az Ör. 2. §-a pedig az önkormányzati törzsvagyonból kivont vagyontárgyakat gazdasági társaság tulajdonába apportálta.

2. Az Ötv. 78. § (2) bekezdése kimondja, hogy az önkormányzati vagyon külön része a törzsvagyon, amelyet a többi vagyontárgytól elkülönítve kell nyilvántartani.

Az Ötv. 79. § (1) bekezdése alapján törzsvagyonnak az az önkormányzati tulajdon nyilvánítható, amely közvetlenül kötelező önkormányzati feladat- és hatáskör ellátását, vagy a közhatalom gyakorlását szolgálja. Az önkormányzati törzsvagyon tehát a kötelező önkormányzati feladatok és hatáskör ellátásához, a közhatalom gyakorlásához szükséges alapvető anyagi feltételek biztosítását hivatott szolgálni és garantálni.

Az Ötv. 8. § (4) bekezdése szerint az önkormányzat kötelezően ellátandó feladatát képezi a település egészséges ivóvízellátásáról való gondoskodás. Az Ötv. e rendelkezése, valamint a 79. § (1) bekezdése alapján a 79. § (2) bekezdés b) pontja az önkormányzati törzsvagyon korlátozottan forgalomképes körébe sorolja a közműveket. Az Ötv. 20. §-a kimondja, hogy a víziközmű tulajdonnal rendelkező önkormányzat gondoskodik a víziközművek üzemeltetéséről és azok az önkormányzati törzsvagyon körébe tartoznak, korlátozottan forgalomképesek és csak közszolgáltatási célra hasznosíthatók.

Az Ötv. és az Övt. fenti rendelkezéseivel összhangban a Vt. 4. § (1) és (2) bekezdése megállapítja a települési önkormányzatoknak a helyi víziközművekkel kapcsolatos és a vízgazdálkodási tevékenységével, mint közfeladatok körében kötelezően ellátandó feladatait, a 6. § (3) bekezdése pedig kinyilvánítja a víziközművek korlátozottan forgalomképes törzsvagyonra jellegét. A Vt. 1. számú mellékletének 26. pontja megállapítja a törvény alkalmazása szempontjából a vízilétesítmény (víziközmű) fogalmát és ezen belül külön is meghatározza a közcélú vízilétesítmény rendeltetését, amely szerint azok a helyi önkormányzatnak törvényben meghatározott vízgazdálkodási feladatait, különösen a víziközművekkel nyújtott szolgáltatást szolgálják. A Vt.-ben meghatározott e vízilétesítmények képezik az önkormányzat korlátozottan forgalomképes víziközmű törzsvagyonra körét.

A Vt. által meghatározott víziközmű törzsvagyon körébe tartoznak az Ör. 1. §-ában meghatározott, az önkormányzat korlátozottan forgalomképes vagyontárgyai köréből kivett és forgalomképesé nyilvánított vagyontárgyak is, mert azok a víziközmű-rendszer elengedhetetlen tartozékai.

3. Az Ötv. 79. § (2) bekezdés b) pontjának első mondat szerint az önkormányzati törzsvagyon körében korlátozottan forgalomképesek a közművek, intézmények és középületek, továbbá a helyi önkormányzat által meghatározott ingatlanok és ingók. Az Ötv. e rendelkezése az önkormányzatokat csak a törvényben meghatározott korlátozottan forgalomképes törzsvagyon körének bővítésére hatalmazta fel.

Az Ötv. 79. § (2) bekezdés *b*) pontjának első mondata alapján az önkormányzat korlátozottan forgalomképes vagyontárgyai körébe tartoznak a közművek. Az Ötv. 20. §-a és a Vt. 6. §-a is kinyilvánítja a víziközművek korlátozottan forgalomképes törzsvagyoni jellegét, tehát azok ex lege tartoznak az önkormányzat törzsvagyoni körébe. Az önkormányzatok a törvényben meghatározott e törzsvagyoni kört nem szűkíthetik.

Az Ötv. 79. § (2) bekezdés *b*) pontjának második mondata szerint a törzsvagyon korlátozottan forgalomképes tárgyairól törvény, vagy helyi önkormányzat rendeletében meghatározott feltételek szerint lehet rendelkezni. Az Ötv. e rendelkezése nem az önkormányzati törzsvagyon korlátozottan forgalomképes vagyontárgyai körének megállapítására, hanem e vagyontárgyakkal való rendelkezés feltételeinek meghatározására ad felhatalmazást. Az Ötv. e felhatalmazása alapján az e vagyontárgyakkal való rendelkezés feltételeit elsődlegesen törvény állapíthatja meg, önkormányzati rendelet e tárgykörben csak törvény keretei között rendelkezhet.

A Vt. 9. § (1) bekezdése meghatározza az önkormányzat törzsvagyonába tartozó víziközművek működtetésének formáit. E rendelkezés szerint az önkormányzat e törzsvagyon működtetésére: saját többségi részesedésével működő gazdálkodó szervezetet hozhat létre, vagy költségvetési, illetőleg önkormányzati intézményt alapíthat, vagy a működtetés időleges jogát koncessziós szerződésben a pályázat nyertesének engedheti át. A 10. § (1) bekezdése alapján az önkormányzati törzsvagyonban lévő közcélú vízilétesítmény létesítését végző gazdálkodó szervezetnek a létesítmény közművagyonát a képviselő-testület adja használatba.

A Vt. 9. §-a és 10. §-a tehát meghatározza a víziközművek működtetésének formáit, az e vagyontárgyakkal való rendelkezés feltételeit. Az önkormányzat e vagyontárgyakat csak a Vt.-ben meghatározott formákban működtetheti, tehát a működtetés konkrét formáját határozhatja meg. A Vt. alapján az önkormányzat e vagyontárgyak működtetésének csak időleges jogát engedheti át koncessziós szerződésben és adhatja használatba gazdálkodó szervezet részére. Az Ör. 2. §-a a víziközmű törzsvagyon körébe tartozó megjelölt vagyontárgyait gazdálkodó szervezet rendelkezésére bocsátotta, ezáltal azokat véglegesen kivonta az önkormányzat törzsvagyon köréből.

4. A vázoltak alapján az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az Ör. ellentétes a Vt. 6. § (3) bekezdésével, 9. § (1) bekezdésével, 10. § (1) bekezdésével és 1. számú melléklete 26. pontjával, az Ötv. 20. §-ával, továbbá az Ötv. 16. § (1) bekezdésével és 79. § (2) bekezdésével, ezért az sérti az Alkotmány 44/A. § (2) bekezdését.

Mindezek alapján az Alkotmánybíróság az Ör.-t a rendelkező részben foglaltak szerint teljes egészében megsemmisítette.

Az Alkotmánybíróság e határozatának a Magyar Közlönyben való közzététele az Alkotmánybíróságról szóló 1989. évi XXXII. törvény 41. §-án alapul.

Dr. Bihari Mihály s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Strausz János s. k.,
előadó alkotmánybíró

Dr. Tersztyánszkyne dr. Vasadi Éva s. k.,
alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: 558/H/2001.

Az Alkotmánybíróság 12/2002. (III. 20.) AB határozata

A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG NEVÉBEN!

Az Alkotmánybíróság önkormányzati rendelet alkotmányellenességének vizsgálatára irányuló eljárásban meghozta a következő

határozatot:

Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy Szentendre Város Önkormányzat Képviselő-testületének „Az önkormányzat és a lakosság együttműködésében megvalósuló, út- és közműépítésekről és a kapcsolódó hozzájárulásokról” szóló 44/2000. (IX. 15.) Önk. sz. rendelete 7. és 8. §-a alkotmányellenes, ezért azokat megsemmisíti.

Az Alkotmánybíróság ezt a határozatát a Magyar Közlönyben közzéteszi.

INDOKOLÁS

I.

A Pest Megyei Közigazgatási Hivatal vezetője a helyi önkormányzatokról szóló 1990. évi LXV. törvény 99. § (2) bekezdés *a*) pontja alapján — mivel a törvényességi ellenőrzés körében kiadott felhívásával Szentendre Város Önkormányzat Képviselő-testülete nem értett egyet — az Alkotmánybírósághoz benyújtott kezdeményezésében Szentendre Város Önkormányzat Képviselő-testületének „Az önkormányzat és a lakosság együttműködésében megvalósuló, út- és közműépítésekről és a kapcsolódó hozzájárulásokról” szóló 44/2000. (IX. 15.) Önk. sz. rendelete (a továbbiakban: Ör.) VI. fejezet 7. §-a és VII. fejezet 8. §-a

törvényellenességének megállapítását és megsemmisítését kezdeményezte.

Álláspontja szerint a közműépítési érdekeltségi hozzájárulás továbbá az utépítési és közművesítési hozzájárulás szabályai ellentétesek az épített környezet alakításáról és védelméről szóló 1997. évi LXXVIII. törvény 28. § (2) bekezdésével, mert az Ör. nem tesz különbséget az építés költségeihez való hozzájárulás és az utólagos rácsatlakozási díj megfizetése között.

Érvelt azzal is, hogy az Ör. támadott szabályai sértik a gázelosztó vezetékre vonatkozó hálózatfejlesztési hozzájárulásról szóló 32/1995. (VIII. 8.) IKM rendelet 1. § (3) bekezdésében foglaltakat, mert hálózatfejlesztési hozzájárulást csak a gázszolgáltató jogosult kérni a saját tulajdonában álló vezetékre.

Hivatkozott az indítványozó a vízgazdálkodásról szóló 1995. évi LVII. törvény 8. § (3) bekezdésében foglaltakra is, véleménye szerint víziközmű esetén nem az önkormányzat, hanem a jegyző vehet ki költségeket az érdekeltekre, utólagos rácsatlakozás esetére viszont az említett törvény díj fizetésének megállapítását nem teszi lehetővé.

Állította azt is, hogy az Ör. kifogásolt szabályozása a villamos energia termeléséről, szállításáról és szolgáltatásáról szóló 1994. évi XLVIII. törvény 44. §-ával is ellentétes, mert ennek értelmében a szolgáltató köteles az igényeket kielégíteni, fel sem merül az önkormányzati beruházás. Hálózatfejlesztési hozzájárulást pedig csak a szolgáltató vehet ki.

Az indítványozó előadta azt is, hogy az Ör. sérti a közúti közlekedésről szóló 1988. évi I. törvény 31. § (2) bekezdését, mert utépítési érdekeltségi hozzájárulás fizetésére csak akkor lehet kötelezni, ha az utépítési együttműködésben az érdekeltek több mint kétharmada részt vesz.

Minderre figyelemmel az indítvány szerint az Ör. 7. és 8. §-a sérti a jogalkotásról szóló 1987. évi XI. törvény 10. §-át és 18. § (2) bekezdését is, mert újraszabályoz már szabályozott társadalmi viszonyokat, és ezenkívül a szabályozás nem világos, nem közérthető. Álláspontja szerint az Ör. alkotmányelleniséget idézett elő az Alkotmány 44/A. § (2) bekezdésébe ütköző szabályozással.

II.

1. Az Alkotmány 44/A. § (2) bekezdése szerint a helyi képviselő-testület a feladatkörében rendeletet alkothat, amely nem lehet ellentétes a magasabb szintű jogszabállyal.

A helyi önkormányzatokról szóló 1990. évi LXV. törvény 16. § (1) bekezdése szerint a képviselő-testület a törvény által nem szabályozott helyi társadalmi viszonyok rendezésére, továbbá törvény felhatalmazása alapján, annak végrehajtására önkormányzati rendeletet alkot.

2. Az Ör. VI. és VII. fejezete a következő szabályokat tartalmazza:

„VI. fejezet

Utólagos közműcsatlakozás, a közműépítési érdekeltségi hozzájárulás

7. § (1) Azon közművek meglévő elosztó vezetékéről, illetve víziközmű törzshálózatról (a továbbiakban: gerincvezeték) leágazni (utólagos csatlakozás), melyek az önkormányzat és a lakosság jelen rendeletben szabályozott együttműködésében valósultak meg, csak az adott gerincvezeték-szakasz beruházási költségének egy társulási tagra jutó összegének a fizetési kötelezettség megállapításának évében a Központi Statisztikai Hivatal által megállapított inflációs rátákkal felszorozott teljes összegének (a továbbiakban: közműépítési érdekeltségi hozzájárulás) megfizetése után, a hatályos technológia előírások szerint lehetséges. Akkor is meg kell fizetni a közműépítési érdekeltségi hozzájárulást, ha az adott gerincvezeték korábban és más formában, de helyi erőből (tanácsi, később önkormányzati és/vagy lakossági pénzeszközökből) létesült, üzemeltetésre és/vagy tulajdonba át lett adva az érintett közműszolgáltatónak, viszont vagy az önkormányzat érte nem kapott értékének megfelelő juttatást, a hozzájárulás önkormányzat általi beszedését pedig jogszabály nem tiltja, vagy szolgáltatóval kötött megállapodás a hozzájárulás önkormányzat általi beszedését konkrétan lehetővé teszi.

(2) Az adott gerincvezeték-szakasz üzembe helyezését követő 10 éven túl jelentkező utólagos csatlakozónak a 10. évben fizetendő hozzájárulást kell megfizetni.

(3) A közműépítési érdekeltségi hozzájárulást az önkormányzat részére kell megfizetni, ezen bevételt kizárólag együttműködésben megvalósuló út- és közműépítések támogatására lehet fordítani.

(4) Az (1) bekezdésben említett közműépítési érdekeltségi hozzájárulást minden olyan mérővel elkülönített utólagos fogyasztónak (az ingatlan tulajdonosa vagy hasznélvezője vagy használója) kell fizetni, mely mérő a szolgáltatóval történő elszámolásra szolgál.

(5) Az egy telken lévő több lakás, illetve lakásrész esetében a hozzájárulások lakásonként, illetve lakásrészenként fizetendők, függetlenül attól, hogy a telek már esetleg rendelkezik leágazással.

(6) Amennyiben a leágazó vezeték utólag kiépítendő, akkor az az utólagos csatlakozó feladata és költsége. A hozzájárulás kiszámításánál az (1) bekezdésben említett egy társulási tagra jutó összegből le kell vonni az elosztó vezeték építéskor elkészült leágazó vezeték létesítéskori átlagos egységárát.

(7) Utólagos fogyasztó: aki az elosztó vezeték létesítésekor a költségekhez bármely oknál fogva nem járult hozzá, mert az együttműködésből bármely oknál fogva kimaradt,

vagy szándékát késve jelezte, ezért befizetésével és számára a leágazó kiépítésével már nem lehetett kalkulálni.

(8) A közműépítési hozzájárulás megfizetésével szerzett ellátási jogosultság nem személyhez, hanem az ingatlanhoz vagy a lakáshoz vagy a lakásrészhez kötődik, a jogosultság az új tulajdonosra, használóra átruházható.

(9) A fizetendő közműépítési érdekeltségi hozzájárulást a polgármester határozza meg, aki méltányosságból két részletben történő megfizetést engedélyezhet.

(10) A közműépítési érdekeltségi hozzájárulást meghatózó polgármesteri határozat ellen a Képviselő-testülethez lehet fellebbezni, a kézhezvételtől számított 15 napon belül.

VII. fejezet

Az önkormányzat saját elhatározásából létesült út- és közműépítések költségeinek áthárítása, az útépítési és közművesítési hozzájárulás

8. § (1) Amennyiben — jelen rendelet hatálybalépését követően — az önkormányzat saját elhatározásából előközművesít, és annak költségeinek az érintett ingatlan-tulajdonosokra történő áthárításáról (részben vagy egészben) is döntött a Képviselő-testület a költségvetésről szóló rendeletében, akkor a fizetendő útépítési és közművesítési hozzájárulást az elkészült út, illetve közmű üzembe helyezését követő 1 éven belül a Képviselő-testület által átruházott hatáskörben eljárva a polgármester írja elő.

(2) Az útépítési és közművesítési hozzájárulást az ingatlanok a kötelezettséget előíró határozat meghozatalának időpontjában lévő tulajdonosának kell megfizetni, több tulajdonos esetén a tulajdoni arányok szerint.

(3) Az útépítési és közművesítési hozzájárulást meghatózó határozat ellen a Képviselő-testülethez lehet fellebbezni, a kézhezvételtől számított 15 napon belül.

(4) Az útépítési és közművesítési hozzájárulás összegét a határozat jogerőre emelkedésétől számított 60 napon belül kell megfizetni.

(5) Az útépítési és közművesítési hozzájárulás mértéke: az áthárítandó költségek egy ingatlanra jutó összege a fizetési kötelezettség megállapításának évében a Központi Statisztikai Hivatal által megállapított inflációs rátákkal felszorozott összege.

(6) A Képviselő-testület által átruházott hatáskörben eljárva a polgármester méltányosságból maximum 12 havi, különösen méltányos esetben 24 havi kamatmentes részletfizetést engedélyezhet a kötelezett kérelmére, melyet a határozat kézhezvételétől számított 15 napon belül kell benyújtani.

(7) Késedelmes fizetés esetén a Ptk. szerinti késedelmi kamattal növelt hozzájárulást kell megfizetni.

(8) A teljesítés elmulasztása esetén az útépítési és közművesítési hozzájárulás közadók módjára behajtható. Az útépítési és közművesítési hozzájárulás megfizetéséig a

fizetésre kötelezett tulajdonában lévő ingatlanra az ingatlan-nyilvántartásba jelzálogjogot lehet bejegyezni.

(9) Az útépítési és közművesítési hozzájárulás szempontjából érintett ingatlan:

— útépítés esetén: amely ingatlan határos a megépült közúttal,

— közmű építés esetén: amely ingatlanhoz közvetlen leágazás létesíthető a megépült elosztó vezetékről.

(10) Az az ingatlan, amely két vagy több oldalról érintett ingatlan, az előbb megépült út, illetve közmű szempontjából tekintendő érintettnek. A két vagy több oldalról érintett ingatlan tulajdonosa csak egy közút, illetve közmű megépítése során kötelezhető útépítési és közművesítési hozzájárulás megfizetésére.

(11) A 8. § szerint fizetett útépítési és közművesítési hozzájárulásokat elkülönített számlán kell kezelni, a bevételt az önkormányzat csak az önkormányzati úthálózati fejlesztésére, illetve közműfejlesztésekre fordíthatja.”

3. Az indítvánnyal érintett, az Ör.-nél magasabb szintű jogszabályok és rendelkezések a következők:

Az épített környezet alakításáról és védelméről szóló 1997. évi LXXVIII. törvény (a továbbiakban: Étv.) „Útépítési és közművesítési hozzájárulás” cím alatt a következőket tartalmazza:

„28. § (1) A helyi építési szabályzatban, illetőleg a szabályozási tervben a területre előírt kiszolgáló utakat és a közműveket az újonnan beépítésre szánt, illetve a rehabilitációra kijelölt területeken legkésőbb az általuk kiszolgált építmények használatbavételéig meg kell valósítani. E kötelezettség teljesítése, ha jogszabály vagy megállapodás arra mást nem kötelez, a települési — a fővárosban megosztott feladatkörüknek megfelelően a fővárosi, illetve a fővárosi kerületi — önkormányzat feladata.

(2) Ha a helyi közut, illetőleg közművet a települési önkormányzat létesíti, annak költségét részben vagy egészben az érintett ingatlanok tulajdonosaira háríthatja. A hozzájárulás mértékét és arányát az érintett ingatlanok tekintetében a települési önkormányzat rendelettel szabályozza.”

A közúti közlekedésről szóló 1988. évi I. törvény (a továbbiakban: Kt.) 31. § (1) bekezdése szerint a közút használatában érdekelt természetes és jogi személyek, jogi személyiség nélküli gazdasági társaságok, valamint a helyi önkormányzat az alapvetően helyi lakossági érdeket szolgáló közút építésére (földút szilárd burkolattal való ellátására) együttműködhetnek. Az együttműködés (a továbbiakban: útépítési együttműködés) formáját a résztvevők maguk határozzák meg.

A (2) bekezdés szerint a helyi önkormányzat — ha az útépítési együttműködésben az érdekeltek több mint kétharmada részt vesz — az abban részt nem vevő, de a közút használatában érdekelt természetes és jogi személyt, jogi

személyiség nélküli gazdasági társaságot a résztvevők által vállalt anyagi hozzájárulás mértékéig — a rendeletében meghatározott módon — útépitési érdekeltségi hozzájárulás fizetésére kötelezheti.

A gázelosztó vezetékre vonatkozó hálózatfejlesztési hozzájárulásról szóló 32/1995. (VIII. 8.) IKM rendelet (a továbbiakban: R.) 1. § (1) bekezdése szerint e rendelet hatálya a gázellátásba újonnan bekapcsolandó településeken, településrészekben levő fogyasztók igényének kielégítését szolgáló gázelosztó vezeték gázszolgáltató által történő létesítéséhez, bővítéséhez (a továbbiakban: beruházás) szükséges, valamint a meglévő elosztóvezetékre utóbb rákapcsolódók által fizetendő hálózatfejlesztési hozzájárulás (a továbbiakban: hozzájárulás) megállapítására terjed ki.

A (3) bekezdés kimondja, hogy a gázszolgáltató legfeljebb a melléklet alapján kiszámított és a 3. §-ban leírtaknak megfelelő hozzájárulást jogosult kérni saját tulajdonú elosztó vezetékére az újonnan bekapcsolandó fogyasztóktól.

A vízgazdálkodásról szóló 1995. évi LVII. törvény (a továbbiakban: Vt.) 8. § (1) bekezdése úgy szól, hogy a közérdek mértékét meghaladó, illetve a 7. §-ban nem említett tevékenység — vízimunka, vízilétesítmény építése — többletköltségeit az igénylők kötelesek megtéríteni.

A (2) bekezdés szerint a helyi közcélú vízilétesítmények, illetve a közcélú vízimunkák költségeit, vízitársulat esetén a tagok a társulati érdekeltségi szabályok szerint, vízitársulat hiányában az érdekeltek érdekeltségük arányában kötelesek viselni (közcélú érdekeltségi hozzájárulás).

A (3) bekezdés kimondja, hogy a vízitársulat hiányában a (2) bekezdés szerinti költségeket az államigazgatási eljárás általános szabályairól szóló törvény rendelkezései szerint lefolytatott eljárásban hozott határozatával érdekeltségük arányában az érdekeltekre a jegyző veti ki.

A 45. § (7) bekezdés *d*) pontja szerint felhatalmazást kap a Kormány a társulatok megalakulásával, működésével, megszűnésével, az e törvényen alapuló és a társulat belső szabályozási feladatkörébe nem utalt közcélú érdekeltségi hozzájárulással kapcsolatos szabályok rendeletben történő megállapítására.

A villamos energia termeléséről, szállításáról és szolgáltatásáról szóló 1994. évi XLVIII. törvény (a továbbiakban: Vet.) 44. §-a szerint villamos energiát vételezni kívánó új, illetőleg többletjelésítményt igénylő fogyasztó igénybejelentésére, meglévő fogyasztó igényváltoztatására a szolgáltató köteles az igény (igényváltoztatás; a továbbiakban együtt: igény) kielégítésének műszaki-gazdasági feltételeiről tájékoztatást adni, és a legkedvezőbb vételezési mód meghatározásában az igénylővel együttműködni. A szolgáltató a tájékoztatójában a miniszter rendeletében meghatározott hálózatfejlesztési hozzájárulás fizetését kérheti. Az így elkért hálózatfejlesztési hozzájárulás fejében végzett szolgáltatásnyújtás mentes az általános forgalmi adó fizetése alól.

III.

Az indítvány megalapozott.

1. A 914/B/2000. AB határozat olyan önkormányzati rendelet törvény- és alkotmányellenességét vizsgálta, amely az önkormányzat által megvalósuló út- és közműépítési beruházásokhoz történő lakossági hozzájárulásról szólt.

Az Alkotmánybíróság az Étv. és a Kt. viszonyát vizsgálva megállapította, hogy „az Étv.-ben szabályozott megoldás mellett egyidejűleg hatályos a Kt., annak 31. §-a. A Kt.-ban kialakított törvényi megoldás az útépitési együttműködést szabályozza: az érdekeltek a közút építésére együttműködhetnek, az együttműködés formáját maguk határozzák meg. A (2) bekezdés szerint, ha az útépitési együttműködésben az érdekeltek több mint kétharmada részt vesz, a helyi önkormányzat az együttműködésben részt nem vevő, de a közút használatában érdekelt természetes és jogi személyt, jogi személyiség nélküli gazdasági társaságot a résztvevők által vállalt anyagi hozzájárulás mértékéig útépitési érdekeltségi hozzájárulás fizetésére kötelezheti. A közút megépítése ugyanis az együttműködésben részt nem vevő érintett ingatlanok tulajdonosainak is érdeke (a közút használatától el nem zárhatók), ez növeli az ingatlanjaik értékét”. Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint az indítvány azért volt megalapozatlan, mert az a vonatkozó törvényi rendelkezések téves értelmezésén alapult.

A határozat szerint „a közutak, közművek létesítése, fenntartása olyan helyi közügy, amelynek megoldására részben törvény kötelezi a települési önkormányzatokat, részben a települési önkormányzatok a lakossági igények és a saját, valamint a lakosság anyagi teherbírása szerint vállalják a megvalósítást. A lakossági érdekeltségi hozzájárulás önkormányzati rendeletben történő megállapítására törvényi felhatalmazása van a települési önkormányzatoknak. Közút építése esetén a két jogintézmény egymás mellett él, egymással nem ellentétes, a gyakorlati megoldásban választási lehetőséget nyújt a települési önkormányzatoknak, illetve az érintett ingatlanok tulajdonosainak. Az Étv. 28. § (2) bekezdése általános felhatalmazást ad a települési önkormányzatoknak, nem szűkíti a költségek részben vagy egészben történő áthárításának a lehetőségét az (1) bekezdés szerinti területekre.” (ABK 2001. október, 522., 524—525.).

Az Ör. 7. és 8. §-a az Étv.-ben meghatározott „útépitési és közművesítési hozzájárulás”-ról szól; a települési önkormányzat által létesített helyi közút, illetőleg közmű költségeinek az érintett ingatlanok tulajdonosaira való átháríthatóságát, a hozzájárulás megfizetése esedékességét, mértékét és egyéb részletszabályait tartalmazza.

Az idézett magasabb szintű jogszabályok alapján megállapítható, hogy az Étv.-ben meghatározott feltételek szerinti útépitési hozzájárulás nem azonos a Kt. 31. § (2) bekezdése szerinti útépitési érdekeltségi hozzájárulással.

2. Az idézett magasabb szintű jogszabályok alapján megállapítható az is, hogy az Étv.-ben meghatározott feltételek szerinti közművesítési hozzájárulás (célját, jogultját, mértékét és egyéb feltételeit tekintve) nem azonos az R. 1. § (1) bekezdése szerint a meglévő elosztóvezetésekre utóbb rákapcsolódók által fizetendő hálózatfejlesztési hozzájárulással és a Vet. 44. §-a szerinti hálózatfejlesztési hozzájárulással.

Az Ör. 7. és 8. §-a csak az önkormányzat és a lakosság együttműködésében épített közmű beruházási költségeihez való hozzájárulást ír elő, ezt az Ör. az Étv.-ben kapott felhatalmazás alapján kifejezetten megtehetette. Az az Ör.-beli szabály, amely szerint a gerincvezetékéről leágazni a hozzájárulás megfizetése után lehetséges, csupán a hozzájárulás esedékességét határozza meg.

Az R.-ben szabályozott hálózatfejlesztési hozzájárulás a gázszolgáltatót a vezetékesgáz-szolgáltatással, ennek bővülésével összefüggésben illeti meg. Az R. szabályaiból kitűnik, hogy ez a hozzájárulás nem csupán a vezeték létesítéséhez, bővítéséhez kapcsolódik, hanem a meglévő vezetékekre utóbb rákapcsolódók is kötelesek fizetni.

A Vet. 44. §-a szerint a szolgáltató a villamos energiát vételezni kívánó új, illetőleg többleteljesítményt igénylő fogyasztó tekintetében kérhet hálózatfejlesztési hozzájárulást. Ez a hozzájárulás a villamos energia növekvő mérvű szolgáltatásához kapcsolódik és nem a közmű létesítésének költségéhez.

3. A Vt. a közcélú érdekeltségi hozzájárulást szabályozza, amelyet az érdekeltek víztársulatnál a társulati érdekeltségi szabályok szerint, ennek hiányában érdekeltségük arányában kötelesek viselni.

A Vt. 36. § (1) bekezdése szerint a társulat akkor jön létre, ha az érdekeltségi területen ingatlanulajdonnal rendelkező, illetve az ingatlant egyéb jogcímen használó természetes és jogi személyeknek, jogi személyiséggel nem rendelkező gazdasági társaságoknak (a továbbiakban: tagoknak) az érdekeltségi egység aránya szerint számított többsége az alakuló közgyűlésen *a)* elhatározza a társulat megalakulását, *b)* elfogadja a társulat alapszabályát, és *c)* megválasztja a társulat testületi vezető szerveit és tisztségviselőit. A (2) bekezdés szerint a társulat megalakításához az alakuló közgyűlésen a tagok érdekeltségi egység szerint számított legalább kétharmados többségének döntése szükséges.

A Vt. 34. § (4) bekezdése szerint a társulat tagjai az érdekeltségi területen ingatlanulajdonnal rendelkező vagy az ingatlant egyéb jogcímen használó természetes és jogi személyek, jogi személyiséggel nem rendelkező gazdasági társaságok.

A Vt. 7. § (3) bekezdésére figyelemmel a helyi önkormányzat vízgazdálkodási társulat útján köteles gondoskodni a tulajdonában lévő vizekről, vízellétesítményekről.

A Vt. 8. § (2) bekezdése szerint a helyi közcélú vízellétesítmények, illetve a közcélú vízimunkák költségeit, víztársulat esetén a tagok a társulati érdekeltségi szabályok szerint, víztársulat hiányában az érdekeltek érdekeltségük arányában kötelesek viselni (közcélú érdekeltségi hozzájárulás). A (3) bekezdés szerint víztársulat hiányában a költségeket az államigazgatási eljárás általános szabályairól szóló törvény rendelkezései szerint lefolytatott eljárásban hozott határozatával érdekeltségük arányában az érdekeltekre a jegyző veti ki.

Az Ör. 3. § (3) bekezdése kimondja, hogy közműépítéssel érintett ingatlanok tulajdonosai a hatályos jogszabályi előírásoknak megfelelő építőközösséget (társulást) hoznak létre. Az Ör. 2. § (3) bekezdése értelmében közműépítés: ivóvíz, valamint szennyvíz- és csapadékvíz-elvezetést szolgáló közmű elosztó hálózatának fejlesztése a telekhatárig.

Az Ör. 7. és 8. §-a a víziközműre vonatkozó részében a Vt.-ben szabályozott társadalmi viszonyt rendez.

Megállapítható ugyanis, hogy a vízgazdálkodás szabályait, a vízellétesítmények, vízimunkák létesítése költségeinek viselését, kivetését stb. a Vt.; a társulatok megalakulásával, működésével, megszűnésével, a Vt.-en alapuló és a társulat belső szabályozási feladatkörébe nem utalt közcélú érdekeltségi hozzájárulással kapcsolatos szabályokat pedig a vízgazdálkodási társulatokról szóló 160/1995. (XII. 26.) Korm. rendelet tartalmazza.

Az Ör. 7. és 8. §-a a víziközműre vonatkozó részében ellentétes a Vt. 8. § (2)—(3) bekezdéseivel és sérti az Alkotmány 44/A. § (2) bekezdését.

Az Alkotmánybíróságról szóló 1989. évi XXXII. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 40. §-a értelmében, ha az Alkotmánybíróság a jogszabály alkotmányellenességét állapítja meg, azt teljesen vagy részben megsemmisíti.

Az elbírált esetben az Ör. támadott 7. és 8. §-a részleges megsemmisítése a szövegösszefüggésekre, a jogszabálynak a gyakorlatban való alkalmazhatósága szempontjaira is figyelemmel nem volt lehetséges.

Az Alkotmánybíróság ezért az alkotmányellenesség következményeit — az Abtv. 40. §-a alapján — az Ör. 7. és 8. §-a teljes egészében való megsemmisítésével vonta le a rendelkező részben foglaltak szerint.

A határozat közzététele az Abtv. 41. §-án alapul.

Dr. Bihari Mihály s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Strausz János s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Tersztyánszky dr. Vasadi Éva s. k.,
előadó alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: 1056/H/2001.

Az Alkotmánybíróság 13/2002. (III. 20.) AB határozata

A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG NEVÉBEN!

Az Alkotmánybíróság jogszabály alkotmányellenességének utólagos megállapítására és megsemmisítésére irányuló indítvány tárgyában meghozta a következő

határozatot:

Az Alkotmánybíróság a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény 83. § (2) bekezdése alkotmányellenességének utólagos megállapítására és megsemmisítésére irányuló indítványt elutasítja.

Az Alkotmánybíróság e határozatát a Magyar Közlönyben közzéteszi.

INDOKOLÁS

I.

1. Az Alkotmánybírósághoz két indítvány érkezett a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvények (a továbbiakban: Btk.) a büntető jogszabályok módosításáról szóló 1998. évi LXXXVII. törvény 18. §-ával megállapított 83. § (2) bekezdése alkotmányellenességének megállapítása és visszamenőleges hatályú megsemmisítése végett. Az indítványokat az Alkotmánybíróság egyesítette és egy eljárásban bírálta el.

Az egyik indítványozónak — az indítványból kikövetkeztethető — álláspontja szerint a Btk. 83. § (2) bekezdésében rögzített, a határozott ideig tartó szabadságvesztés kiszabása esetén a büntetési tétel középértékének irányadó voltára vonatkozó szabály az Alkotmány 50. § (3) bekezdésében megfogalmazott bírói függetlenség elvébe ütközik. Véleménye szerint a támadott rendelkezés ellentetes továbbá az Alkotmánynak a bíróságok feladatait meghatározó 50. § (1) bekezdésével és a Btk. 40. § (2) és 45. § (2) bekezdéseivel is.

Megítélése szerint, mivel a Btk. az egyes bűncselekményi törvényi tényállásokhoz kapcsolódóan meghatározza a kiszabható büntetési nemeket, illetve a büntetési tétel alsó és felső határát, a büntetés kiszabás elveinek meghatározása, illetőleg az, hogy a határozott ideig tartó szabadságvesztés kiszabásakor a büntetési tétel középértéke irányadó, korlátozza a bírót szabad mérlegelési jogának gyakorlásában, így sérti a bírói függetlenséget.

A másik indítványozó álláspontja szerint a támadott jogszabály azért sérti az Alkotmány 50. § (3) bekezdésével védett bírói függetlenség elvét, mert „akadályozza, beszűkíti a bírói mérlegelés határait”, s ez „ember ellenes” politikai beavatkozást jelent a bírói hatáskörbe. Ugyanezen

okból a vitatott rendelkezés ellentétben áll az Alkotmány 57. §-ában garantált törvény előtti egyenlőség és a független, pártatlan bírósághoz való jog elvével, valamint ütközik az Alkotmány 70/A. §-a szerinti diszkrimináció tilalmának elvével is.

2. Az Alkotmánybíróság eljárása során beszerezte az igazságügy-miniszter véleményét is.

II.

Az indítvánnyal összefüggésben az Alkotmánybíróság a következő jogszabályi rendelkezéseket vizsgálta:

1. Az Alkotmánynak az indítvánnyal érintett rendelkezései:

„50. § (1) A Magyar Köztársaság bíróságai védik és biztosítják az alkotmányos rendet, az állampolgárok jogait és törvényes érdekeit, büntetik a bűncselekmények elkövetőit.

[...]

(3) A bírák függetlenek és csak a törvénynek vannak alárendelve. A bírák nem lehetnek tagjai pártnak és politikai tevékenységet nem folytathatnak.”

„57. § (1) A Magyar Köztársaságban a bíróság előtt mindenki egyenlő, és mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat, vagy valamely perben a jogait és kötelességeit a törvény által felállított független és pártatlan bíróság igazságos és nyilvános tárgyaláson bírálja el.”

„70/A. § (1) A Magyar Köztársaság biztosítja a területén tartózkodó minden személy számára az emberi, illetve az állampolgári jogokat, bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül.

(2) Az embereknek az (1) bekezdés szerinti bármilyen hátrányos megkülönböztetését a törvény szigorúan bünteti.

(3) A Magyar Köztársaság a jogegyenlőség megvalósulását az esélyegyenlőtlenségek kiküszöbölését célzó intézkedésekkel is segíti.”

2. A Btk.-nak az indítvánnyal összefüggésben vizsgált rendelkezései:

„37. § A büntetés a bűncselekmény elkövetése miatt a törvényben meghatározott joghátrány. A büntetés célja a társadalom védelme érdekében annak megelőzése, hogy akár az elkövető, akár más bűncselekményt kövessen el.”

„40. § (2) A határozott ideig tartó szabadságvesztés legrovidebb tartama két hónap, leghosszabb tartama tizenöt év; halmazati vagy összbüntetés esetén húsz év.”

„45. § (1) Ha a bíróság szabadságvesztést alkalmaz, fegyház, börtönt vagy fogházat szab ki.

(2) A büntetés kiszabásánál irányadó körülményekre (83. §) — különösen az elkövető személyiségére és a bűn-

cselekmény indítékára — tekintettel a törvényben előírtnál eggyel szigorúbb vagy enyhébb végrehajtási fokozat határozható meg.”

„47. § (1) A bíróság a határozott ideig tartó szabadságvesztésre ítélet feltételes szabadságra bocsátja, ha — különösen a büntetés végrehajtása alatt tanúsított kifogástalan magatartására és arra a készségére tekintettel, hogy törvénytisztelő életmódot fog folytatni — alaposan feltehető, hogy a büntetés célja további szabadságelvonás nélkül is elérhető.

[...]

(3) Három évet meg nem haladó szabadságvesztés kiszabása esetén — különös méltánylást érdemlő esetben — a bíróság ítéletében akként rendelkezhet, hogy az elítélt a büntetése fele részének letöltése után feltételes szabadságra bocsátható.”

„83. § (1) A büntetést — céljának (37. §) szem előtt tartásával — a törvényben meghatározott keretek között úgy kell kiszabni, hogy igazodjék a bűncselekmény és az elkövető társadalomra veszélyességéhez, a bűnösség fokához, továbbá az egyéb súlyosító és enyhítő körülményekhez.

(2) Határozott ideig tartó szabadságvesztés kiszabásakor a büntetési tétel középértéke irányadó. A középértéket akként kell megállapítani, hogy a büntetési tétel alsó határához a felső és az alsó határ közötti különbség felét kell hozzáadni.

(3) Ha e törvény a büntetés kiszabása esetén az e törvény Különös Részében meghatározott büntetési tételek emelését írja elő, a (2) bekezdésben meghatározott számítást a felemelt büntetési tételekre tekintettel kell elvégezni.

(4) Ha a bíróság szabadságvesztést szab ki, a büntetés mértékét a végrehajtás felfüggesztése, illetőleg a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségének a figyelmen kívül hagyásával állapítja meg.”

„85. § (1) Bűnhalmazat (12. §) esetén egy büntetést kell kiszabni.

(2) A főbüntetést a bűnhalmazatban lévő bűncselekmények büntetési tételei közül a legsúlyosabbnak az alapulvételével kell kiszabni.

(3) Ha a törvény a bűnhalmazatban lévő bűncselekmények közül legalább kettőre határozott ideig tartó szabadságvesztést rendel, a (2) bekezdés szerinti büntetési tétel felső határa a felével emelkedik, de az nem érheti el az egyes bűncselekményekre megállapított büntetési tételek felső határának együttes tartamát.”

„87. § (1) A büntetési tételnél enyhébb főbüntetés szabható ki, ha annak legkisebb mértéke a 83. § rendelkezéseire figyelemmel túl szigorú.

(2) Az (1) bekezdés alapján, ha a bűncselekmény büntetési tétele

a) tíz évtől tizenöt évig terjedő szabadságvesztés, ehelyett legkevesebb hét évi és hat hónapi szabadságvesztést,

b) öt évtől tizenöt évig terjedő szabadságvesztés, ehelyett legkevesebb három évi és hat hónapi szabadságvesztést,

c) öt évtől tíz évig terjedő szabadságvesztés, ehelyett legkevesebb három évi szabadságvesztést,

d) két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztés, ehelyett legkevesebb egy évi és hat hónapi szabadságvesztést,

e) egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztés, ehelyett legkevesebb hat hónapi szabadságvesztést,

f) egy évig, két évig, három évig vagy öt évig terjedő szabadságvesztés, ehelyett közérdekű munkát vagy pénzbüntetést lehet kiszabni.

(3) Kísérlet és bűnsegély esetében, ha a (2) bekezdés a)–e) pontjai alapján kiszabható büntetés is túl szigorú, a büntetést a (2) bekezdés soron következő pontja alapján kell kiszabni.

(4) Ha a törvény korlátlan enyhítést enged, bármely büntetési nem legkisebb mértéke is kiszabható.

(5) Bűnhalmazat esetén a büntetés a (2) bekezdés alapján csak különös méltánylást érdemlő esetben enyhíthető.”

„87/C. § A tárgyalásról lemondás (Be. XXV. Fejezet) esetén a szabadságvesztés mértéke

a) az öt évet meghaladó, de nyolc évnél nem súlyosabb szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmény miatt a három évet,

b) a három évet meghaladó, de öt évnél nem súlyosabb szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmény miatt a két évet,

c) a három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmény miatt a hat hónapot nem haladhatja meg.”

„88. § Mellékbüntetés főbüntetés helyett önálló büntetésként akkor alkalmazható, ha a bűncselekmény büntetési tétele háromévi szabadságvesztésnél nem súlyosabb, és a büntetés célja így is elérhető. Önálló büntetésként csak egy mellékbüntetést lehet kiszabni.”

„89. § (1) Az egy évet meg nem haladó szabadságvesztés vagy a pénzbüntetés végrehajtása próbaidőre felfüggeszthető, ha — különösen az elkövető személyi körülményeire figyelemmel — alaposan feltehető, hogy a büntetés célja annak végrehajtása nélkül is elérhető.

(2) Különös méltánylást érdemlő esetben az egy évnél hosszabb, de a két évet meg nem haladó szabadságvesztés végrehajtása is felfüggeszthető.

(3) A pénzbüntetés próbaideje egy év; a vétség miatt kiszabott szabadságvesztés egy évtől három évig, a büntett miatt kiszabott szabadságvesztés két évtől öt évig terjedő próbaidőre függeszthető fel. A próbaidőt években kell meghatározni, és az a kiszabott szabadságvesztésnél rövidebb nem lehet.

(4) Ha az elkövetőt többször ítélik azonos nemű, próbaidőre felfüggesztett büntetésre, és még egyik büntetés próbaideje sem telt el, az előző büntetés próbaideje az utóbbi büntetés próbaidejének leteltéig meghosszabbodik.

(5) Ha az elkövetőn olyan szabadságvesztést hajtának végre, amely miatt a felfüggesztett büntetés végrehajtását nem lehet elrendelni, a próbaidő a szabadságvesztés tartamával meghosszabbodik.

(6) A szabadságvesztés végrehajtásának felfüggesztésével egyidejűleg az elkövető pártfogó felügyelet alá helyezhető. Ha az elkövető visszaeső, pártfogó felügyelet alatt áll.”

„97. § (1) A különös és a többszörös visszaesővel szemben — amennyiben a törvény másként nem rendelkezik — az újabb bűncselekmény büntetési tételének felső határa szabadságvesztés esetén a felével emelkedik, de nem haladhatja meg a tizenöt évet. Halmazati büntetés esetén a 85. § (2) bekezdése szerinti büntetési tételt, a tárgyalásról lemondás esetén a 87/C. § szerinti büntetési tételt kell a felével emelni.

(2) A büntetés a 87. § (2) bekezdése alapján csak különös méltánylást érdemlő esetben enyhíthető.

(3) Az (1) bekezdésben meghatározott súlyosabb jogkövetkezmények nem alkalmazhatók, ha e törvény Különös Része a különös visszaesőként történő elkövetést a bűncselekmény súlyosabban minősülő eseteként rendeli büntetni.”

„138/B. § E törvény alkalmazásában különös méltánylást érdemlő eset, ha a bűncselekményre, annak következményére, elkövetésének összes körülményére, így különösen

a) a bűncselekmény által elérni kívánt célra, az elkövetés módjára, a kísérleti szakra, a felhasznált vagy kilátásba helyezett eszközökre, a sértett felróható közrehatására, a cselekménnyel okozott kár megtérítésére,

b) az elkövető személyiségére, a bűnösségének fokára, büntetlen előéletére, büntetés elviselését megnehezítő állapotára, méltányolható indítékára, az elkövetőnek fel nem róható időmúlásra, az elkövető által a köz javára ellenszolgáltatás nélkül végzett tevékenységre vagy szolgáltatásra figyelemmel alaposan feltehető, hogy a büntetés célja

1. a 47. § (3) bekezdése esetében további szabadságelvonás nélkül,

2. a 72. § (2) bekezdése esetében a büntetés kiszabásának próbaidőre történő elhalasztásával,

3. a 87. § (5) bekezdése, a 87/A. § és a 97. § (2) bekezdése esetében a büntetési tételnél enyhébb főbüntetés kiszabásával,

4. a 89. § (2) bekezdése esetében a szabadságvesztés végrehajtásának felfüggesztésével,

5. e törvény Különös Részében meghatározott esetekben a büntetés mellőzésével is elérhető.”

III.

Az indítványok megalapozatlanok.

1.1. Az Alkotmánybíróság a büntetőjogi szankció alkotmányos értelemben vett tartalmát és rendeltetését a 30/1992. (V. 26.) AB határozatában fogalmazta meg. „A büntetőjog a jogi felelősségi rendszerben az ultima

ratio. Társadalmi rendeltetése, hogy a jogrendszer egészének szankciós zárköve legyen. A büntetőjogi szankció, a büntetés szerepe és rendeltetése a jogi és erkölcsi normák épségének fenntartása akkor, amikor már más jogágak szankciói nem segítenek.” [30/1992. (V. 26.) AB határozat, ABH 1992. 167., 176.] Rámutatott arra is, hogy a büntetőjogi eszközrendszer, jelesül a büntetőjogi jogkövetkezmény az emberi jogokat, szabadságjogokat szükségképpen, rendeltetésénél fogva korlátozza.

Büntetőjogi tárgyú határozataiban az Alkotmánybíróság minden esetben kiemelte azt is, hogy a büntetőjogi szankcióval fenyegetett magatartások meghatározása során a törvényhozó nem járhat el önkényesen, adott magatartás büntetendővé nyilvánításának ki kell állnia a szükségesség-arányosság tesztjét. A büntetőjogi diszpozíciók megalkotása kapcsán a jogalkotóval szemben követelmény továbbá a normavilágosság és az önkényes jogértelmezés lehetőségének kizárása. Ugyanezen alkotmányossági követelményeket az Alkotmánybíróság a büntetőjogi szankció vonatkozásában is érvényesnek tekinti. [Részletesen: pl. 30/1992. (V. 26.) AB határozat, ABH 1992. 167., 176.; 58/1997. (XI. 5.) AB határozat, ABH 1997. 348., 352.; 18/2000. (VI. 6.) AB határozat, ABH 2000. 117., 130., 131.; 47/2000. (XII. 14.) AB határozat, ABH 2000. 377., 380.; 13/2001. (V. 14.) AB határozat, ABK 2001. május, 226., 238.]

A büntetés kiszabásnak a büntető törvényben meghatározott szabályai minden esetben egy adott büntetőpolitika normatív megtestesülését jelentik. A Btk.-nak a büntetés kiszabásával összefüggő egyes szabályait és elveit az Alkotmánybíróság mindezidáig kizárólag a különös és többszörös visszaesőkre vonatkozó rendelkezések tekintetében vizsgálta. Határozatában elvi éllel szögezte le: „Az Alkotmánybíróságnak nincs jogosítványa a büntetőpolitika által megfogalmazott szükségletek, követelmények és célok helyességéről és indokairól, így különösen azok célszerűségéről és hatékonyságáról határozattal dönteni. Az Alkotmánybíróság csak a normában testet öltött politikai döntés alkotmányosságáról vagy alkotmányellenességéről határozhat. Ezt viszont olyan alkotmányossági vizsgálat keretében cselekszi, amelynek során figyelemmel van nemcsak az alaptörvény textusára, hanem annak normatív és intézményes összefüggéseire, és ugyanígy tekintettel van a Btk. rendelkezéseire és intézményeinek koherenciájára. Az Alkotmánybíróságnak tehát arra van jogosítványa, hogy a büntetőpolitika alkotmányos korlátait állapítsa meg, de ne a politika tartalmáról döntsön, ennek során pedig különös tekintettel legyen az alapjogok védelmének alkotmányos büntetőjogi garanciáira.” (1214/B/1990. AB határozat, ABH 1995. 571., 573., 574.) Ezen álláspontját az Alkotmánybíróság jelen ügyben is irányadónak tekinti.

1.2. A hatályos Btk. büntetési rendszere dualista alapon álló (büntetéseket és intézkedéseket is ismerő) relatív határozott rendszer, amely lehetővé teszi az alternatív szankciók alkalmazását is. Ebben a büntetési rendszerben

a szankció meghatározásának joga megoszlik a jogalkotó és a jogalkalmazó között. A törvényhozó megállapítja az egyes bűncselekményekhez kapcsolódó számba jöhető büntetési nemeket és intézkedés fajtákat, rögzíti a büntetési tételkereteket (a büntetési tétel alsó és felső határát), valamint a büntetés kiszabásával összefüggő egyes körülményeket és elveket. A bíróságnak az egyedi ügyekben a büntetés mértékének megállapítása során ezek között van szabad mozgástere.

A Btk. rendszerében a törvényhozó az általános részben állapítja meg az egyes büntetési nemekre és intézkedésekre vonatkozó fő szabályokat, az azokban rejlő joghátrány jellegét, azok generális minimumait és maximumait, s részben az alkalmazhatóságuk körét és feltételeit is. Ugyanitt kerül sor a büntetés kiszabása során figyelembe veendő, a bűncselekményhez vagy az elkövető személyéhez tapadó büntetőjogilag releváns egyes körülmények körülírására. A törvénykülönös részében az egyes különös részi törvényi tényállásokhoz kapcsolódóan a bűncselekmények súlya szerint határozza meg a jogalkotó az alkalmazható — esetleg vagylagosan választható — büntetési nemet, valamint az adott tényálláshoz tapadó speciális szabadságvesztési minimumot és maximumot. A szabadságvesztésen kívül ugyanis, az összes többi fő- és mellékbüntetésnek, illetve intézkedésnek eleve csak generális minimuma és maximuma van, amelyet az általános rész tartalmaz.

Erre figyelemmel állapította meg az Alkotmánybíróság a már idézett határozatában, hogy a „büntetési keretek meghatározásában a Btk. büntetési rendszerének szerves részét képezik az általános rész büntetésekre vonatkozó szabályai, továbbá a büntetéskiszabás normatív szabályai. [...]

Az egyes bűncselekmények természetéhez és súlyához igazodó büntetési rendszer és a büntetéskiszabás normatív előírásai együttesen szolgálják a jogállami legális büntetés funkcióját: a szankcióval történő arányos és megérdemelt viszonzást.” (1214/B/1990. AB határozat, ABH 1995. 571., 576., 577.)

A konkrét ügyekben a Btk. által a fentebb ismertetett rendben meghatározott elvi kereteken belül mérlegelve választja meg a bíróság a büntetés, intézkedés nemét és szabja ki annak konkrét mértékét. A büntetési nem megválasztása és konkrét mértékének megállapítása során azonban a bíróság a Btk. 83. § (1) bekezdésében meghatározott kötelezettségénél fogva teljes terjedelmükben figyelembe veszi a büntetéskiszabásra vonatkozó általános részi rendelkezéseket és az ítélezési gyakorlat által kialakított szabályokat is.

A támadott rendelkezéssel szoros összefüggésben álló, — rendszertanilag azt megelőző — a Btk. 83. § (1) bekezdésében foglalt rendelkezés ugyanis a büntetés kiszabására vonatkozó olyan normatív szabályt tartalmaz, amely a számba jöhető valamennyi büntetés és intézkedés alkalmazásával összefüggésben általánosságban teremt lehetőse-

get a bíróságnak a büntetés egyéniesítésére, mi több, kötelességévé is teszi az individualizációt. Ennek során áll módjában a bíróságnak azon körülmények figyelembevétele, melyek nem általánosan jellemzik valamennyi, az adott ügyben elbírált típusú bűncselekményt, és nem tapadnak általánosságban az elkövetők személyéhez. A bírói egyéniesítés keretében kell döntenie arról is, hogy fennállnak-e a Btk.-ban előzetesen rögzített azon körülmények, amelyek felhatalmazást adnak a bíróságnak a speciális törvényi minimum és maximum áttörésére (pl. enyhítő rendelkezések, halmazati büntetés kiszabása), vagy amelyek meghatározott esetekben egyes szankciók előnyben részesítésére kötelezik (pl. fiatalok esetén intézkedések alkalmazása a Btk. 108. §-a alapján, speciális katonai mellékbüntetések alkalmazása akár főbüntetés helyett is a Btk. 130—134. §-ai szerint).

1.3. A Btk. 83. § (2) bekezdése a büntetőjogi szankciórendszer egyetlen elemére, a szabadságvesztésre — és ezen belül is kizárólag a határozott ideig tartó szabadságvesztésre — vonatkozik, s kizárólag ezen büntetési nem konkrét mértékének megállapításához ír elő a jogalkalmazó számára kötelező jelleggel egy figyelembe veendő szempontot. Ebből már önmagában is az következik, hogy a támadott rendelkezés nem érinti az általános büntetéskiszabási elveket, és nem zárja ki azt, hogy a bíróság az irányadó általános és az egyedi ügyben felderített különös körülményeket a törvénynek és a bírói gyakorlatnak megfelelően, belátása szerint értékelje.

A jogalkotó a vitatott rendelkezésben (és másutt sem) határoz meg sorrendet, illetve értékelési szempontokat a büntetés kiszabása során figyelembe vehető szabályok tekintetében. A büntetési tétel középértékéből történő kiindulást előíró szabály változatlanul hagyja azt az elvet, hogy az egyedi ügyben kizárólag a bíróság jogosult annak mérlegelésére: milyen büntetési nem és ezen belül milyen mértékű büntetés áll arányban az adott bűncselekmény súlyával, az elkövető társadalomra veszélyességével, a bűnösség fokával és a büntetés kiszabása során figyelembe veendő bűnösségi körülményekkel. Amennyiben a törvény a konkrét bűncselekményre szabadságelvonással nem járó büntetés vagy intézkedés alkalmazását rendeli, a bírónak szabadságvesztés büntetés kiszabására vonatkozó kötelezettsége nincsen, ha pedig vagylagosan alkalmazható büntetést tesz lehetővé, a büntetési nem megválasztására irányuló mérlegelési szabadsága töretlen.

A támadott rendelkezés nem jelent továbbá olyan kötelezettséget sem a bíróságra nézve, hogy a határozott ideig tartó szabadságvesztés alkalmazása során kizárólag az adott bűncselekményre megállapított büntetési tételkeret alapján a Btk. 83. § (2) bekezdés második mondata szerint számított mértékű büntetés (középérték) lenne a vádlottra kiszabható. A vitatott szabály ez esetben is csak a büntetéskiszabási tevékenység kiinduló szempontjaként írja elő a középértékhez történő viszonyítást, tehát puszt-

tán orientáló jellegű szabály, melyet a törvény további rendelkezéseivel összhangban kell alkalmazni.

Ezzel összefüggésben nem hagyható figyelmen kívül, hogy a Btk. számos más rendelkezése maga teszi lehetővé a bíróság számára a szabadságvesztés kiszabása esetén is a középértéktől felfelé vagy lefelé történő elmozdulást. A felfelé való eltérést biztosítják a különös és a többszörös visszaesőkre vonatkozó rendelkezések, melyek értelmében az újabb bűncselekmény büntetési tételének felső határa szabadságvesztés esetén a felével emelkedik (Btk. 97. §). A lefelé történő eltérést támogatják pl. a büntetés enyhítésére vonatkozó §-ok, melyek kimondják, hogy a büntetési tételnél enyhébb főbüntetés szabható ki, ha annak legkisebb mértéke a Btk. 83. §-ának rendelkezéseire figyelemmel túl szigorú (Btk. 87—87/A. §). Hasonló irányba mutat az a szabály is, amely a különös méltánylást érdemlő körülmények — szintén nem taxatív — felsorolásával orientálja a büntetés konkrét mértékének a megállapítását méghozzá éppen a középértéktől való eltávolodást (Btk. 138/B. §).

1.4. A büntető törvénynek a büntetés kiszabására vonatkozó szabályait olyan koherens rendszerként kell értékelni, amelyben az erre vonatkozó normák egymásra tekintettel és egymást kiegészítve alkalmazandók. Alkotmányossági szempontból a büntetés kiszabás normatív előírásainak az a rendeltetése, hogy lehetővé tegyék az elkövetőkre az arányos, és a bűnösségi körülményekkel összhangban álló büntetés kiszabását. „A büntetéssel történő jogkorlátozásnak — mértékét tekintve is — meg kell felelnie az arányosság, szükségesség és ultima ratio elveinek.” (1214/B/1990. AB határozat, ABH 1995. 571., 576.)

Az arányos büntetés elve tartalmára nézve több, eltérő értéktartalmú koncepcióval is kitölthető, következképp a törvényhozónak széles körű alkotmányos mozgástere van a büntetés kiszabásával összefüggő büntetőjogi intézményrendszer alakítása során. Az Alkotmánybíróság nem jogosult a jogalkotói mérlegelés célszerűségi szempontú felülbírálatára és az egyes koncepciók értéktartalmának minősítésére, az ezért való politikai és jogpolitikai felelősséget a törvényhozó viseli. Az Alkotmánybíróság a semlegesség talaján állva csupán azt vizsgálhatja, hogy a büntetés kiszabás rendjére vonatkozó szabályok megállapítására vonatkozó diszkrecionális jogával összefüggésben „a jogalkotó mérlegelési jogának gyakorlása során nem került-e ellentétbe az Alkotmány valamely rendelkezésével”. [Részletesen: pl. 61/1992. (XI. 20.) AB határozat, ABH 1992. 280., 281.; 31/1998. (VI. 25.) AB határozat, ABH 1998. 240., 247.]

A büntetőjogi szankciórendszer alakításában, éppen a büntetés mértékének megállapítása tekintetében a jogalkotó mérlegelési joga mellett a bírói mérlegelés lehetőségének alkotmányos értéket is hordozó és ezért védelmezendő szerepe van. Az egyéniesített büntetés kiszabás és ezen keresztül az alkotmányosan is igazolható preventív

büntetési célok érvényre juttatása ugyanis ténylegesen csak ezen keresztül valósulhat meg.

Önmagában azonban sem a bírói mérlegelés jogának értékét nem kérdőjelezi meg, sem az alkotmányosan elismerhető büntetési célokból nem következik, hogy a büntetés kiszabása körében törvény ne írhatna elő orientáló jellegű vagy éppen kötelezően alkalmazandó szabályokat. A hatályos Btk. rendszerében is hosszú ideje töretlenül érvényesülnek pl. azok a rendelkezések, amelyek meghatározott feltételek fennállása esetén egyes mellékbüntetések kötelező kiszabását írják elő {pl. kiutasítás [61. § (1) bekezdés], vagyonelkobzás (62. §), pénzmellékbüntetés [64. § (1) bekezdés a) pont]}, vagy amelyek egyes intézkedések mellőzhetetlenségére vonatkoznak {pl. fiatakorúak esetén próbára bocsátás, felfüggesztett szabadságvesztés mellett kötelező pártfogó felügyelet (119. §), elkobzás [77. § (1)—(5) bekezdés]}.

Nincs tehát az Alkotmányból levezethető korlátja annak, hogy a bírói mérlegeléshez a jogalkotó törvényi szabályozás útján az alkotmányos büntetőjogi elvekkel összhangban álló szempontokat határozzon meg, akár a büntetés kiszabási gyakorlat egységesítése, akár annak szigorítása vagy enyhítése érdekében. A törvényhozónak szabadságában áll választani a között, hogy a büntetés kiszabására vonatkozó normák szigorításával vagy enyhítésével, illetőleg az egyes bűncselekményekhez tapadó büntetési nemek felülírásával, valamint a büntetési tételkeretek emelésével vagy enyhítésével kívánja-e determinálni az ítélezési gyakorlatot az általa szükségesnek ítélt célok érdekében. A beavatkozásnak — történjen az bármilyen módon — egyetlen korlátja van: alkotmányosan igazolható cél érdekében kell történnie, és ennek során nem sérülhetnek az Alkotmányban kifejezetten szereplő büntetőjogi garanciák és a büntetőjogra irányadó további alapelvek és alapjogok.

A Btk. 83. § (2) bekezdésében foglalt büntetés kiszabási szabály alkalmazása során a büntetőjogi felelősség alapja továbbra is a törvény által büntetni rendelt cselekmény, a büntetés mértékének alapja pedig a törvényben meghatározott generális és speciális minimum és maximum marad. A szabadságvesztés mértékének megállapításához itt előírt középérték csupán viszonyítási, kiindulási alapot jelent a bíróság számára és nem keletkeztet olyan áthághatatlan kötelezettséget, amelynek alkalmazása mellett az Alkotmány 54. § (2) bekezdés rendelkezéseivel ellentétben álló, kegyetlen, embertelen és megalázó büntetés kiszabására kerülhet sor, vagy amelynek kiszabásával a jogalkalmazó az alkotmányos arányosság keretei köréből történő kilépésre kényszerül.

A vizsgált szabályozás érintetlenül hagyja azt a büntetés kiszabási elvet, amely szerint az adott tényállás körébe és azonos büntetési tételkeret határai közé eső minden egyes cselekményt a tényleges súlya szerint kell értékelni. A súly szerinti differenciálásban pedig a bíróság számára továbbra is a folyamatosan nagy számban meglévő eseti döntésekben visszatükröződő ítélezési gyakorlat az irányadó. A bünte-

tés enyhítésének lehetősége (87. §), a büntetés végrehajtásának felfüggesztése (89. §), a feltételes szabadságra vonatkozó, már a büntetés kiszabásával egyidejűleg alkalmazandó rendelkezés [47. § (3) bekezdés] és a végrehajtási fokozatban való eltérés lehetősége [45. § (2) bekezdés], a főbüntetés helyett önállóan alkalmazandó mellékbüntetés kiszabásának széles körben meglévő lehetősége (88. §) a bíróság számára olyan mozgásteret biztosítanak, amelyben megfelelő lehetőségek állnak rendelkezésre ahhoz, hogy a büntetés kiszabásakor a cselekmények súlyának szem előtt tartása mellett megfelelően értékelhesse az egyes esetekben előforduló bűnösségi körülményeket, és több elkövető több cselekménye esetén érvényesíthesse az ítélet belső arányosságának követelményrendszerét is.

Nem hagyható figyelmen kívül az sem, hogy noha a törvény a különös és többszörös visszaesőkkel szemben (97. §), továbbá halmazati büntetés kiszabása (85. §) esetén eredendően súlyosabb büntetés kiszabását teszi lehetővé, a kiszabható büntetés maximalizálásával maga állít tételes jogi korlátokat a jogalkalmazó elé, amelyeket nyilvánvalóan a büntetés középértékének alkalmazásával sem léphet túl. Ellentétes irányultságú, ámde hasonló törvényi korlátozás áll fenn a kiszabható büntetés mértéke tekintetében a tárgyalásról történő lemondás esetkörében (87/C. §), ahol a törvényben meghatározott generális maximumot jelentő büntetési tételekből már önmagában az következik, hogy a büntetés mértékének megállapításakor a speciális minimum és maximum szerinti középérték valójában közömbössé válik.

Mindezen, a büntetés kiszabására vonatkozó általános érvényű, de alkalmazásuk körét tekintve a bíróság részéről önmagukban is mérlegelést igénylő szabályokat tovább tárgyják a Btk. azon rendelkezései, amelyek a bűnelkövetők speciális csoportjaival szemben biztosítanak újabb eltérő lehetőségeket az ítélet meghozatala során. Így, a fiatalok esetében a Btk. 108. § (2) bekezdése alapján a bíróság alapvetően az intézkedések alkalmazását köteles előnyben részesíteni a büntetés kiszabása helyett, továbbá a határozott idejű szabadságvesztés alsó és felső határa is törvény erejénél fogva jelentősen alatta marad a felnőtt korú elkövetőknek (110. §). A katonákkal szemben viszont a Btk. 130. §-a büntetési tételkerettől függetlenül komoly mértékben bővíti az önállóan, főbüntetés helyett alkalmazható mellékbüntetések alkalmazásának lehetőségét.

A Btk. hivatkozott rendelkezései azt támasztják alá, hogy a büntetés kiszabása körében a Btk. 83. § (2) bekezdésének bevezetése után is „alapintézmény” maradt a bírói mérlegelés. A támadott törvényi rendelkezés ebben a folyamatban legfeljebb igazodási pontot jelent és semmiképp nem válik „vezérelvvé”. A büntetés mértékének megállapításakor a vitatott szabály a büntetés kiszabásával összefüggő további rendelkezésekkel együtt, csak a büntetés alkotmányosan sem vitatható céljára vonatkozó Btk. 37. §-ával és a büntetés kiszabásának a 83. § (1) bekezdé-

sében meghatározott kritériumaival összhangban alkalmazható. Az összhang megteremtése, a konkrét ügyben szóba jöhető, a törvényben meghatározott büntetés-kiszabási szabályok és az ítélkezési gyakorlat által kialakított további elvek összemérése pedig csakis a bíróság feladata lehet.

A törvény hivatkozott rendelkezéseiből egyértelműen megállapítható tehát, hogy a mérlegelés eredményeképpen a bíróság széles körben jogosult és adott esetben köteles is eltérni a támadott rendelkezés szerint számított büntetési középértéktől. Az eltérés pusztán azzal jár, hogy a büntetőeljárásról szóló 1973. évi I. törvény 163. § (4) bekezdése alapján a bíróságra egyébként is irányadó indokolási kötelezettség kiterjed ennek indokaira is.

2. Az Alkotmánybíróság számos korábbi határozatában, többféle megközelítésből foglalkozott már az Alkotmány 50. § (3) bekezdésében rögzített bírói függetlenség alkotmányos alapelveivel, illetve annak garanciális tartalmával.

A 19/1999. (VI. 25.) AB határozatában — összegezve eddigi gyakorlatát — az Alkotmánybíróság elvi éllel állapította meg, hogy „a bírói hatalom, amelyhez a bírói függetlenség kapcsolódik döntően az ítélkezésben ölt testet. A bírói függetlenség az ítélkezésre vonatkozik; a további státusbeli és szervezeti garanciák is a független ítélkezéshez szükségesek. A bírónak mindenkitől — más bírótól is — függetlennek kell lennie, függetlenségét garanciáknak kell biztosítani minden befolyásolás ellen, származzék akár az külső hatalmi jogkör gyakorlásától, akár a bírósági szervezeten belülről. Az Alkotmánybíróság állandó és következetes álláspontja, hogy az Alkotmány 50. §-ának (3) bekezdése alapján a minden külső befolyásolástól független bírói ítélkezés feltétel nélküli követelmény, és lényegében abszolút alkotmányos védelem alatt áll. [Így 53/1991. (X. 31.) AB határozat, ABH 1991. 266., 267.; 38/1993. (VI. 11.) AB határozat, ABH 1993. 256., 261.; 17/1994. (III. 29.) AB határozat, ABH 1994. 84., 86.; 45/1994. (X. 21.) AB határozat, ABH 1994. 254., 256.; 627/B/1993. AB határozat, ABH 1997. 767., 769.]

Ez azonban természetesen nem jelenti a bírói hatalom korlátlanágát. Maga az Alkotmány fogalmazza meg az ítélkezési tevékenység törvényi alávetettségét, mint a bírói függetlenség alkotmányos korlátját. A bírói függetlenség egyedi aspektusában tehát a bíró szervezeti és státusbeli szabadságának garanciáját jelenti, annak érdekében, hogy az egyedi ügyekben a jogviták eldöntése és a jogsérelmek orvoslása tárgyában hozott kötelező erejű és végrehajtható döntését mindenféle befolyásolástól mentesen, a törvények, illetve általában a jogszabályok alapján, belső meggyőződése szerint hozza meg.” [19/1999. (VI. 25.) AB határozat, ABH 1999. 150., 153.]

A bírák függetlensége és törvényi alávetettsége a jogrendszer kiszámíthatóságát, a jogbiztonság elvét szolgáló

egymást erősítő alkotmányi követelmények. Az 54/2001. (XI. 29.) AB határozatában a bírói függetlenség biztosítékait vizsgálva utalt arra az Alkotmánybíróság, hogy ezen alkotmányos elv biztosítása is csak a törvények uralma által védetten valósulhat meg. „A bírói függetlenség és önállóság törvények által körülbástyázott intézményes biztosítása megkérdőjelezhetetlen érték az emberi és állampolgári jogok, valamint a jogállamiság érvényesülésének egyik fontos biztosítéka. Az Alkotmány, a Bsz., továbbá a bírák jogállásáról és javadalmazásáról szóló 1997. évi LXVII. törvény egymást lefedve, a kapcsolódási pontokon egymást kiegészítve építi fel azt a hármas védelmi rendszert, amely a bírói hatalom szuverenitásának korlátozását kizárja.” [54/2001. (XI. 29.) AB határozat, ABK 2001. november, 593., 600.]

A jogalkalmazó szervek törvényi alávetettségének kérdését a jogbiztonság kontextusában az Alkotmánybíróság — különböző szempontokból — ugyancsak több ízben vizsgálta. Döntéseiben következetesen hangsúlyozta, hogy a jogállamiság meghatározó eleme a jogbiztonság megléte, a jogrendszer egészének kiszámíthatósága szempontjából pedig a jogalkalmazók törvényi alávetettségének stabilizáló szerepe van. Ezzel összefüggésben rámutatott az Alkotmánybíróság: „A jogállamiság egyik alapvető követelménye, hogy a közhatalommal rendelkező szervek a jog által meghatározott szervezeti keretek között, a jog által megállapított működési rendben, a jog által a polgárok számára megismerhető és kiszámítható módon szabályozott korlátok között fejtik ki tevékenységüket.” [56/1991. (XI. 8.) AB határozat, ABH 1991. 454., 456.; 2099/E/1991. AB határozat, ABH, 1992. 550., 552.; 4/1999. (III. 31.) AB határozat, ABH 1999. 52., 61.; 6/1999. (IV. 21.) AB határozat, ABH 1999. 90., 94.; 47/2001. (XI. 22.) AB határozat, ABK 2001. november, 540., 547.]

A jogalkalmazói feladatot ellátó bíróság tevékenységének közhatalmi jellegét az Alkotmánybíróság az 52/1996. (XI. 14.) AB határozatban tisztázta. Kifejtette, hogy az igazságszolgáltatás a törvényhozó és végrehajtó hatalomtól markánsan elkülönült „bírói hatalomhoz kapcsolódó, az eljárási törvényben szabályozott közhatalmi tevékenység.” [52/1996. (XI. 14.) AB határozat, ABH 1996. 159., 161.] A közhatalmi tevékenység ellátása során a bíróság törvény alá rendeltsége nem lehet kérdéses.

Az Alkotmány 50. § (3) bekezdéséből az következik, hogy a törvényeknek való alárendeltség az ítélezési tevékenység függetlenségének egyetlen elismert és lehetséges alkotmányos korlátja, amely éppen úgy hivatott minden nemű önkény lehetőségének kizárására, mint a jogbiztonság szolgálatára. Erre mutatott rá az Alkotmánybíróság a bírói hatalom semlegességének tartalmi vizsgálata során. A „bírói hatalom sajátossága az, hogy a másik két 'politikai' jellegű hatalmi ággal szemben állandó és semleges [...]”. A bíróság függetlensége az ítélezés függetlenségét tekintve abban rejlik, hogy a bíróságok a 'politikai' törvényeket és az igazgatási normákat is önállóan értelmezik. [...]

A 'jogot' végülis a bíróságok saját értelmezésük szerint állapítják meg. [...] A csak törvényeknek való alávetettség nemcsak a másik két hatalmi ág befolyását zárja ki tehát az ítélezésre, hanem — az Alkotmány határai és követelményei között maradó — független, folyamatos és rendszerképző törvényértelmezés és jogalkalmazás révén is biztosítja a bírói függetlenséget.” [38/1993. (VI. 11.) AB határozat, ABH 1993. 256., 261., 262.]

Ez utóbbi megállapítással összefüggésben a törvénynek való alávetettség korlátait és határait vizsgálta az Alkotmánybíróság a 12/2001. (V. 14.) AB határozatában. Ennek során kiemelte, hogy sem a jogbiztonságot, sem a bírói függetlenséget nem sérti törvényi felhatalmazás alapján az egységes ítélezési gyakorlatnak a törvények értelmezése útján történő alakítása a bíróság szervezeti rendszerén belül (jogegységi határozatok, elvi bírósági határozatok). Mi több, a törvények alkalmazásának összehangolt biztosítása az egyedi ügyekben éppen a jogbiztonság érvényre juttatása érdekében kifejezetten kívánatos, a jogegységet pedig a bírósági szervezeten belül az Alkotmány 47. § (2) bekezdése alapján a Legfelsőbb Bíróságnak kötelessége biztosítani. A törvényi felhatalmazáson alapuló és a jogszabályokkal tartalmi összhangban álló egységes jogalkalmazási gyakorlat kialakítása érdekében végzett törvényértelmezés éppúgy nem oldja fel azonban a törvényeknek való alávetettséget, mint ahogyan nem idézi elő az ítélezés függetlenségének sérelmét sem. [Részletesen: 12/2001. (V. 14.) AB határozat, ABK 2001. május, 219—225.]

Az Alkotmány 50. § (3) bekezdéséből önmagában is az következik, hogy a bíró ítélezési tevékenysége során a legszigorúbb értelemben az alkotmányos rendnek megfelelő eljárásban és tartalommal született törvényekhez kötetten köteles eljárni. A törvényi alárendeltséget a függetlenségre hivatkozással egyetlen ügyben sem lehet megkerülni. A törvények kötelező és azonnali alkalmazásától a bíró a konkrét ügyben csak akkor térhet el, ha az alkalmazandó jogszabály és az Alkotmány összhangjának hiányát észleli. Ebben az esetben sem jogosult azonban a norma mellőzésére, hanem az Alkotmánybíróságról szóló 1989. évi XXXII. törvény 38. §-a alapján utólagos normakontroll keretében az Alkotmánybíróság eljárását kezdeményezheti. Az Alkotmánybíróság döntése viszont a későbbiekben a bíró számára akkor is kötelező, ha az alkotmányellenesség megállapítására nem került sor, tehát az általa vitatott norma eredeti tartalommal érvényben marad.

A bírói függetlenség egyetlen alkotmányos korlátja, azaz a bírák törvényi alávetettsége a jogalkotóra azt a kötelezettséget hárítja, hogy az a törvényeket — így a büntetési rendszerre és a büntetéskiszabás elveire vonatkozó szabályokat is — az Alkotmány rendelkezéseinek megfelelően, alkotmányos keretek között alkossa meg. Amennyiben ez a követelmény nem sérül, a bírák e törvények szerint kötelesek eljárni, törvényi alárendeltségük érvényesül.

2.2. A támadott rendelkezéssel összefüggésben az Alkotmánybíróság jelen határozatának III/1.4. pontjában kifejtette, hogy az nem sérti az alkotmányos büntetőjog

alapelveit és követelményeit. A Btk.-ban általános érvénnyel, minden ügyre egyformán irányadó módon megállapított szabály nem tekinthető továbbá a bírói hatalom fő megnyilvánulását jelentő ítélezési tevékenységbe történő olyan egyedi, külső beavatkozásnak sem, amely egyes ügyeket vagy az ügyek egy csoportját indokolatlanul elvonja az egységesen irányadó büntetékiszabási rendelkezések hatálya alól.

Minderre figyelemmel az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a Btk. 83. § (2) bekezdése nem sérti az Alkotmány 50. § (3) bekezdésében rögzített bírói függetlenség elvét. A támadott rendelkezés sem általában, sem egyedi ügyekben nem vonja el a bíróságtól a büntetés kiszabásával összefüggő mérlegelési jogot, mert nem élvez prioritást a Btk.-nak a büntetés kiszabására vonatkozó egyéb rendelkezéseihez képest, ennél fogva a bíróságnak kellő mozgásteret hagy ahhoz, hogy az ügyekben feltárt bűnösségi körülményeket súlyoknak megfelelően tudja értékelni. Ezért az indítványokat elutasította.

Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint ugyanakkor a támadott jogszabályi rendelkezés és az Alkotmány 50. § (1) bekezdése, az Alkotmány 57. § (1) bekezdése, valamint az Alkotmány 70/A. §-a között értékelhető összefüggés nincsen.

A Btk. 83. § (2) bekezdése tartalmilag nem érinti a bíróságoknak az Alkotmány 50. § (1) bekezdésében meghatározott alkotmányos kötelezettségeit és feladatait, köztük a bűncselekmények elkövetőinek megbüntetésére irányuló általános érvényű kötelezettségét sem.

A vitatott jogszabály és az Alkotmány 57. § (1) bekezdése által garantált bírósághoz való jog és bíróság előtti egyenlőség elve között hasonlóképpen nem mutatható ki tartalmi összefüggés.

A támadott rendelkezésben nem ismerhetők fel olyan elemek sem, amelyek az Alkotmány 70/A. §-ában tilalmazott hátrányos megkülönböztetésre utalnának, vagy amelyek a jogegyenlőség kérdését távolról is érintenék.

Az indítványnak a szabályozás belső ellentmondásait állító és ezt kifogásoló része vonatkozásában az Alkotmánybíróság arra a következetes gyakorlatra utal, amelyet először a 35/1991. (VI. 20.) AB határozatban fejtett ki elvi élel. Az indítványban támadott törvényi rendelkezés és a Btk. 40. § (2) és 45. § (2) bekezdései — értelmezéstől függő — ellentétes tartalma önmagában, anyagi alkotmányellenesség hiányában nem vezethet az alkotmányellenesség megállapításához. „Az ilyen rendelkezés alkotmányellenessé csak akkor válik, ha az egyben az Alkotmány valamely rendelkezésének a sérelmével is együtt jár, vagyis ha az ellentétes tartalmú szabályozás anyagi alkotmányellenességhez vezet, tehát például ha a rendelkezések valamelyike meg nem engedett diszkriminációt, egyéb alkotmányellenes helyzet megteremtését vagy alkotmányos alapjog korlátozását eredményezi.” [35/1991. (VI. 20.) AB határozat, ABH 1991. 175., 176.] Tekintettel arra, hogy ez utóbbi

nem volt megállapítható, az Alkotmánybíróság az indítványt ebben a részében is elutasította.

2.3. Az Alkotmánybíróság a határozat Magyar Közlönyben való közzétételét a benne foglalt elvi álláspontjának jelentőségére figyelemmel rendelte el.

Dr. Németh János s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke

Dr. Bagi István s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Bihari Mihály s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Czúcz Ottó s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Erdei Árpád s. k.,
előadó alkotmánybíró

Dr. Harmathy Attila s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Holló András s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Kiss László s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Kukorelli István s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Strausz János s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Tersztyánszky
dr. Vasadi Éva s. k.,
alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: 500/B/2001.

Az Alkotmánybíróság 14/2002. (III. 20.) AB határozata

A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG NEVÉBEN!

Az Alkotmánybíróság jogszabály alkotmányellenességének utólagos vizsgálatára irányuló bírói kezdeményezés tárgyában meghozta a következő

határozatot:

1. Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy a büntető-eljárásról szóló 1973. évi I. törvény 171. § (2) bekezdése és a 227. §-a alkotmányellenes, ezért azokat a határozat közzétételének napjával megsemmisíti.

2. Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy a büntető-eljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény 342. § (3) bekezdése alkotmányellenes, ezért azt megsemmisíti. Ennek folytán a rendelkezés nem lép hatályba.

Az Alkotmánybíróság e határozatát a Magyar Közlönyben közzéteszi.

INDOKOLÁS

I.

1. A Tapolcai Városi Bíróság bírása a lopás büntette és más bűncselekmény miatt indított I. B. 401/2000. számú büntető ügyben — az eljárás felfüggesztése mellett — fordult az Alkotmánybírósághoz. A bíróság álláspontja szerint a büntetőeljárásról szóló 1973. évi I. törvény (a továbbiakban: Be.) 171. § (2) bekezdésének első mondata sérti az Alkotmány 57. § (1) bekezdése által védett pártatlan bírósághoz való alkotmányos jogot.

Felfüggesztő végzésében a bíróság hivatkozott arra, hogy az Alkotmány X. és XI. fejezete egymástól még szerkezetileg is elkülönítve határozza meg a bíróság és az ügyészség feladatait. Az Alkotmány 50. § (1) bekezdése a bíróságok feladatává a bűncselekmények elkövetőinek megbüntetését, az 51. § (2) bekezdése az ügyészség feladatává a bíróság előtt a vád képviselőt teszi. Ezzel összhangban a Be. 9. § (1) bekezdése rögzíti az eljárási feladatok megosztásának alapelvét, amely szerint a büntetőeljárásban a vád, a védelem és az ítélezés egymástól elkülönül; míg a (2) bekezdés a bíróság vádhoz kötöttségét írja elő. Ezzel szemben a Be. 171. § (2) bekezdés „első mondata, de a bíróság álláspontja szerint az egész (2) bekezdés maga is” összemossa a vádhatóság és a bíróság feladatkörét, „a bíróságot kimozdítja abból az alkotmányos alaphelyzetből, amely azt tartalmazza, hogy a bíróság mintegy kívülállóként” döntsön a vádról. A bíróság a hivatkozott rendelkezés következtében az ügyésznek a vád kiterjesztésére való felhívásával maga is vádlóként lép fel, majd utóbb saját prekonceptióját bírálja felül. Ennek folytán a támadott rendelkezés ellentétes a Be. fenti alapelvével és sérti az Alkotmányban biztosított pártatlan bírósághoz való jogot.

2. Az Alkotmánybíróság eljárásában beszerezte az igazságügy-miniszter véleményét.

3. Az Alkotmánybíróság eljárása során megállapította, hogy a bírói kezdeményezéssel érintett jogszabályi rendelkezés szoros tartalmi összefüggésben áll a Be. 227. §-ban foglaltakkal. Ezért az alkotmányossági vizsgálatot az eddig folytatott következetes gyakorlatának megfelelően ez utóbbi tekintetében is lefolytatta. [Pl. 3/1992. (I. 23.) AB határozat, ABH 1992. 329., 330.; 6/1992. (I. 30.) AB határozat, ABH 1992. 40., 41.; 54/1992. AB határozat, ABH 1992. 266., 268.; 60/1994. (XII. 24.) AB határozat, ABH 1994. 342., 343.; 25/1993. (IV. 23.) AB határozat, ABH 1993. 188., 193.; 26/1995. (V. 15.) AB határozat, ABH 1995. 123., 124.; 31/1995. AB határozat, ABH 1995. 158., 159.; 81/1995. (XII. 21.) AB határozat, ABH 1995. 421., 423.; 4/1998. (III. 1.) AB határozat, ABH 1998. 71., 72.; 16/1998. (V. 8.) AB határozat, ABH 1998. 140., 153.; 10/2001. (IV. 12.) AB határozat, ABK 2001. április, 171., 184.;

31/2001. (VII. 11.) AB határozat, ABK 2001. június—július, 329., 335.]

Megállapította továbbá az Alkotmánybíróság azt is, hogy a 2003. január 1-jén hatályba lépő, a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (a továbbiakban: új Be.) 342. § (3) bekezdése a jelenleg hatályban lévő eljárási törvény 227. §-val megegyező rendelkezést tartalmaz. A nyilvánvaló összefüggés okán ezért az 5/1999. (III. 31.) AB határozatban (ABH 1999. 75., 86.) és a 19/1999. (VI. 25.) AB határozatban (ABH 150., 158.) követett gyakorlatának megfelelően az alkotmányossági vizsgálatot e rendelkezésre is kiterjesztette.

II.

1. Az Alkotmánynak az indítvánnyal érintett rendelkezései:

„45. § (1) A Magyar Köztársaságban az igazságszolgáltatást a Magyar Köztársaság Legfelsőbb Bírósága, az ítéltáblák, a Fővárosi Bíróság és a megyei bíróságok, valamint a helyi és a munkaügyi bíróságok gyakorolják.

(2) A törvény az ügyek meghatározott csoportjaira külön bíróságok létesítését is elrendelheti.”

„50. § (1) A Magyar Köztársaság bíróságai védik és biztosítják az alkotmányos rendet, az állampolgárok jogait és törvényes érdekeit, büntetik a bűncselekmények elkövetőit.”

„51. § (2) Az ügyészség törvényben meghatározott jogokat gyakorol a nyomozással összefüggésben, képviseli a vádat a bírósági eljárásban, továbbá felügyeletet gyakorol a büntetés-végrehajtás törvényessége felett.”

„57. § (1) A Magyar Köztársaságban a bíróság előtt mindenki egyenlő és mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat, vagy valamely perben a jogait és kötelességeit a törvény által felállított független és pártatlan bíróság igazságos és nyilvános tárgyaláson bírálja el.”

2. A Be.-nek az indítvánnyal érintett rendelkezései:

„9. § (1) A büntetőeljárásban a vád, a védelem és az ítélezés egymástól elkülönül.

(2) Bírósági eljárás csak törvényes vád alapján indulhat. A bíróság annak a személynek a büntetőjogi felelősségéről dönthet, aki ellen vádat emeltek és csak olyan cselekmény alapján, amelyet a vád tartalmaz.

(3) A bírósági eljárásban a bizonyítás során a vádlót, a terheltet és a védőt azonos jogok illetik meg.”

„171. § (2) Ha a vád kiterjesztésének lehet helye, a bíróság erre az ügyész figyelmét felhívja. Felhívhatja az ügyész figyelmét arra is, hogy az ügy adatai a vád tárgyává tett cselekménnyel szorosan összefüggő bűncselekmény miatt más személlyel szemben is vádemelésre adnak alapot. Ebben az esetben az iratokat az ügyésznek — indítványára — megküldi.”

„227. § Ha a vád kiterjesztésének feltételei állnak fenn és az ügyész nincs jelen a tárgyaláson, erről a bíróság az ügyészt a tárgyalás elnapolása vagy az eljárás elkülönítése mellett értesíti.”

3. Az új Be. érintett rendelkezése:

„342. § (3) Ha a vád kiterjesztésének feltételei állnak fenn és az ügyész nincs jelen a tárgyaláson, erről a bíróság az ügyészt a tárgyalás elnapolása vagy az eljárás elkülönítése mellett értesíti.”

III.

Az indítvány megalapozott.

1. Az Alkotmánybíróság már számos határozatában vizsgálta a bírói hatalmi ág függetlenségének és a bíróságok pártatlanságának alkotmányos követelményrendszerét, az igazságszolgáltatás alkotmányjogi fogalmát, a bíróságoknak és az ügyészségeknek az ebben betöltött szerepét.

Az Alkotmánybíróság az 53/1991. (X. 31.) AB határozatában kimondta: „A bírói hatalom — amely a magyar parlamenti demokráciában is elválik a törvényhozó és a végrehajtó hatalomtól — az állami hatalomnak az a megnyilvánulása, mely az erre rendelt szervezet útján a vitássá tett vagy megsértett jogról — törvényben szabályozott eljárás során — kötelező erővel dönt.” [53/1991. (X. 31.) AB határozat, ABH 1991. 266., 267.; továbbá 627/B/1993. AB határozat, ABH 1997. 767., 768.; 52/1996. (XI. 14.) AB határozat, ABH 1996. 159., 161.]

Leszögezte az Alkotmánybíróság azt is, hogy: „A bírói hatalom legfőbb sajátossága [...] az, hogy állandó és semleges. Ezt a semlegességet fogalmazza meg az Alkotmány 50. § (3) bekezdése annak kimondásával, hogy a bírák függetlenek és csak a törvénynek vannak alávetve.” [17/1994. (III. 29.) AB határozat, ABH 1994. 84., 85.]

Az 52/1996. (XI. 14.) AB határozatában arra mutatott rá az Alkotmánybíróság, hogy: „Az igazságszolgáltatásban való részvétel az ügyészség alkotmányos kötelessége. Az Alkotmány 51. § (1) bekezdése szerint az ügyészség gondoskodik az állampolgárok jogainak védelméről és a bűncselekmények üldözéséről. A bűnüldözés révén és a vádképviselő útján az ügyészség önálló nevesített jogosítványokkal (vádképviselő és vádelv) résztvevője az igazságszolgáltatásnak. Az Alkotmány 51. § (2) bekezdése szerint az ügyészség 'képviselet a vádat a bírósági eljárásban.' A büntető eljárás központi része a bírói eljárás ugyan, de az ítélt szakasz előkészítése is része az igazságszolgáltatásnak, mint közhatalmi tevékenységnek.” [52/1996. (XI. 14.) AB határozat, ABH 1996. 159., 161.]

2. A Be. az alapelvek között a 9. § (1) bekezdésében kimondja, hogy a büntető igazságszolgáltatás során az el-

járás feladatok: a vád, a védelem és az ítélezés egymástól elkülönülnek. A jelen eljárásban az Alkotmánybíróság ezen elvből (funkciómegosztás) kiindulva, a Be. 9. § (2) bekezdésében részletesen is meghatározott vádelv tartalmát és érvényesülésének következményeit vizsgálta.

A történetileg változó tartalmú és eltérő eljárás keretek között alkalmazott vádelv lényegét a hatályos Be. szerint alapjában véve három elem alkotja: a perbeli funkciók megosztása, a vádló váddal való rendelkezési joga, a bíróság vádhoz kötöttsége mind az eljárás bírósági szakaszának megindítása, mind annak lefolytatása, mind pedig az ítélethozatal során.

A vád, a védelem és az ítélezés elkülönítésének elméleti absztrakcióját a büntető eljárási törvény normává emeli, amikor az adott típusú eljárási feladatokhoz tételes szabályaival konkrét jogosultságokat és kötelezettségeket rendel, továbbá az adott funkcióval összefüggésben határozza meg a hatásköri, illetékességi, összeférhetlenségi, kizárási szabályokat [Be. 17. §, 18. § (4) bekezdés, 20. § (1) bekezdés].

A Be. további rendelkezései szabják meg azokat a kereteket, amelyek között a rájuk ruházott feladatokat a bíróságok és az ügyészségek ellátják, megjelölve azokat az eszközöket is, melyeket a konkrét eljárási jogosítványok és kötelezettségek teljesítése során alkalmazhatnak.

Az ügyész a Be. tételes szabályai által előírt módon köteles a nyomozás törvényességét felügyelni és intézkedéseivel biztosítani [18. § (1), (2), (3) bekezdés]. Önálló döntési jogosultsága van a nyomozás megtagadása, a nyomozás megszüntetése, a megalapozatlan vagy szükségtelen vádemelések elkerülése érdekében a nyomozás — megrovás alkalmazása mellett vagy anélkül történő — megszüntetése, a vádemelés mellőzése és elhalasztása tekintetében [Be. 127. § (2), (3) bekezdés; 127/A. § (1) bekezdés; 129. § (1) bekezdés; 139. § (2), (3) bekezdés; 140. § (1) bekezdés; 141/C. § (1) bekezdés; 147. §; 147/A. §; 303/A. §].

A Be. rendszeréből következően a nyomozás befejezése után a nyomozás adatait értékelve kizárólag a közzételt funkcióval felruházott ügyész dönthet a büntető eljárás további sorsáról. Az ügyész mérlegelő tevékenységének egyik eredménye a vádemelés, amellyel közhatalmi jogosítványát gyakorolja. Ennek folytán kerül a konkrét ügy az érdemi döntés meghozatalára kizárólagosan jogosult bíróság elé.

A bíróság igazságszolgáltatási tevékenységének előfeltétele a törvényes vád megléte. A bíróság elsőként hivatalból azt vizsgálja, hogy a vádnak megvannak-e a büntetőeljárás törvényben meghatározott alaki és tartalmi kellékei.

A törvényes vád alaki feltétele, hogy a Be.-ben a vádlói jogosultságokkal felruházott ügyésztől [Be. 18. § (4) bekezdés; 295. § (1) bekezdés; 333. § (1) bekezdés] vagy az ügyek meghatározott körében a magánvádlótól [Be. 54. § (1) bekezdés] származzék (vádlói legitimitáció). A minimális tartalmi követelményeket a Be. 146. § (2) bekezdése a

vádirat szükséges elemeinek szabályozásáról szóló rendelkezései között határozza meg. A közvád képviselőjének minden esetben konkrétan körülírt cselekmény miatt, annak a büntető törvény szerinti minősítését is tartalmazó, pontosan azonosítható személy felelősségre vonására irányuló megalapozott, a bizonyítékok megjelölését és indítványait is magában foglaló összefoglalt vádat kell a hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bíróság elé terjesztenie.

A Be. XVI. fejezetében szabályozott bíróság elé állítás intézményének alkalmazásakor a Be. 349. § (2) bekezdése a vád szóban történő előterjesztését kívánja meg, azonban a szóbeli formának — eltérő szabály híján — ugyanazokat az elemeket kell tartalmaznia, mint az írásbeli vádnak. Tény az is, hogy az egységesen kialakított országos ügyészi gyakorlat szerint ezekben az esetekben is készül egy írásbeli ún. „feljegyzés”, amely a vádlott személyi adatait és a vád tárgyává tett cselekmény leírását, illetve a cselekmény minősítését tartalmazza.

A Be. szerint a magánvád tartalmi kellékei a közvádnál kevésbé szigorúak, azonban a vizsgált rendelkezés szempontjából a magánvádas ügyeknek nincs jelentősége.

A törvényes vádhoz a bíróság az eljárás során mindvégig kötve van, csak a megvádolt személy vád tárgyává tett cselekménye miatti felelősségéről dönthet, ugyanakkor a vádat köteles kimeríteni [Be. 163. § (2) bekezdés; 250. § III. pont]. A vád tárgyává tett tények köre határozza meg a bíróság hatáskörét, illetékességét, az eljárás módját (büntető, vétségi eljárás), az általa felvett bizonyítás irányait, terjedelmét és az ítélethozatal kereteit.

A vádfunkció hatékony gyakorlását biztosítják azok a rendelkezések, amelyek a vád módosítását is lehetővé teszik a vádló számára. Amennyiben az eredeti vádemelés után valamely új elem (új bizonyíték vagy a tények jogi megítélésének módosulása) indokolja, a vád megváltoztatható (módosítható vagy kiterjeszhető).

A vád megváltoztatását és tárgyi értelemben vett kiterjesztését magába foglaló vádmódosítás tekintetében az ügyész közvádloi jogosultságainak kizárólagossága megtörik. A Be. ezeket a lehetőségeket az első fokú határozat meghozatalát megelőző tanácsüléssig engedélyezi az ügyész számára [Be. 209. § (2) bekezdés], azonban ezzel egyidejűleg a bíróság részére is hasonló tartalmú, a vádfunkcióhoz tapadó párhuzamos jogosultságokat, illetőleg kötelezettségeket határoz meg. A tárgyalás előkészítő szakaszában a bíróságnak a Be. 171. § (2) bekezdésében, tárgyalási szakaszban pedig a 227. §-ban megfogalmazott rendelkezésből következőleg kötelessége a tárgyi értelemben vett vádkiterjesztés lehetőségére felhívnia az ügyész figyelmét. A vádlott(ak) mellett további személy(ek) elleni vádemelés lehetőségére történő figyelemfelhívás az előkészítő szakaszban ugyancsak kötelezettségként, míg a tárgyalási szakaszban lehetőségként nyert szabályozást.

Egészen az első fokú bíróság ítéletének meghozataláig az ügyésznek lehetősége van arra, hogy az eredetileg vád

tárgyává nem tett cselekmény(ek) vonatkozásában a vádat jelentős mértékben átalakítsa, mi több, az eljárási szabályok megtartásával akár eredetileg meg nem vádolt személlyel szemben is vádat emeljen. Ez az állam büntetőjogi igényének érvényesítése és a pergazdaságosság biztosítása szempontjából egyaránt indokolt. A bíróság számára széles körben előírt „figyelemfelhívási” kötelezettség és jog azonban azt is jelenti, hogy a bíróság olyan jelentős befolyást szerezhet a vád felett, amely lehetővé teszi, hogy a vád kereteit előzetesen saját „elképzelésének” megfelelően tárgítsa ki. Az ügyész közvádloi jogosítványainak részbeni átvétele a pártatlan bírót helyett a vádló-bírót helyezi előtérbe, míg a vádnak a bíróság igényeivel való előzetes megfeleltetése a közvádoló oldalán semmiféle kockázati tényezőt nem jelent.

3.1. Az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata szerint: „[...] a büntető igazságszolgáltatást érintő alkotmánybírósági döntések elvi alapja, hogy demokratikus jogállamban a büntető hatalom alkotmányosan korlátozott közhatalmi jogosítvány és egyben alkotmányos kötelezettség. A büntető hatalom gyakorlásának, a büntető igény érvényesítésének intézmény- és eszközrendszere közvetlen alkotmányos jelentőséggel bír; a büntető felelősségre vonás szabályai alkotmányos jelentőségűek. A büntetőeljárás közhatalmi jellegéből, feladatának természetéből következően szükségképpen érinti az egyének alkotmányos alapjogait [részletesen: 42/1993. (VI. 30.) AB határozat, ABH 1993. 300., 304., 305.]” [49/1998. (XI. 27.) AB határozat, ABH 1998. 372., 376.]

Kifejtette az Alkotmánybíróság azt is, hogy „a jogállamiság és jogbiztonság elvéből fakadnak az eljárási garanciák, amelyek alapvető jelentőségűek az egyes jogintézmények működésének kiszámíthatósága szempontjából. Az Alkotmány nem biztosít alanyi jogot az anyagi igazság érvényesülésére, a törvénysértő bírósági ítéletek kizárására. Ezek a jogállam céljai és feladatai, amelyek megvalósulása érdekében megfelelő — elsősorban eljárási garanciákat nyújtó — intézményeket kell létrehozni és az érintett alanyi jogokat garantálni. Az Alkotmány tehát az anyagi igazság érvényre juttatásához szükséges — és az esetek többségében alkalmas — eljárásra ad jogot (ABH 1992. 65.)” [49/1998. (XI. 27.) AB határozat, ABH 1998. 372., 376., 377.]

A tisztességes eljárás követelményének alapfeltétele a vádlói és az igazságszolgáltatási funkciók szétválasztása. Az ügyészség és a bíróság feladatainak elkülönítése, az egyes tevékenységi körökre vonatkozó részletes szabályok, az eljárás alanyai számára előírt kötelezettségek és a részükre biztosított jogosultságok konstrukciója eljárási garanciákat is jelent a védelem számára.

A büntetőeljárás végső szakaszában a bíróság vádhoz kötöttsége nemcsak az ügyész és a bíróság kapcsolatát határolja be, hanem a vádlott védekezéshez való jogának

tartalma szempontjából is alapvető jelentőségű. A terhelt számára a jogszerű és eredményes védekezéshez elengedhetetlen annak ismerete, hogy milyen tények, összefüggések, adatok alapján, milyen bűncselekmény miatt kerül sor vele szemben a felelősségre vonását célzó bírósági eljárás lefolytatására. A vád pontos ismerete biztosíthatja a védelem számára — többek között — a bűnösség vagy a minősítő körülmények fennállásának hiányát jelentő, illetőleg a cselekmény privilegizált esetét megalapozó ok-okozati összefüggésekre vonatkozó bizonyítékok feltárását, a cselekmény elbírálása szempontjából jelentős motívumokra, enyhítő körülményekre történő figyelemfelhívás lehetőségét. Ennek hiányában nem áll módjában az ügyésszel egyenrangú félként érvei kifejtése, indítványainak megtétele, vagyis a védekezés jogának a Be. 9. § (3) bekezdése szerinti tartalommal való kitöltése.

Noha a hatályos szabályozásból következőleg a törvényes és megalapozott vád központi kérdés az eljárás bírósági szakaszában, ez nem jelenti a kontradiktórius eljárás keretében felvett bizonyítás eredményéhez képest a vád megváltoztathatatlanosságát. A 9/1992. (I. 30.) AB határozatban az Alkotmánybíróság rámutatott azonban arra, hogy „a bűnüldözésnek szigorú anyagi jogi és eljárási korlátok és feltételek között kell folynia, s hogy a bűnüldözés sikertelenségének kockázatát az állam viseli. Ezt a kockázatelosztást az ártatlanság vélelmének alkotmányos garanciája [57. § (2) bekezdés] külön szabályként kifejezésre is juttatja.” [9/1992. (I. 30.) AB határozat, ABH 1992. 59., 70.] Alapvető kívánalom tehát, hogy a vád megváltoztatásának a keretei, a terhelt által is előre számításba vehető módon az eljárási törvényben előzetesen rögzítésre kerüljenek. A szabályok technikai kiszámíthatósága mellett azonban a vádlott számára az ügyészség és a bíróság jogosítványainak tartalmilag is — az eljárási törvényben meghatározott feladatukkal összhangban álló módon — kalkulálhatónak kell lenniük. E tekintetben meghatározó kérdés a váddal való rendelkezés jogának és ezen belül is a vádkiterjesztésnek a szabályozása.

3.2. Az Alkotmánnyal összhangban a büntetőeljárásról szóló törvény a közvádra üldözendő bűncselekmények miatti vádemelés tekintetében a döntés felelősségét kivételt nem tűrő módon az ügyészre ruházza. A vádemeléssel az ügyész azt juttatja kifejezésre, hogy a rendelkezésére bocsátott nyomozási iratok alapján milyen, a terhelt felelősségét megalapozó tényeket állapított meg és ezekkel kapcsolatban mi a jogi álláspontja. A vádképviselet azzal a kötelezettséggel jár, hogy a bizonyítás eredményéhez képest az ügyész a szakmai, hivatásbeli felelősség szabályai szerint eljárva a vád terjedelmében változtatást eszközöljön. A Be. szabályai szerint az ügyészi vádkiterjesztés esetén a terhelt részére még a tárgyalás elnapolása révén is biztosítani kell a védekezéshez való jog tényleges gyakorlását az újabb vád vonatkozásában [209. § (3) bekezdés],

tekintettel arra is, hogy a bíróság ítélezésének alapját a továbbiakban a megváltoztatott vád képezi.

A büntető ügyekben a bíróságnak az Alkotmány és a Be. szerinti eljárási feladata, hogy a vád felől tisztességes eljárás lefolytatása után pártatlan döntést hozzon.

A 6/1998. (III. 11.) AB határozatában az Alkotmánybíróság elvi élel szögezte le: „A ’tisztességes eljárás’ (fair trial) követelménye nem egyszerűen egy a bíróságnak és az eljárásnak itt megkövetelt tulajdonságai közül (ti. mint ’igazságos tárgyalás’), hanem az idézett alkotmányi rendelkezésben foglalt követelményeken túl — különösen a büntetőjogra és eljárásra vonatkozóan — az 57. § többi garanciájának teljességét is átfogja. Sőt, az Egyezségokmányban és az Emberi Jogok Európai Egyezményében — az Alkotmány 57. §-a tartalmához és szerkezetéhez mintát adó — eljárási garanciákat tartalmazó cikkei általában elfogadott értelmezése szerint a fair trial olyan minőség, amelyet az eljárás egészének és körülményeinek figyelembevételével lehet csupán megítélni. Ezért egyes részletek hiánya ellenére éppúgy, mint az összes részletszabály betartása dacára lehet az eljárás ’méltánytalan’ vagy ’igazságtalan’, avagy »nem tisztességes«’. [6/1998. (III. 11.) AB határozat, ABH 1998. 91., 95.]

A tisztességes eljárásnak számos nem nevesített, de elismert és több kifejezetten nevesített összetevője van. Ez utóbbiak közül az egyik a bíróság pártatlanságának kívánalma, amelynek a védelemhez való joggal összefüggésben is kiemelt a szerepe.

Az Alkotmánybíróság a bíróság pártatlanságának alkotmányi követelményrendszerét első ízben vizsgáló 67/1995. (XII. 7.) AB határozatában rámutatott, hogy: „A pártatlan bírósághoz való alkotmányos alapjog az eljárás alá vont személy iránti előítélet-mentesség és elfogulatlanság követelményét támasztja a bírósággal szemben. Ez egyrészt magával a bíróval, a bíró magatartásával, hozzáállásával szembeni elvárás, másrészt az eljárás szabályozásával kapcsolatos objektív követelmény: el kell kerülni minden olyan helyzetet, amely jogos kétséget kelt a bíró pártatlansága tekintetében.” [67/1995. (XII. 7.) AB határozat, ABH 1995. 346., 347.]

Ugyanezen határozatában az Alkotmánybíróság elemezte az Emberi Jogok Európai Bírósága által az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló az 1993. évi XXXI. törvénnyel kihirdetett Egyezmény 6. cikk 1. pontjában foglalt fair eljárás érvényesülésének vizsgálata során alkalmazott ún. kettős tesztet. Az Európai Bíróság a szubjektív teszt keretében az eljáró bíró személyes magatartását, vagyis azt vizsgálja, hogy volt-e az eljárás során „olyan megnyilvánulása, amelyből a pártatlanságának hiányára lehet következtetni”. [67/1995. (XII. 7.) AB határozat, ABH 1995. 346., 347.] Az objektív megközelítés pedig: „annak vizsgálata, hogy függetlenül a bíró személyes magatartásától, a folyamodónak volt-e jogos, indokolt, objektíve igazolható oka a pártatlanság hiányának feltételezésére.

Ehhez a Bíróság részletesen vizsgálja, hogy az adott jogrendszer szabályai szerint a bíró korábban milyen jellegű eljárásban, milyen feladatokat látott el, és milyen annak a szervezetnek a belső felépítése, amelynek keretében a pártatlanságát kétségessé tevő döntések születtek''. [67/1995. (XII. 7.) AB határozat, ABH 1995. 346., 348.]

Az Emberi Jogok Európai Bíróságának az objektív teszttel kapcsolatos gyakorlatából egyértelműen kitűnik, hogy az eljárás során a bíró által ellátott funkciók vizsgálata alapvető kérdés. A funkcióhalmazódás, vagyis azon eset, amikor a bíró ítélezésen kívüli, a vizsgálattal vagy a váddal kapcsolatos feladatokat is ellát, a Bíróság szerint jogos kételyeket ébreszt a pártatlanságával kapcsolatban. Alapvető kérdés, hogy a bíró, aki a felek felett áll, a felektől különüljön el. A büntetőeljárás feltétele a vád, amelyet a védelem támad, ezért a bíró elkülönültsége úgy biztosítható, ha a vádat nem ő fogalmazza meg, a váddal kapcsolatos feladatokat egy tőle elkülönült személy látja el. A vád és az ítélezés feladatainak egy eljáráson belül azonos személy által történő ellátása önmagában alkalmas a bíró pártatlanságának megkérdőjelezésére, függetlenül attól, hogy milyen személyes magatartást tanúsított. (Eur. Court H. R., Case of De Cubber v. Belgium, Ser. A—86.; Eur. Court H. R., Case of Piersack v. Belgium, Ser. A—53.)

Több ízben vizsgálta az Emberi Jogok Európai Bírósága és a Bizottság a bíróság előtti eljárás tartalmi kiszámíthatóságának feltételrendszerét is. Ennek során többek között — éppen egy Magyarországgal kapcsolatos ügyben — kifejtette, hogy a vádlottnak a vádról történő értesítése a tisztességes eljárás kívánalma szerint nem pusztán formai követelmény.

„A bűncselekmény tényállási elemei döntő fontosságú szerepet játszanak a büntetőeljárásban, amennyiben az e tényállások megvalósulását állító irat kézbesítésének pillanata az, amelytől fogva a gyanúsítottat úgy kell tekinteni, mint aki formálisan kézhez kapta az ellene felhozott vádak tény és jogbeli alapját tartalmazó írásos értesítést (Eur. Court H. R., Kamasinski v. Austria judgement, of 19 December 1989. Series A no. 168., pp. 36—37. § 79.). Az Egyezmény 6. cikke 3. bekezdésének a) pontja nemcsak azt a jogot biztosítja a vádlott számára, hogy a vád 'okáról' — azaz azokról a cselekményekről, amelyeket a vádlott állítólagosan elkövetett és amelyekre a vád alapul — tájékoztatást kapjon, hanem azt is, hogy a terhére rótt cselekmények jogi minősítéséről is tájékoztassák. A tájékoztatásnak részletesnek kell lennie [Eur. Court H. R., Pélissier és Sassi v. France (GC), judgement, of 25 March 1999. 25444/94, § 51., ECHR 1999—II]. [...] A Bíróság továbbá emlékeztet arra, hogy a 6. cikk 3. bekezdésének a) és b) pontja egymással összefügg, és hogy a vád természetére és okára vonatkozó tájékoztatáshoz való jogot a vádlott védekezésre való felkészüléséhez fűződő jogának fényében kell megítélni.” (Eur. Court H. R., Case of Zoltán Dallos v. Hungary, judgement, of 8 February 2001. 29082/95., § 47.,

ECHR 2001—II; magyar nyelvű kivonat: Bírósági Határozatok, 2001/5., 392., 396.)

Mindebből az következik, hogy az ügyészség és a bíróság feladatainak elkülönítése nem pusztán a vádemelés — vádképviselet szabályainak formális betartását jelenti, hanem súlyozott szerepe van a vád tartalmi értelemben vett törvényessége szempontjából is. A bírói és ügyészi tevékenységre vonatkozó részletes eljárási szabályok, az eljárás alanyai számára előírt kötelezettségek és a részükre biztosított jogosultságok konstrukciója a tisztességes eljárás követelménye szempontjából alapvető jelentőségű. Az eljárási funkciók közötti „átjárhatóság” lehetőségének megteremtése, sőt kötelezettségként történő előírása, amely az eljárás teljes bírósági szakaszában töretlenül érvényesül, a vád tartalmi törvényességét kérdőjelezi meg és ekként sérti a tisztességes eljárás követelményét.

3.3. A Be. vizsgált szabályai a bírót arra kötelezik, hogy az eléje kerülő konkrét ügyben a vád oldalán, az adott terhelt ellenében avatkozzék be a felek kapcsolatába, sőt az eljárásban addig nem is szereplő személlyel szemben — előzetes eljárás nélkül — a vádemelést szorgalmazza. Ezzel a beavatkozással megbomlik a funkciómegosztásból következő egyensúly, a bíróság pedig átlép azon a határon, amely az Alkotmányban és a Be.-ben megfogalmazott feladatköréből következik. A vád kompetenciájába tartozó jogosultságok gyakorlása, amely már előkészítő szakaszban az eléje kerülő ügyben előzetesen kinyilvánítandó állásfoglalásra készíti a bírót, egyfelől ténylegesen alkalmas lehet arra, hogy elfogulttá váljék, másfelől pedig ennek következtében a pártatlansága a látszat szerint kétségbe vonhatóvá válik. A vádkiterjesztés lehetőségének a bíró általi megfogalmazása azt a feltételezést vonhatja maga után, hogy már a bizonyítási eljárás megkezdése előtt döntött a bűnösség kérdésében, sőt az eredeti vádban megfogalmazott mértéken túlmenően is felelősnek tartja a vádlottat. Mindezek az aggályok fokozottan jelentkeznek abban az esetben, ha a bíróság felhívása nyomán az ügyész olyan személy ellen emelhet vádat, akivel szemben eredetileg nem is kívánta érvényesíteni a vádemelés közhatalmi jogosultságát, akivel szemben esetleg nyomozás nem is folyt.

Nem változtat ezen az a tény sem, hogy a bíró felhívása ellenére az ügyész a vádat nem köteles kiterjeszteni. Mi több, a szabályozásnak ez a módja az eljárásba megengedhetetlen bizonytalansági tényezőt épít be. A vád képviselőjének nyilatkozatától függetlenül az ügy uraként eljáró bíróság valódi álláspontja a terhelt előtt már ismertté vált, s ez jogosan ébreszthet kételyeket benne a további bizonyítási eljárás irányultsága tekintetében is. A védelem szempontjából ez esetben nem tekinthető minden alapot nélkülözőnek az a feltételezés, hogy az ügyész nemleges nyilatkozata ellenére a bíróság az eljárás során mégiscsak megkísérli a vádkiterjesztésben megfogalmazott álláspontjának az alátámasztását, vagy a büntetés kiszabása során

vonja értékelési körébe azokat a tényezőket, amelyek a vádkiterjesztésre történő felhívást eredetileg megalapozták. Miután annak nincs eljárési akadálya, hogy vádhatóság utóbb változtasson a vádkiterjesztés kérdésében elfoglalt álláspontján, mind az ügyész, mind a bíróság működése tartalmilag, az eljárési funkciókat tekintve is a védelem szempontjából kiszámíthatatlanná válik.

A közvádloi és a bírói szerep összemossa, a bíróságnak a vád oldalán történő beavatkozása az eljárásba, a szabályozás lényegéből fakadóan alkalmas lehet arra, hogy kétélyeket ébresszen a bíróság pártatlansága tekintetében. E vonatkozásban pedig az Alkotmánybíróság — az idevonatkozó gyakorlatát legutóbb összegző — 17/2001. (VI. 1.) AB határozatában elvi éllel szögezte le, hogy alkotmányellenes egy eljárásjogi intézmény olyan szabályozása, amely azon elv ellen hat „hogy a bírónak nem csak pártatlannak kell lennie, hanem pártatlannak is kell látsania”. [17/2001. (VI. 1.) AB határozat, ABK 2001. május, 248., 250.]

A 33/2001. (VII. 11.) AB határozatában kifejtette az Alkotmánybíróság azt is, hogy a pártatlanság elvének következetes érvényesülését sérti az olyan jogintézmény pusztá léte, amely „beleütközik a bíróság előtti egyenlőség elvébe” azáltal, hogy az eljárás egyik résztvevőjének, az ügyésznek „többletjogokat biztosít, amellyel szemben a terhelt [...] lépéshátrányba kerül”. [részletesen: 33/2001. (VII. 11.) AB határozat, ABK 2001. június—július, 347., 348., 349.]

Az ügyész „közvádloi funkciójának gyakorlása során az ügyészi szakmai felelősség követelményeit is szem előtt tartva köteles eljárni”. [34/B/1996. AB határozat, ABK 2001. április, 190., 192.] A váddal való rendelkezési jog gyakorlásával összefüggő, szakmai kötelezettségeit a Magyar Köztársaság ügyészségéről szóló 1972. évi V. törvény (a továbbiakban: Ütv.) III. fejezete a bírósági eljárásban való részvétel tekintetében külön is szabályozza. Az ügyészségi szolgálati viszonyról és az ügyészségi adatkezelésről szóló 1994. évi LXXX. törvény 53. § (1) bekezdés a) pontja pedig — többek között az Ütv.-ben szabályozott — hivatali köteletség vétkes megszegése esetére biztosítja az ügyésszel szemben a fegyelmi felelősségre vonás lehetőségét.

A Be. szabályai szerint a vádfunkcióból következő feladatok gyakorlása elválaszthatatlanul az ügyészhez tapad. Mivel a váddal való rendelkezés teljeskörűen az ügyészt illeti meg, a bíróság nincs is olyan jogi eszközök birtokában, amelyekkel a vádemelést vagy a vádmódosítást akár vétlen, akár vétkes mulasztás esetén kikényszeríthetné. Ilyen eszközök biztosítása a funkciók egyesítését vonná magával, amely már súlyosan sértené a pártatlan bírósághoz való jog alkotmányi követelményét.

A váddal való rendelkezésből fakadó eljárési feladatok teljesítése vagy elmulasztása kizárólag az ügyész hivatásbeli felelőssége. Az ügyésznek az e feladat teljesítéséhez szükséges jelenléti, kérdezési, indítványtételi és egyéb

jogát a Be. a bírósági eljárásban teljeskörűen biztosítja. Annak vizsgálata pedig, hogy az ez irányú felelősségből fakadó kötelezettségeinek az ügyész tárgyaláson vagy tárgyaláson kívül hogyan tesz eleget, milyen szempontok vezérlik a tárgyaláson való részvétel jogának gyakorlásánál, kizárólag célszerűségi kérdés, s mint ilyen, nem tartozik az Alkotmánybíróság által értékelendő szempontok sorába. Az állami büntető igény érvényesítése az ügyész alkotmányos kötelezettsége és ennek a szakmai, hivatásbeli mulasztásból eredő elenyészése kockázatát is az ügyész viseli. A kockázat csökkentéséhez fűződő érdek semmiképp nem lehet erősebb, mint a tisztességes eljáráshoz való jog érvényesítése. Ez utóbbinak viszont alapvető feltétele az eljárásbeli funkciók tiszta elkülönítése.

3.4. Az Alkotmánybíróság a bírói szervezetre vonatkozó határozataiban következetesen hangsúlyozta, hogy az Alkotmány 2. § (1) bekezdésében meghatározott jogállamiság egyik alkotó eleméből a hatalommegosztás alkotmányi elvéből következően „a hatalmi ágak elválasztásának alkotmányos szerkezetében a bírói hatalom függetlenségének kitüntetett szerepe van.” [17/1994. (III. 29.) AB határozat, ABH 1994. 84., 85.] A hatalommegosztás elvéből következik a bíróságnak az Alkotmány 45. § (1) bekezdésében meghatározott igazságszolgáltatási monopóliuma, amely végső soron az egyedi ügyekben, a 46. § (1) bekezdésében rögzített ítélkezési tevékenység kizárólagosságában ölt testet.

Az Alkotmánybíróság az igazságszolgáltatás alkotmányjogi fogalmát több, egymáshoz szervesen kapcsolódó határozatában bontotta ki. Az 52/1996. (XI. 14) AB határozatában leszögezte: „A bírói hatalomhoz kapcsolódó, az eljárás törvényben szabályozott közhatalmi tevékenység az igazságszolgáltatás.” [52/1996. (XI. 14.) AB határozat, ABH 1996. 159., 161.] Az 1481/B/1992. AB határozatban ugyanakkor arra utalt, hogy: „Az 'igazságszolgáltatás' alkotmányjogi fogalma nem értelmezhető úgy, hogy az csakis a konkrét ügyekben való ítélkezésre vonatkozik, hanem ennél szűkséggéppen szélesebb kört ölel fel.” (ABH 1993. 756., 757.)

A folyamatában vizsgált büntető igazságszolgáltatás rendszerében a bíróságon kívül más szervezetek és személyek is részt vesznek. A részt vevő szervezetekhez (rendőrség, ügyészség, bíróság) a büntetőeljárás egyes szakaszaiban eltérő feladatok kapcsolódnak, amelyek teljesítésében az eljárás és a rájuk vonatkozó szervezeti törvények által meghatározott jogszabályi kereteken és elveken belül önállóak. A büntető igazságszolgáltatáshoz kapcsolódó egyes funkciókat az Alkotmány is elkülöníti, s a már említett ítélkezési tevékenységen kívül az 51. § (2) bekezdésében nevesíti az ügyészség vádmonopóliumát, az 57. § (3) bekezdésében pedig a védelemhez való jogot. A Be. 9. § (1) bekezdésében rögzített funkciómegosztás elvének tehát közvetlenül alkotmányi alapja van. Ezek az alkotmányi

rendeletek egyben olyan garanciái is az ítélezés, a vád és védelem közötti egyensúlyteremtésnek, amelyek a fair eljárás alapvető biztosítékai, s amelyeknek az eljárási törvényben is töretlenül érvényesülniük kell.

Az eljárás bírósági szakaszában a vádrendszerű és kont-radiktórius eljárás lényegéből fakadó követelmény, hogy az Alkotmány szerint az igazságszolgáltatás monopóliumával rendelkező bíróság és a közvádloi hatalmat kizárólagosan birtokló ügyészség hatásköre, tevékenysége, mozgásteret egyaránt átlátható, kiszámítható legyen. A funkciómegosztás elvét és az Alkotmány 45. § (1), valamint 51. § (2) bekezdését egyaránt sérti az a megoldás, amely az eljárás bármely résztvevőjének jogi helyzetét lerontva, lehetőséget teremt az eljárás során az eljárás bármely alanyától való feladatör elvonásra. Az Alkotmány hivatkozott rendelkezéseiből az következik, hogy az ügyész közvádloi monopóliumának éppúgy töretlennel kell lennie, mint ahogyan az ítélezésben a bírói függetlenséget és a pártatlanságot megtestesítő állásfoglalásnak kell kifejezésre jutnia.

Kétségtelen tény, hogy az ügyész közvádloi monopóliuma járhat olyan hátrányos következményekkel (pl. a vádemelés elmulasztása, vagy indokolatlan védelejtés), amelyek a sértettek érdekeit hátrányosan befolyásolhatják. Az ilyen hibák elhárításának és hiányosságok kiküszöbölésének módja a jogalkotó által létrehozott vádkorrekatívumok rendszere útján lehetséges (pl. az új Be. által ismét bevezetett pótmagánvád). A közvádlo oldalán jelentkező vétkes vagy vétlen mulasztások, esetleges szakmai hibák kiküszöbölésére szolgáló korrekatívumok azonban semmiképpen sem eredményezhetik a vád és az ítélezés eljárási funkcióinak összemosságát.

Az Alkotmánybíróság már a 9/1992. (I. 30.) AB határozatában kifejtette, hogy a jogállamiság alapvető ismérve a jogbiztonság, amely nemcsak „az egyes normák egyértelműségét követeli meg, de az egyes jogintézmények működésének kiszámíthatóságát is”. (ABH 1992. 59., 65.) A közvádlo és a bíróság viszonyában alapvető kívánalom, hogy az egyes konkrét eljárások során ne váljon megkérdőjelezhetővé a bírák függetlensége és pártatlansága, de a közvádlo monopólium belső lényege sem. Ez csak akkor valósulhat meg, ha a büntetőeljárásban részt vevő hatóságok működése tartalmi értelemben kiszámítható, ha a bíróság és az ügyészség által az eljárási törvény rendelkezései következtében ténylegesen ellátott feladatok megfelelnek az Alkotmány által rájuk ruházott közhatalmi funkcióknak.

Az Alkotmány idevonatkozó rendelkezései, így: a bíróságok igazságszolgáltatási monopóliumát rögzítő 45. § (1) bekezdése és az ehhez szorosan tapadó, az ítélezési tevékenység kizárólagosságára vonatkozó 46. § (1) bekezdése, az ügyészség vádmonopóliumát meghatározó 51. § (2) bekezdése, valamint a védelemhez való jogot garantáló 57. § (3) bekezdése éppen az ügyek tisztességes eljárás keretében történő, előítélet-mentes, pártatlan eldöntését hivatottak szolgálni. A pártatlanság viszont az egyik alapfel-

tétele annak, hogy az ügyekben helyes és megalapozott ítélet szülessen.

A fenti indokokra figyelemmel az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a vizsgált rendelkezések szemben állnak a büntető igazságszolgáltatáshoz kapcsolódó egyes feladatoknak közvetlenül az Alkotmányból levezethető és a Be. 9. §-ában külön is nevesített funkciómegosztás elvével, minek folytán alapjaiban sértik a tisztességes eljáráshoz való jog elvének garanciális szabályait. Az Alkotmánybíróság már a 6/1998. (III. 11.) AB határozatában kifejtette, hogy az Alkotmány 57. §-ában foglalt elvek képezik a tisztességes eljáráshoz való jognak a gerincét, azonban a „tárgyalás tisztessége” ezek betartásában nem merül ki. Leszögezte továbbá azt is, hogy: „Nincs olyan szükségesség, amely miatt a tárgyalás ’tisztességes’ voltát arányosan ugyan, de korlátozni lehetne.” (ABH 1998. 91., 95., 99.)

A fentebb kifejtettek közül az is következik, hogy a bíróságnak a Be. 171. § (2) bekezdésében és 227. §-ban megfogalmazott vádkiterjesztéssel kapcsolatos kötelezettsége sérti az Alkotmány 57. § (1) bekezdésében rögzített pártatlan bírósághoz való jog alkotmányos elvét. A szabályozás nyomán előálló jogbizonytalanság folytán sérül továbbá az Alkotmány 57. § (3) bekezdése által garantált védelemhez való jog elve is. Erre tekintettel az Alkotmánybíróság a vizsgált rendelkezéseket az Alkotmánybíróságról szóló 1989. évi XXXII. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 42. § (1) bekezdésében foglaltaknak megfelelően a határozat közzétételének napjával megsemmisítette.

Az új Be. 342. § (3) bekezdése ugyanazon okból alkotmányellenes, mint a Be. 227. §-a. Így az Alkotmánybíróság az Abtv. 42. § (2) bekezdése alapján megállapította, hogy a már kihirdetett, de még hatályba nem lépett törvény ezen rendelkezése 2003. január 1-jével nem lép hatályba.

Az Alkotmánybíróság határozatának közzétételét az Abtv. 41. §-a alapján rendelte el.

Dr. Németh János s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke

Dr. Bagi István s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Bihari Mihály s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Czúcz Ottó s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Erdei Árpád s. k.,
előadó alkotmánybíró

Dr. Harmathy Attila s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Holló András s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Kiss László s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Kukorelli István s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Strausz János s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Tersztyánszky Éva s. k.,
alkotmánybíró

A Kormány határozatai

A Kormány 1019/2002. (III. 20.) Korm. határozata

a Magyar Köztársaság Kiváló Művésze,
a Magyar Köztársaság Érdemes Művésze
és a Magyar Köztársaság Babérkoszorúja díjak
2002. évi adományozásáról

A Magyar Köztársaság Kormánya március 15-e, a nemzeti ünnep alkalmából

Kemény Henrik bábművésznek, *Érdemes Művészek,*
Kricskovicz Antal Erkel Ferenc-díjas táncművésznek,
koreográfusnak, *Érdemes Művészek,*
Mécs Károly Jászai Mari-díjas színművésznek, *Érdemes*
Művészek,
Ötvös Csaba operaénekesnek,
Rudolf Péter Jászai Mari-díjas színművésznek a

MAGYAR KÖZTÁRSASÁG
KIVÁLÓ MŰVÉSZE DÍJÁT,

Kubik Anna Jászai Mari-díjas színművésznek,
Ligeti András Liszt Ferenc-díjas hegedűművésznek, kar-
mesternek,
Oszvald Marika Jászai Mari-díjas színművésznek,
Páll Lajos korondi festőművésznek, költőnek,
Pérel Zsuzsa Munkácsy Mihály-díjas kárpit- és gobelin-
művésznek,
Szakcsi Lakatos Béla Liszt Ferenc-díjas dzsessz-zongora-
művésznek, zeneszerzőnek,
Szegő György Jászai Mari-díjas építésznek, látvány- és
dízlettervezőnek, művészeti íróknak,
Tompa Gábor erdélyi magyar rendezőnek, költőnek,
Zarnóczai Gizella Harangozó Gyula-díjas táncművész-
nek, balettmeisternek,
Zsuráfszki Zoltán Harangozó Gyula-díjas táncművész-
nek, koreográfusnak a

MAGYAR KÖZTÁRSASÁG
ÉRDEMES MŰVÉSZE DÍJÁT,

Krasznahorkai László József Attila-díjas íróknak,
Szepesi Attila József Attila-díjas költőnek a

MAGYAR KÖZTÁRSASÁG
BABÉRKOSZORÚJA DÍJÁT

adományozza.

Budapest, 2002. március 6.

Orbán Viktor s. k.,
miniszterelnök

V. rész KÖZLEMÉNYEK, HIRDETMÉNYEK

A Magyar Nemzeti Bank
3/2002. (MK 36.) MNB

r e n d e l k e z é s e

a pénz- és elszámolásforgalom,
valamint a pénzfeldolgozás szabályairól szóló
9/2001. (MK 147.) MNB rendelkezés módosításáról

A Magyar Nemzeti Bankról szóló 2001. évi LVIII. törvény (a továbbiakban: MNBtv.) 60. §-a (1) bekezdésének e) és f) pontja alapján — az igazságügy-miniszterrel egyetértésben — a következők szerint rendelkezem:

1. §

(1) A pénz- és elszámolásforgalom, valamint a pénzfeldolgozás szabályairól szóló 9/2001. (MK 147.) MNB rendelkezés (a továbbiakban: Rek.) a következő 21/A. §-sal egészül ki:

„21/A. § A pénzforgalmi bankszámla vezetésére köteles számlatulajdonosnak 2002. január 1. előtt a korábban hatályban volt devizáról szóló 1995. évi XCV. törvény (a továbbiakban: Dtv.) 48., 50. és 52. §-ai alapján nyitott és vezetett devizaszámlái az R. 6. § (2) bekezdésének a), b/2. és c) pontjában említett megbízások teljesítése szempontjából egy tekintet alá esnek a számlatulajdonos pénzforgalmi bankszámláival. A teljesítés során előbb a számlatulajdonos pénzforgalmi bankszámláit, majd azt követően e devizaszámlákat kell figyelembe venni. Átváltás esetén a terhelést végző hitelintézet által jegyzett — a devizaszámla megterhelésének napján érvényes — devizavételi árfolyamot kell alkalmazni. Ha a terhelést végző hitelintézetnek a jelen paragrafus alapján az azonnali beszedési megbízás teljesítésénél több bankszámlát kell figyelembe vennie, e rendelkezés 11. § (1) bekezdésében, illetve a (6) bekezdésében meghatározott határidő legfeljebb három munkanappal meghosszabbodhat.”

(2) A Rek. 56. §-a a következő 5. ponttal egészül ki:

„5. A Dtv. 48. és 50. §-ai szerinti devizaszámlák tekintetében 2003. január 1-jét követően e rendelkezés 56. §-a szerint kell adatszolgáltatást teljesíteni.”

2. §

Ez a rendelkezés a kihirdetése napján lép hatályba.

Járai Zsigmond s. k.,
a Magyar Nemzeti Bank elnöke

**A Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium Nógrád Megyei Földművelésügyi Hivatalának
k ö z l e m é n y e**

A Magyar Közlöny 2002. évi 24. számában közzétett, a varsányi „Újkalász” Mgtsz részarány-tulajdonosai számára 2002. március 25-én, 10 órára meghirdetett nyilvános sorsolást technikai okokból törölöm.

*Urbán Imre s. k.,
hivatalvezető*

Helyesbítés: A Magyar Közlöny 2002. évi 28. számában, a 8/2002. (II. 28.) AB határozatban tévesen lett feltüntetve előadó alkotmánybíróként dr. Holló András. Az előadó alkotmánybíró: dr. Kukorelli István.

(Nyomdahiba)

A Magyar Közlöny 2002. évi 32. számában kihirdetett, az országos településrendezési és építési követelményekről szóló 253/1997. (XII. 20.) Korm. rendelet módosításáról rendelkező 36/2002. (III. 7.) Korm. rendelet

— 12. § (1) bekezdésében módosított rendelet (2) bekezdése helyesen:

„(2) Jelen rendelet **19. §-a** szerint meghatározott...”

— 19. §-ának felvezető szövegen helyesen:

„Az OTÉK egy új 4. számú melléklettel egészül ki, **ezzel egyidejűleg a 4. számú melléklet számozása 5. számúra változik.**”

(Kézirathiba)

MEGJELENT

a

MAGYAR KÖZLÖNYTÁRGYMUTATÓJA

a 2002. február hónapban megjelent jogszabályokról, határozatokról
és közleményekről.

A tárgymutatót a Magyar Közlöny mai számához mellékeljük.

A tárgymutató árát az előfizetési díj magában foglalja.

Túlzás nélkül állítható: a megfelelő jogi tájékozottság ma már alapvető szükséglet – nem csupán a jogászok, ügyvédek és más, jogi kérdésekkel hivatásszerűen foglalkozó szakemberek számára, de szinte mindenkinek, aki biztonsággal akar mozogni egyre bonyolultabb világunkban. Ezért nem véletlen, hogy napjainkban hihetetlenül megszorodtak a jogi kérdésekkel foglalkozó tanácsadó műsorok, szakkönyvek, folyóiratok és több-kevesebb rendszerességgel megjelenő egyéb kiadványok. A

Házi Jogtanácsadó

hagyományos színfolt ezen a palettán. Havilapként immár huszonkilencedik éve nyújtja az olvasónak azt, amire a jog világából a legnagyobb szüksége lehet.

- Hónapról hónapra áttekinti az aktuális jogszabályváltozásokat.
- Minden számban részletesen foglalkozik egy-egy időszakról, széles rétegeket közelről is érintő témával (pl. adó, társadalombiztosítás, családtámogatási rendszer, fogyasztói jogok, társasági törvény stb.).
- További rovataiban tanácsokkal, információkkal, jogszabály-magyarázatokkal szolgál
(*Társasházunk* – tanácsok a társasház mindennapi ügyeinek intézéséhez;
Vállalkozás – hasznos információk a gazdasági élet szereplőinek;
Röviden – új jogszabályokról, jogszabályváltozásokról;
Törvények, rendeletek – az újonnan kihirdetett törvények, rendeletek listája;
Olvasóink kérdezték – válaszok közérdeklődésre számot tartó kérdésekre).

Mi az, amiben

a Házi Jogtanácsadó több, mint a hasonló témájú kiadványok?

- Ez az egyetlen olyan jogi folyóirat, amely teljes terjedelmében – 96 oldalon – jogszabály-ismertetést, -magyarázatot tartalmaz.
- Információit egyszerű, közérthető, a laikusok által is könnyen hasznosítható módon fogalmazza meg, így nemcsak a szakértőknek szól, hanem intézmények, kisvállalkozások, magánemberek segédeszköze is.
- Szerzői olyan ismert és elismert szakemberek, akik az elméleti tudnivalókon kívül a gyakorlati alkalmazás kérdéseiben is megbízható tanácsadók; a szerkesztés, a rovatok és a témaválasztás tekintetében pedig mindig az olvasók igényeit tartja szem előtt.
- Ugyancsak az olvasók kívánságának eredménye a kiselakú zsebformátum, amely lehetővé teszi, hogy bármikor, bárhol kéznél legyen és kényelmesen fellapozhassák.
- Hirdetéseik közlésére is lehetőséget nyújt, további információkkal segítve az olvasókat.
- Végül, de nem utolsósorban: ára a legkisebb vállalkozás számára is elfogadható!

Hogyha eddig is előfizetője volt lapunknak, Önt nem kell meggyőzni, biztosan egyetért velünk.

Javasoljuk, hogy azok is győződjenek meg róla, akik eddig nem ismerték e lapot: amilyen kicsi, olyan nagy segítség a mindennapokban a **Házi Jogtanácsadó!**

Előfizetem a **Házi Jogtanácsadó**t ..... példányban. 2002. évi éves előfizetési díja 2688 Ft áfával, fél évre 1344 Ft áfával.

A befizetéshez számlát , csekket kérek.

Előfizető neve, címe: _____

Ügyintéző neve, telefonszáma: _____

Dátum: _____

Cégszerű aláírás: _____

Előfizetésben megrendelhető: a **Magyar Hivatalos Közlönykiadó 1085 Budapest, Somogyi B. u. 6.** címén (postacím: **1394 Budapest 62, Pf. 357**) vagy a **318-6668** faxszámán, vagy a **www.mhk.hu/hj** internetcímen található megrendelőlapon. Az előfizetésről további információ kérhető a következő telefonszámon: **266-9290/234, 235** mellék.

TiszteltElőfizetők!

Tájékoztatjuk Önöket, hogy a kiadónk terjesztésében levő lapokra szóló előfizetésüket folyamatosnak tekintjük. Csak akkor kell változást bejelenteniük a 2002. évre vonatkozó előfizetésre, ha a példányszámot, esetleg a címlistát módosítják, vagy új lapra szeretnének előfizetni (pontos szállítási, név- és utcacím-megjelöléssel).

Azesetleges módosítástszíveskedjenek levélben vagy faxon megküldeni.

Felhívjuk szíves figyelmüket, hogy a lapszállításról kizárólag az előfizetési díj beérkezését követően intézkedünk. Fontos, hogy az előfizetési díjakat a megadott 10300002-20377199-70213285 sz. számlára utalják, illetve a kiadó által kiküldött készpénz-átutalási megbízáson fizessékbe.

Készpénzes befizetés kizárólag a Közlönyboltban (1085 Budapest, Somogyi B. u. 6.) lehetséges. (Levélcím: Magyar Hivatalos Közlönykiadó, 1394 Budapest 62. Pf. 357. Fax: 318-6668.)

A 2002. évi lapárak

Magyar Közlöny	56 784 Ft/év	Magyar Közigazgatás	5 376 Ft/év
Az Alkotmánybíróság Határozatai	10 752 Ft/év	Nemzeti Kulturális Alaprogram Hírlevele	2 688 Ft/év
Bányászati Közlöny	2 688 Ft/év	Oktatási Közlöny	13 776 Ft/év
Belsőügyi Közlöny	14 448 Ft/év	Önkormányzatok Közlönye	3 360 Ft/év
Cégek Közlöny	59 136 Ft/év	Pénzügyi Közlöny	18 144 Ft/év
Egészségügyi Közlöny	14 784 Ft/év	Pénzügyi Szemle	13 104 Ft/év
Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Értesítő	10 416 Ft/év	Statisztikai Közlöny	7 728 Ft/év
Határozatok Tára	13 104 Ft/év	Szociális és Munkavédelmi Közlöny	10 416 Ft/év
Házi Jogtanácsadó	2 688 Ft/év	Turisztikai Értesítő	6 720 Ft/év
Hírközlési Értesítő	3 696 Ft/év	Ügyészségi Közlöny	4 032 Ft/év
Hivatalos Értesítő	8 400 Ft/év	Vízügyi Értesítő	7 392 Ft/év
Ifjúsági és Sport Értesítő	2 688 Ft/év		
Igazságügyi Közlöny	9 072 Ft/év	Élet és Tudomány	6 384 Ft/év
Gazdasági és Foglalkoztatási Közlöny	13 776 Ft/év	Ludové Noviny	1 680 Ft/év
Környezetvédelmi Értesítő	8 064 Ft/év	Neue Zeitung	2 688 Ft/év
Közlekedési és Vízügyi Értesítő	13 776 Ft/év	Természet Világa	3 696 Ft/év
Kulturális Közlöny	11 088 Ft/év	Valóság	4 032 Ft/év
Külgazdasági Értesítő	11 424 Ft/év		

Az árak a 12%-os áfát is tartalmazzák.

A **Házi Jogtanácsadó** című lap előfizetésben megrendelhető a Magyar Hivatalos Közlönykiadó címen:

Budapest VIII., Somogyi B. u. 6. 1394 Bp. 62. Pf. 357 vagy faxon: 318-6668, vagy a www.mhk.hu/hj internetcímen található megrendelőlapon.

Telefon: 266-9290/234, 235 mellék.

Éves előfizetési díja 2688 Ft áfával.

A CD-JOGÁSZ hatályos jogszabályok hivatalos számítógépes gyűjteménye 2002. évi éves előfizetési díjai:

Önálló változat	48 000 Ft	25 munkahelyes hálózati változat	96 000 Ft
5 munkahelyes hálózati változat	64 000 Ft	50 munkahelyes hálózati változat	112 000 Ft
10 munkahelyes hálózati változat	80 000 Ft	100 munkahelyes hálózati változat	128 000 Ft

Egyszeri belépési díj: 6000 Ft. (Áraink az áfát nem tartalmazzák.)

Facsimile Magyar Közlöny. A hivatalos lap 2001. évfolyama jelenik meg CD-n az eredeti külalak megőrzésével, de könnyen kezelhetően.

Hatályos jogszabályok online elérése: a 3 naponta frissített adatbázis az interneten keresztül érhető el a www.mhk.hu címen. További információ kérhető a 06 (80) 200-723-as zöldszámon.

Szerkeszti a Miniszterelnöki Hivatal, a szerkesztőbizottság közreműködésével.

A szerkesztőbizottság elnöke: dr. Bártfai Béla.

A szerkesztésért felelős: dr. Müller György. Budapest V., Kossuth tér 1—3.

Kiadja a Magyar Hivatalos Közlönykiadó. Felelős kiadó: dr. Korda Judit vezérigazgató.

Budapest VIII., Somogyi Béla u. 6. Telefon: 266-9290.

Előfizetésben megrendelhető a Magyar Hivatalos Közlönykiadónál

Budapest VIII., Somogyi Béla u. 6., 1394 Budapest 62. Pf. 357, vagy faxon 318-6668.

Előfizetésben terjeszti a Magyar Hivatalos Közlönykiadó a FÁMA Rt. közreműködésével. Telefon/fax: 266-6567.

Információ: tel./fax: 317-9999, 266-9290/245, 357 mellék.

Példányonként megvásárolható a kiadó Budapest VIII., Somogyi B. u. 6. (tel./fax: 267-2780) szám alatti közlönyboltjában, illetve megrendelhető a www.mhk.hu/kozlönybolt internetcímen.

2002. évi éves előfizetési díj: 56 784 Ft. Egy példány ára: 140 Ft 16 oldal terjedelemtől, utána + 8 oldalanként + 112 Ft.

A kiadó az előfizetési díj évközbéli emelésének jogát fenntartja.

HU ISSN 0076—2407

02.0499 — Nyomja a Magyar Hivatalos Közlönykiadó Lajosmizsei Nyomdája. Felelős vezető: Burján Norbert.